

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SATU PERÄLÄ

**Poliisin virka-apu ja toimintavelvollisuus mielenterveystlain nojalla
Lounais-Suomen poliisissa**

LIIKETALouden KOULUTUSOHJELMA
2022

Tekijä Perälä, Satu	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä toukokuu 2022
	Sivumäärä 62	Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi Poliisin virka-apu ja toimintavelvollisuus mielenterveyslain nojalla Lounais-Suomen poliisissa		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
<p>Tutkimusaiheena oli mielenterveyslain 30 ja 31 pykälään perustuva poliisin virka-apu ja toimintavelvollisuus. Tutkimus on tehty ensisijaisesti Lounais-Suomen poliisin tilannekeskukseen, jossa käsitellään poliisilaitoksen alueelta tulevat virka-apupyynnöt.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, milloin poliisilla on velvollisuus antaa virka-apua mielenterveyslain 31 §:n nojalla, ja milloin tehtävässä on kyse virka-aputehtävän sijaan poliisitehtävästä, tai mielenterveyslain 30 §:n mukaisesta poliisin toimintavelvollisuudesta. Tavoitteena oli lisäksi selvittää virka-apuprosessia, eli miten asia etenee virka-apupyynnön saavuttua poliisin tilannekeskukseen, sekä miten Poliisihallituksen ohjaava kirje on vaikuttanut poliisin antamiin virka-apuihin.</p> <p>Kyseessä oli empiirinen oikeustutkimus, jossa käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Analyysimenetelmänä oli induktiivinen analyysi, jossa aineisto valittiin tarkoituksenmukaisesti ja sitä tarkasteltiin yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti. Aineistona käytettiin mm. lainsäädäntöä, lain valmisteluaineistoa, oikeuskirjallisuutta, oikeusasiamiehen ratkaisuja, erilaisia julkaisuja, sekä Poliisihallituksen ohjeita, kirjeitä ja koulutusmateriaalia. Kirjallisen materiaalin myötä tulleita johtopäätöksiä selvennettiin kahden sähköpostitse tehdyn strukturoidun haastattelun, sekä osallistuvan havainnoinnin avulla.</p> <p>Tutkimuksessa todettiin, että virka-avussa on kyse kahdesta hallintotoimesta, jossa virka-apua antavan viranomaisen toimivaltuuksia lainataan pyytävän viranomaisen hallintotoimen toteuttamiseksi. Virka-apua voi pyytää ainoastaan toimiin, joihin pyytäjällä itsellään on toimivaltaa. Päälystöön kuuluva poliisimies tekee virka-apupyynnön hallintopäätöksen, joka annetaan pyytäjälle tiedoksi. Vain virassa oleva lääkäri voi pyytää virka-apua henkilön kuljetuksen avustamiseksi terveydenhuollon yksikköön. Henkilö on mahdollista toimittaa terveydenhuollon yksikköön tahdonvastaisesti, jos hänestä on laadittu tarkkailulähetä. Poliisilla on velvollisuus ilmoittaa todennäköisesti hoidon tarpeessa olevasta henkilöstä terveyskeskukseen ja kiireellisessä tilanteessa poliisin tulee toimittaa henkilö terveyskeskukseen itse. Virka-aputehtävä muuttuu poliisitehtäväksi, jos henkilö käyttäytyy esimerkiksi väkivaltaisesti ensihoitoa tai poliisia kohtaan. Ohjaava kirje on vähentänyt virka-apujen määrää, jolloin poliisin resurssia säästyy muihin tehtäviin.</p>		
<p>Asiasanat Etsintäkuulutus, hallintopäätös, julkinen valta, kotirauha, mielenterveyslaki, pakko-hoito, poliisi, poliisilaki, potilas, psykoosi, virka-apu</p>		

Author(s) Perälä, Satu	Type of Publication Bachelor's thesis	Date May 2022
	Number of pages 62	Language of publication: Finnish
Title of publication Executive assistance and duty of action by the police under the Mental Health Act in the Police of Southwestern Finland		
Degree program Degree program in Business Administration		
<p>The topic of the research was the provision of official assistance and duty of action by the police, based on sections 30 and 31 of the Mental Health Act. The research is intended primarily for the Southwest Finland Police Situation Centre, which handles request for official assistance from the police department's territory.</p>		
<p>The purpose of the research was to establish when the police are obliged to provide official assistance under Section 31 of the Mental Health Act and when the role is not an official assistance but a mission of the police or a police duty to act under Section 30 of the Mental Health Act. The aim was also to examine the official assistance process, namely how the cases proceed after the request for official assistance arrives at the Police Situation Centre and how the directing letter from the Police Board has affected the official assistance provided by the police.</p>		
<p>This was an empirical law study using a qualitative research method. The method of analysis was inductive analysis, where the data was duly selected and considered in versatile. The material included legislation, law preparatory material, legal literature, Ombudsman solutions, various publications, as well as Police Board guidelines, letters, and training materials. To clarify the conclusions that came with the written material, two structured interviews conducted, as well as a participatory observation, were used.</p>		
<p>The research concluded that official assistance involves two administrative actions, where the powers of the issuing authority are borrowed for the purpose of carrying out an administrative action by the requesting authority. Official assistance may only be requested for activities for which the applicant himself has authority. The inspector or chief inspector will make an administrative decision on request for official assistance which will be notified to the requester. Only a doctor in office can request official assistance to secure the transportation of a person to a health care unit. If a doctor has written an observation statement about a person, it is possible to transport him to a medical center even if he does not want to go there. The police have a duty to report the health center about a person who likely needs treatment for and in an urgent situation the police can deliver the person themselves there. Official assistance becomes a police duty if, for example, a person behaves violently towards emergency medical care or police officer. The guiding letter has reduced the number of official assistances.</p>		
<p><u>Key words</u> Administrative decision, public authority, domestic peace, Mental Health Act, coercive treatment, the police, Police Act, patient, psychosis, executive assistance</p>		

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	6
2 LÄHTÖKOHDAT, TUTKIMUSONGELMA JA TAVOITTEET	8
2.1 Tutkimuksen toimeksiantaja.....	8
2.2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusongelma	8
2.3 Aikaisempia tutkimuksia	10
3 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO	12
3.1 Tutkimusmenetelmät	12
3.2 Lähdemateriaali, haastattelu ja havainnointi	13
4 MIELENTERVEYSTYÖ JA TAHDON VASTAINEN HOITO.....	15
4.1 Mielenterveystyö	15
4.2 Psykoosi.....	16
4.3 Tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon määrääminen ja sen kesto	17
4.4 Kuka voi ilmoittaa hoidon tarpeessa olevasta henkilöstä?	20
4.5 Potilas	22
4.6 Oikeus ja velvollisuus hoitoon	22
5 PERUSOIKEUDET JA POLIISIN TEHTÄVÄT.....	24
5.1 Kotirauha	25
5.2 Julkinen valta.....	25
5.3 Poliisin tehtävät ja yleiset toimivaltuudet	27
6 POLIISIN TOIMINTAVELVOLLISUUS JA VIRKA-APU.....	28
6.1 Poliisin toimintavelvollisuus mielenterveyslain 30 § nojalla.....	28
6.2 Virka-apu.....	29
6.3 Poliisin antama virka-apu.....	30
6.4 Poliisin virka-apu mielenterveyslain 31 § 1 momentin nojalla.....	32
6.5 Tarkkailulähetteen vaikutus virka-avun antamiseen	33
6.6 Virka-apu mielenterveyslain 31 § 2 ja 3 momentin nojalla	37
6.7 Virka-apu vai poliisitehtävä?.....	39
6.8 Mielenterveyslain puutteet	40
7 VIRKA-APUPYYNNÖN ETENEMINEN POLIISISSA	42
7.1 Vireille tulo.....	42
7.2 Selvittäminen, päätöksenteko ja tiedoksianto	43
8 SEKALAISILMOITUS	46
8.1 Lounais-Suomen poliisin virka-apu tehtävien ja sekalaisilmoitusten määrät .	47

8.2 Ilmoitusnumeron kirjaaminen päätökseen.....	49
8.3 Virka-avun maksullisuus.....	49
9 VIRKA-APUPYYNNÖN VAIKUTUKSET HENKILÖÖN	50
9.1 Etsintäkuulutus	50
9.2 Ampuma-aseluvat.....	52
10 ESIMERKKEJÄ	54
11 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	57
12 POHDINTAA	60

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Mielenterveyden ongelmat ovat nykyään yleisiä. Ongelmat eivät kosketa vain tiettyä ikäluokkaa, vaan niitä on niin nuorilla, aikuisilla kuin vanhuksillakin. Jopa 10–15 %:lla nuorista on toistuvia ja vakavia itsemurha-ajatuksia (THL:n [www-sivut 2022](#)). Mielenterveysongelmat aiheuttavat hyvinvoinnin ja työkyvyn menetyksen lisäksi valtavia taloudellisia kustannuksia ja heikentyneen mielenterveyden voidaan katsoa aiheuttavan Suomelle OECD:n mukaan noin 11 miljardin euron vuosikustannukset (Mielenterveyspoolin [www-sivut 2019](#)). Vaikka ongelmat ovatkin yleisiä, kaikki eivät niihin ymmärrä tai osaa hakea apua. Tällöin saatetaan tarvita tahdon vastaista psykiatrista hoitoa, jonne saattamiseen tarvitaan joskus poliisin virka-apua.

Poliisin antamat virka-avut ovat aiheuttaneet julkista keskustelua ja ihmettelyä ja aiheutta on ruodittu niin uutisissa kuin myös poliisin [www-sivuilla](#). Tammikuussa 2022 poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki kirjoitti Poliisihallituksen ohjaavan kirjeen (POL-2021-165690) vaikutuksesta virka-avun antamiseen mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:n perusteella (Pihajoki 2022). Blogikirjoituksella on oikaistu ja tarkennettu uutisoinnin perusteella syntyneitä virheellisiä näkemyksiä ja tulkintoja. Yksi esimerkki uutisoinnista on 19.1.2022 esillä ollut MTV:n uutinen, jonka mukaan poliisi ei anna uuden ohjeistuksen myötä virka-apua, kun ihminen halutaan tahdonvastaisen hoidon arvioon (Hellgren, 19.1.2022).

Poliisi on hallintotehtäviä hoitava viranomainen ja merkittävän julkisen vallan käyttäjä (Mäenpää 2015; PeVL 5/2014 vp, 2). Suomen perustuslaki (731/1999) säätää mm. oikeusvaltioperiaatteesta, yhdenvertaisuudesta sekä perusoikeuksien turvaamisesta. Lain 2 § 3 momentin mukaan kaikessa julkisessa toiminnassa tulee noudattaa lakia tarkoin ja julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, 2 § 3 mom.). Lain 6 §:n 1 mom. mukaan kaikki ihmiset ovat lain edessä yhdenvertaisia ja 22 §:n mukaan julkisen vallan tulee turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Poliisihallituksen (Pohan) tehtäviin kuuluu poliisitoiminnan ja sen tukitoimintojen suunnittelu, kehittäminen, johtaminen ja valvominen (poliisin www-sivut 2022). Poliisihallitus on halunnut ohjeistuksillaan yhtenäistää poliisiyksikköjen toimintaa valtakunnallisesti ja varmistaa, että poliisi noudattaa julkisen vallan käyttäjänä lakia (Poutanen 2020). Myös ohjaavalla kirjeellä “mielenterveyslaissa säädetyn virka-apun antaminen ja virka-apusäännöksen sisällöllinen toimivalta” (POL-2021-165690) on pyritty selkeyttämään ja yhdenmukaistamaan virka-apuihin liittyvää tulkintaa ja toimintaa, sekä varmistamaan, että mielenterveyslain 31 §:ään perustuvaa virka-apua annetaan samoilla perusteilla riippumatta siitä, missä päin Suomea päätös tehdään. Ohjeistuksella myös parannetaan virka-apuun liittyvien poliisimiesten oikeusturvaa sekä kehitetään virka-apusäännösten sisällöllisen toimivallan tulkitsemisen periaatteita. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 1.)

Syy tutkimuksen aiheen valitsemiseksi oli ensinnäkin mielenkiinto virka-apuasioita kohtaan ja halu kehittyä virkatyössä poliisin tilannekeskuspäivystäjänä. Toisena syynä oli komisario Marko Luotosen ehdotus aiheesta, koska Lounais-Suomen poliisin tilannekeskuksessa ei ollut vielä aihetta miettiessä ja tutkimusta aloittaessa virka-apuihin liittyvää toimintaohjetta. Ohjeen puuttuminen on saattanut aiheuttaa tilanteita, jossa virka-apupyynnöihin tehtävät päätökset ovat vaihdelleet sen mukaan, kuka päällystön edustaja niihin on kulloinkin päätöksensä tehnyt. Tämä puolestaan on saattanut asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan, eikä perustuslain säätämä yhdenvertaisuuden vaatimus ole välttämättä aina toteutunut. Myöskään tilannekeskuksessa työskentelevät tilannekeskuspäivystäjät tai tehtäviä suorittavat konstaapelit eivät välttämättä ole tienneet, mitä kaikkea virka-aputehtävällä saa tai on velvollisuus tehdä, milloin tehtävä hoidetaan poliisitehtävänä tai mitä virka-apupyynnöstä tulee löytyä, jotta virka-apua on ylipäätään mahdollista antaa. Tutkimuksen tarkoitus onkin selkeyttää ja yhtenäistää Lounais-Suomen poliisin tilannekeskukseen tulevien virka-apupyynnöiden käsittelyä ilmoituksen kirjaamiseen ja päättämiseen saakka.

2 LÄHTÖKOHDAT, TUTKIMUSONGELMA JA TAVOITTEET

2.1 Tutkimuksen toimeksiantaja

Tutkimuksen toimeksiantaja on Lounais-Suomen poliisilaitos, joka on Suomen poliisilaitoksista toiseksi suurin. Alueella toimii Turusta löytyvän pääpoliisiaseman lisäksi 11 muuta poliisiasemaa, jotka sijaitsevat Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakunnissa. (Poliisin www-sivut 2020.)

Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueelle kuuluvat virka-apupyynnöt saapuvat ja käsitellään pääpoliisiasemalla sijaitsevassa poliisin tilannekeskuksessa. Tutkimus on tehty ensinnäkin tilannekeskuksen tarvetta silmällä pitäen, mutta sitä pystyy hyödyntämään myös kentän partiot ja muut asian kanssa työskentelevät, koska myös heidän tulee tietää mitä virka-aputehtävällä saa tai tulee tehdä.

2.2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusongelma

Tutkimuksessa selvitetään, milloin poliisilla on mahdollisuus tai velvollisuus antaa virka-apua mielenterveyslain 31 §:n nojalla, ja milloin virka-aputehtävän sijaan onkin kyse poliisitehtävästä tai mielenterveyslain 30 §:n mukaisesta poliisin toimintavelvollisuudesta. Tutkimuksessa selvitetään myös virka-apuprosessia, eli mitä tapahtuu, kun virka-apupyynnö saapuu tilannekeskukseen, sekä mikä vaikutus Poliisihallituksen ohjaavalla kirjeellä (POL-2021-165690) on ollut virka-apupyynnöihin. Työssä käsitellään ainoastaan mielenterveyslain mukaista poliisin antamaa virka-apua ja toimintavelvollisuutta. Työn loppuun on laadittu kolme esimerkkiä kuvitteellisista henkilöistä ja tilanteista. Näistä on myös tehty kuvitteelliset virka-apupyynnöt ja päätökset.

Tutkimuksessa lähdetään liikkeelle siitä, mitä mielenterveystyö, mielisairaus ja tahdonvastainen psykiatrinen hoito tarkoittaa ja millä tavalla tahdonvastaiseen psykiatrieseen hoitoon määrääminen etenee. Tarkkailulähete tai M1 saattaa olla monelle terminä tuttu, mutta sen sisältö tai tarkoitus ei välttämättä ole. Tarkkailuläheteellä on kuitenkin iso rooli virka-aputehtävää suorittaessa ja toimenpiteistä päättäessä. Samoin merkitystä on sillä, onko lääkäri virkasuhteinen vai ”ainoastaan” laillistettu, tai onko henkilö

vielä henkilö vai potilas. Tutkimuksessa selvitetään, mitä julkinen valta tarkoittaa, sekä käydään läpi poliisin tehtäviä ja jokaiselle kuuluvia perusoikeuksia, koska niillä turvataan yksilön vapaudet, oikeudet, ihmisarvon loukkaamattomuus ja yhdenvertaisuus. Käsitteiden ymmärtäminen helpottaa ja yhtenäistää niin virka-apupyyntöihin laadittavien hallintopäätösten tekoa, kuin myös turvaa ihmisten yhdenvertaisuutta lain edessä.

Tilannekeskuspäivystäjien on tärkeää hallita päällystön edustajan lisäksi virka-apuja koskeva päätöksenteko ja toimenpiteet, koska myös he valmistelevat virka-apupäätöksiä. Tehtävää suorittavan poliisimiehen puolestaan tulee olla perillä siitä, mitä hänen on oikeus tai velvollisuus virka-aputehtävällä tehdä. Lisäksi viranomaisella olevan hallintoasiaan kohdistuvan neuvontavelvollisuuden täyttäminen on helpompaa, kun hän ensin itse ymmärtää mistä kaikesta virka-avussa on kysymys (hallintolaki 6.6.2003/434, 8 §).

Edellä mainittujen tavoitteiden pohjalta tutkimusongelmaksi on määritelty seuraavat kysymykset:

1. Milloin poliisilla on velvollisuus / mahdollisuus antaa virka-apua mielenterveyslain 31 §:n nojalla ja milloin tehtävässä on virka-aputehtävän sijaan kyse poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n mukaisesta poliisin tehtävästä tai mielenterveyslain 30 §:n mukaisesta poliisin toimintavelvollisuudesta? Mitä nämä pitävät sisällään?
2. Miten virka-apuprosessi etenee Lounais-Suomen poliisissa virka-apupyynnön saavuttua poliisin tilannekeskukseen?
3. Millainen vaikutus Poliisihallituksen 10.1.2022 antamalla ohjaavalla kirjeellä (POL-2021-165690) on ollut poliisin antamiin virka-apuihin?

2.3 Aikaisempia tutkimuksia

Poliisin antamasta, mielenterveyslakiin liittyvästä, virka-avusta on tehty joitakin aikaisempia tutkimuksia Poliisiammattikorkeakoulussa. Näistä on otettu tarkasteltavaksi neljä ja ne käsitellään tutkimusten julkaisujärjestyksessä.

Vili Honkanen on selvittänyt tutkimuksessaan ”*Poliisin & ensihoidon yhteistyö virka-aputehtävällä mielenterveyslain perusteella*” (02/2017), mitä virka-apu on ja milloin sitä voi ensihoidolle mielenterveyslain perusteella antaa. Tutkimuksessa käydään läpi poliisin ja ensihoidon toimivaltuuksia ja niiden eroja, sekä mietitään, olisiko ensihoidon toimivaltuuksia mahdollista lisätä, jotta poliisia ei tarvittaisi virka-aputehtäville mukaan niin usein, kuin mitä nykyään on tarvittu. Ensihoitajat joutuvat kohtaamaan yhä useammin tilanteita, joissa joutuvat itse väkivallan kohteeksi. Honkasen selvityksen mukaan ensihoitajien toimivaltuuksia lisäämällä ensihoitajaa ei välttämättä koettaisi enää neutraalina, mikäli tämä menisi kotirauhan suojaamaan tilaan ilman lupaa, tai kohdistaisi potilaaseen voimakeinoja ennen hoitotoimenpiteitä. Honkanen ehdottaa korkeaan virka-aputehtävien määrään ratkaisuksi poliisien määrän lisäämistä. Tämä mahdollistaisi samalla ensihoitajien turvallisuuden syrjäseuduillakin, ilman että heidän toimivaltuuksiaan tarvitsisi lisätä. (Honkanen 2017.)

Alexi Rajamäki on puolestaan selvittänyt tutkimuksessaan ”*Poliisin virka-apu mielenterveyslain 31 §:n mukaan. Tarkastelussa virka-avut Pohjanmaan poliisilaitoksella*” (10/2019) Pohjanmaan poliisilaitoksen näkökulmasta katsottuna mielenterveyslain 31 §:n mukaisen virka-apuasian etenemistä ja sitä, miten paljon ko. tehtäviä Pohjanmaan poliisilaitoksen ja tästä etenkin Etelä-Pohjanmaan alueella on. Rajamäki on myös etsinyt keinoja poliisin resurssien vapauttamiseksi virka-aputehtäviin liittyvästä kuljetusten turvaamisesta. Hän on selvittänyt, voisiko niissä käyttää apuna yksityisiä turvallisuuspalveluita tai ensihoitoa. Kuljetuksen turvaamisen antaminen yksityiselle toimijalle vaatisi Rajamäen mukaan lakimuutoksen, koska mielenterveyslain mukainen kuljetuksessa avustaminen on merkittävää julkista valtaa sisältävä tehtävä, eikä tehtävää voi tällä hetkellä antaa yksityiselle toimijalle. (Rajamäki 2019.)

Eeva-Leea Halmekiven ja Ilona Hyvölän "Ensihoitajien ja poliisin toimivaltuuksien eroja esimerkkitapausten valossa (11/2019) tutkimuksen aiheen valintaan oli vaikuttanut heidän aikaisempi uransa ensihoitajina, jolloin he ovat työskennelleet useamman vuoden samassa työpaikassa. Halmekivi ja Hyvölä ovat selvittäneet tutkimuksessaan ensihoitajille kuuluvia toimivaltuuksia, ja heitä koskevaa lainsäädäntöä, koska Halmekiven ja Hyvölän mukaan etenkin ensihoitajina toimiminen eri tilanteissa on toisinaan aiheuttanut epätietoisuutta laillisesta näkökulmasta katsottuna. Myöskään ensihoitajia koskeva lainsäädäntö ei ole heidän mukaansa aina erityisen yksityiskohtaista. (Halmekivi ja Hyvölä 2019.)

Minna Toivanen on tuonut tutkimuksessaan "Viranomaisten toimivallan rajat mielenterveyslain perusteella annettavassa virka-avussa. Tarkkailulähetteen laatimiseksi sairaalaan toimitettavan henkilön perusoikeudet ja niiden rajoittaminen" (4/2021) esiin lainsäädännöllisiä ongelmia, jotka liittyvät mielenterveyslakiin perustuvaan virka-apuun. Toivanen on mm. todennut, että laista ei löydy yksiselitteistä toimivalta-tykälää, jolla henkilö olisi mahdollista kuljettaa sairaalaan pakkoa käyttäen tarkkailulähetteen laatimiseksi. Aikaisemman vakiintuneen käytännön mukaan poliisi on turvannut henkilön kuljetuksen arvioitavaksi, vaikka hän ei sinne olisi halunnutkaan. Mikäli lääkäri Toivasen mukaan toteaisi rikoslaissa määritellyn pakkotilan täyttyvän, voisi tähän nojautua pakkotilasäännöksen antamalla oikeuttamis- ja anteeksiantoperusteilla virka-apua pyytäessään. Mikäli lääkäri ei pakkotilaa totea, eikä poliisi poliisilain 2 luvun 6 §:n (sisäänkäynti ja etsintä vaara- ja vahinkotilanteissa) edellytysten täyttymistä, ei henkilöä ole mahdollista noutaa väkisin. Ilman toimivaltaa henkilöä ei voi vastentahtoisesti arvioon toimittaa. (Toivanen 2021.)

Tutkimukset kuvaavat hyvin poliisin näkökulmasta aikaisemmin ollutta ongelmaa. Aikaisemmin virka-apupyynnöjä tuli useita päivässä ja suurimmaksi osaksi ne hyväksyttiin. Toki useimmat niistä hyväksyttiin ehdoin, ”poliisi antaa virka-apua, jollei ensihoito pärjää”. Tuolloin ei välttämättä vaadittu tarkkailulähetettä tai henkilön halua lähteä arvioitavaksi, eikä pyyntöihin annettu aikoinaan kirjallisia päätöksiäkään. Pyyntöjen isot määrät puolestaan aiheuttivat poliisin resurssien kuluvaan kuljetusten avustamiseen, johon Honkanen ja Rajamäki ovat tutkimuksissaan miettineet ratkaisua. Poliisihallituksen ohjaavan kirjeen myötä virka-apupyynnöt ovat kuitenkin vähentyneet todella paljon, jonka myötä resursseja säästyy poliisin muihin tehtäviin, eikä kuljetuksen

turvaamisen antamista muille toimijoille tarvitse tällä hetkellä enää miettiä. Olisiko merkittävää julkista valtaa sisältäviä tehtäviä muutoinkaan perusteltua antaa yksityiselle toimijalle hoidettavaksi? Halmekivi ja Hyvölä ovat havainneet ensihoitajia koskevan lainsäädännön epäselväksi. Kenties poliisilla on ollut tai on ehkä edelleenkin samanlainen olo esimerkiksi virka-apuihin liittyvästä lain tulkinnasta? Toivanen taas on tarkastellut työssään hyvin monipuolisesti ja mielenkiintoisesti lainsäädännöllisiä ongelmakohtia poliisin näkökulmasta.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO

3.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa käytetään *laadullista eli kvalitatiivista menetelmää*, jossa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksen kohdetta voidaan kuvailla menetelmässä ennalta tuntemattomaksi ja siitä pyritään paljastamaan tutkimuksella odottamattomia seikkoja. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161 & 164; Puusa & Juuti 2020, luku 4. Laadullisen tutkimuksen olemus.). Vaikka osaa tämän tutkimuksen aiheista onkin tutkittu aikaisemmin, on Poliisihallituksen uusi tulkintatapa muuttanut poliisin toimintatapaa virka-avuisissa, jonka vuoksi aihe sopii edelleenkin tutkittavaksi.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla voi olla jo tutkimusprosessin alussa aiheestaan omakohtaiseen tietoon tai kokemukseen perustuva ymmärrys, joka ohjaa hänen ajatuksiaan ja tiedon etsintää. Alun ymmärryksestä edetään hermeneuttisen kehän mukaisesti kirjallisuuteen tutustumisen kautta tutkittavan aiheen ymmärryksen syvenemiseen. Tällä tavalla ilmiöstä luodaan hyvä kuvaus. Tutkimukseen liittyvien käsitteiden ymmärtäminen on tärkeää, koska työ rakennetaan niiden varaan. (Puusa & Juuti 2020, luku 4. Laadullisen tutkimuksen olemus.)

Kun tutkimuksessa pyritään ongelmanratkaisun kautta selittämään ja ymmärtämään todellisuutta ja siihen liittyviä eri ilmiöitä, on kyse *tieteellisestä tutkimuksesta*. Tieteellinen tutkimus puolestaan jaetaan kokemusperäistä tietoa hyödyntävään *empiiriseen*

tutkimukseen ja järkiperaisista toiminnoista koostuvaan *teoreettiseen tutkimukseen*. Nämä eroavat toisistaan sillä, että empiirisessä tutkimuksessa havainnot ja niiden pohjalta tehdyt päätökset, kuten ihmisten käyttäytyminen ja oikeus yhteiskunnassa näyttelevät pääosaa, kun teoreettisessa tutkimuksessa hyödynnetään valmista tietomateriaalia. (Keinänen & Väättänen 2016, 258–259.)

Tutkimuksen kohteen ollessa oikeudellinen ilmiö, on kyse *empiirisestä oikeustutkimuksesta*. Näitä kohteita ovat esimerkiksi viranomaiset, kuten poliisit ja lääkärit, sekä oikeudellisten toimijoiden toimintatavat. Empiiriseen oikeustutkimukseen kuuluu myös empiirisen tutkimuksen metodien käyttö. Empiiristen keinojen avulla pystytään mahdollisesti ennustamaan esimerkiksi lainsäädännön tai toimenpiteiden muutoksen vaikutukset koko yhteiskunnan toimintaan, tai viranomaisen toiminnan vakiintuneiden käytäntöjen käyttäminen kelvollisina oikeuslähteinä. (Keinänen & Väättänen 2016, 261–263.) Näihin viitaten, tutkimus on empiirinen oikeustutkimus. Tutkimuksen kohteena on niin poliisi, hyvän hallinnon osatekijöiden turvaaminen viranomaistoiminnassa, kuin myös poliisin vakiintuneen käytännön muuttuminen uuden ohjeistuksen myötä.

3.2 Lähdemateriaali, haastattelu ja havainnointi

Tutkimuksen lähdemateriaalina on käytetty lainsäädäntöä, lainsäädännön valmisteluaineistoja, oikeuskirjallisuutta, oikeusasiamiehen ratkaisuja, Poliisihallituksen ohjeita, kirjeitä ja koulutusmateriaalia, sekä muita julkaisuja ja dokumentteja. Myös poliisin Politrin -järjestelmää on käytetty sekalaisilmoitusten määriä selvittäessä. Pääosassa lainsäädännön osalta on toiminut hallintolaki (434/2003), laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), mielenterveyslaki (1116/1990), poliisilaki (872/2011) sekä Suomen perustuslaki, mutta myös muuta lainsäädäntöä on käytetty. Mukana on myös hallituksen esityksiä. Kun aineisto on valittu tarkoituksenmukaisesti ja sitä tarkastellaan yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti, on kyseessä induktiivinen analyysi / päättely (Hirsijärvi ym. 2009, 216). Nämä täytyvät tutkimuksen kohdalla. Aihe on myös sopeva poliisitaustaiselle oikeustradenomiopiskelijalle.

Tutkimuksessa on käytetty apuna haastatteluja, sekä osallistuvaa havainnointia. Haastateltavina tutkimusta varten on toiminut kaksi Lounais-Suomen poliisilaitoksen komisariota, Jutta Store sekä Marko Luotonen, jotka vastaavat lupa-asioihin ja tilannekeskukseen liittyvistä asioista. Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu tarkoituksenmukainen kohdejoukon valinta (Hirsijärvi ym. 2009, 164). Tätä on toteutettu tutkimuksessa haastateltavien valinnan osalta. Haastattelut tukevat ja selventävät lainsäädännön, ohjeiden, ja oikeuskirjallisuuden avulla tulleita johtopäätöksiä.

Haastattelumenetelmänä on käytetty strukturoitua haastattelua, koska haastattelut perustuvat etukäteen mietittyihin asioihin, ja tietyssä järjestyksessä oleviin kysymyksiin (Hirsijärvi ym. 2009, 208). Molemmille haastateltaville on lähetetty omat kysymyksensä sähköpostitse. Myös vastaukset tulivat kirjallisessa muodossa ja ne olivat riittäviä ja selkeitä.

Yksi laadullisen tutkimuksen perusmenetelmistä on havainnointi. Havainnointi on toiminut tutkimuksessa muuta aineistoa tukevana, eli toissijaisena. Havainnointimuotona on käytetty osallistuvaa havainnointia, koska tutkija kuuluu tutkimusta osaltaan koskevaan organisaatioon. (Paalumäki & Vähämäki 2020, luku 8.) Havainnointia on tehty tilannekeskuksessa työskennellessä, ja tiedot perustuvat myös aikaan ennen tutkimuksen tekoa. Havaintoja ei ole kirjattu ylös. Työyhteisön arkipäiväisiä toimia havainnoitaessa tutkija välittää tietoa niin käytännön kokemuksista, kuin niistä yleistettyä tietämystä parhaaksi katsomallaan tavalla (Paalumäki & Vähämäki 2020, luku 8).

Tutkimuksessa käytettävien haastatteluiden ja aineiston tutkimiseen on myönnetty tutkimuslupa Lounais-Suomen poliisilta.

4 MIELENTERVEYSTYÖ JA TAHDON VASTAINEN HOITO

4.1 Mielensterveystyö

Mielensterveystyö tarkoittaa mielisairauksien, sekä muiden mielensterveysthäiriöiden ehkäisemistä, lievittämistä ja parantamista. Se tarkoittaa myös psyykkisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn, sekä persoonallisuuden kasvun edistämistä. Mielensterveystpalvelut ovat puolestaan mielensterveystyöhön liittyviin sairauksiin ja häiriöihin annettavia palveluja. (Lehtonen, Lohiniva-Kerkelä & Pahlman 2015, 64; mielensterveystlaki 1116/1990, 1 §.)

Mielensterveystpalveluiden järjestäminen on annettu kunnan vastuulle sosiaalihuollon ja kansanterveystyön osalta, sekä sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle erikoissairaanhoidon osalta, ja ne tulee sovittaa laajuudeltaan ja sisällöltään tarpeen edellyttämälle tasolle. Mielensterveystpalvelut pyritään järjestämään avopalveluina siten, että hoidettava hakeutuisi hoitoon oma-aloitteisesti ja suoriutuisi siitä itsenäisesti. Tähän on myös nykyisen mielensterveystlain voimaantulolla pyritty – tavoitteena on ollut mielensterveystpalveluiden laitospaikkojen vähentyminen ja avohoidon kehittäminen. Mielensterveystlailla taataan myös tahdonvastaiseen hoitoon määrättyjen henkilöiden oikeusturva. (Lehtonen ym. 2015, 83–84; mielensterveystlaki 1116/1990, 3 § & 4 §.)

Vaikka potilaita on pyrkimys hoitaa siten, että hoitoon hakeuduttaisiin oma-aloitteisesti, ei tämä toteudu kaikkien kohdalla: henkilö ei aina ymmärrä tarvitsevansa hoitoa. Tällöin potilaan perusoikeuksia on mahdollista rajoittaa ja antaa hoitoa tiettyjen ehtojen täytyessä tahdosta riippumatta. Jotta henkilö olisi mahdollista määrätä tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon, tulee mielensterveystlain 8 §:n mukaisten kolmen eri ehdon täytyä samanaikaisesti. Ehdot ovat seuraavia (Arajärvi 2011, 383; mielensterveystlaki 8 §.):

- 1) ”jos hänen todetaan olevan mielisairas (ns. negatiivinen edellytys);

- 2) *jos hän mielisairautensa vuoksi on hoidon tarpeessa siten, että hoitoon toimittamatta jättäminen olennaisesti pahentaisi hänen mielisairauttaan tai vakavasti vaarantaisi hänen terveyttään tai turvallisuuttaan taikka muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta* (ns. positiivinen edellytys); ja
- 3) *jos mitkään muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäväksi tai ovat riittämättömiä”* (ns. optimaalinen edellytys).

Kohta 2 tulee kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö jättää ottamatta lääkkeensä, jolloin hänen oireensa etenevät, tai tilanteessa, jossa henkilön harhat ja sekaavuus vaarantavat sairauden akuutissa vaiheessa olevan henkilön turvallisuutta tai terveyttä. Todellisuudentajun vääristyminen voi aiheuttaa esimerkiksi syömättömyyttä tai itsemurhayrityksiä, jotka puolestaan voivat vaarantaa henkilön turvallisuutta tai terveyttä vakavasti. Perustarpeista huolehtimisen kyvyttömyys aiheuttaa omat vaaransa terveydelle ja turvallisuudelle. Myös läheisten turvallisuus tai esimerkiksi lasten kehitys saattavat häiriintyä, mikäli henkilöä ei toimiteta hoitoon. (HE 201/1989 vp, 16.)

Alle 18-vuotiaan hoitoon määrääminen onnistuu lievemmin perustein kuin täysi-ikäisen henkilön. Alaikäisen ei tarvitse olla psykoottinen, vaan riittää, että hänellä todetaan olevan vakava mielenterveyden häiriö, ja että hoitoon toimittamatta jättäminen pahentaisi sairautta olennaisesti, tai vaarantaisi vakavasti hänen tai muiden turvallisuutta tai terveyttä. Samoin riittää, että muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäväksi. (Arajärvi 2011, 384; mielenterveyslaki 8 § 2–3 mom.)

4.2 Psykoosi

Mielisairaudella, eli psykoosilla, tarkoitetaan lääketieteellisesti vakavaa mielenterveyden häiriötä, johon liittyy selkeä todellisuudentajun häiriintyminen, sekä vaikeus erottaa mikä asia on totta, ja mikä esimerkiksi harhaa tai oman pään sisäistä kuvitelmaa. Tällaisia psykoosiksi luettavia sairaustiloja ovat esimerkiksi depressio, harhaluuloisuushäiriöt, harha-aistimukset, skitsofrenian eri muodot, päihteiden käytön aiheuttamat psykoottiset tilat, delirium tai dementian vaikeat ilmenemismuodot. Positiiviset

psykoottiset oireet ovat normaaliin tilaan verrattuna ylimääräisiä oireita, kuten harhaluuloja ja aistiharhoja. Negatiiviset oireet, eli ns. puutosoireet, puolestaan ilmenevät esimerkiksi apaattisuutena ja tunteiden latistumisena. Psykoottisessa tilassa ihminen ei kykene käyttäytymään, tuntemaan tai ajattelemaan normaalisti. (HE 201/1989 vp, 12 & 15; Huttunen 2018; Mielenterveystalon www-sivut; Valvira 2020.)

Psykoosin tunnistaminen ei ole aina helppoa. Turun yliopiston psykiatrian professori Jyrki Korkeila on määritellyt psykoosin tilaksi, jossa ihmisen todellisuudentaju on kärsinyt joko laaja- tai kapea-alaisesti. Psykoottisia oireita voi liittyä erilaisiin tiloihin, joko ohimenevästi tai toisinaan pidempäänkin, mutta itse psykoosi on kapea-alaisempi ja haittaa monenlaista toimintakykyä, esimerkiksi vuorovaikutussuhteita. Korkeilan mukaan psykoosia sairastava ihminen saattaa tuntua arvaamattomalta ja uhkaavalta. Mikäli henkilö käyttää piristeitä, tai hänellä on ollut jokin persoonallisuuden häiriö jo ennen sairastumistaan, voi se altistaa uhkaavalle ja väkivaltaiselle käytökselle. Samoin jokin vaikea tai traumatisoiva kokemus, esim. lastenkoti tausta tai nuorisorikollisuus, voi tähän vaikuttaa. (Heino 2015.)

TYKS:an psykiatrian ylilääkäri Jarmo Hietala puolestaan määrittelee psykoosissa oman itsensä ja ympäristön välisen rajan hämärtyvän, jolloin psykoosissa oleva ei aina tiedä, onko jokin asia kuviteltua vai totta. Henkilö saattaa esimerkiksi kuulla omia väärin tulkittuja ajatuksiaan ääninä, joiden kuvittelee tulevan kehon ulkopuolelta. Vaikka Hietalan mukaan geeniperimällä ja ympäristötekijöillä on vaikutusta psykoosiin sairastumisessa, listaa hän kuitenkin päihteiden, etenkin kannabiksen, olevan valitettavan usein ensimmäisen psykoosin takana. (Heino 2015.)

4.3 Tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon määrääminen ja sen kesto

Tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon määrääminen etenee neliportaisen kaavan mukaisesti, ja se perustuu lain mukaan kolmen eri lääkärin näkemykseen. ”Kaavaan” kuuluu tarkkailuun lähettäminen, tarkkailuun ottaminen, tarkkailulausunnon kirjoittaminen, sekä viimeisenä päätös tahdosta riippumattomasta hoidosta psyki-

atrisessa sairaalassa. Tällä tavoin varmistetaan oikeus tahdonvastaiseen hoitoon määrittämiseen, ja pyritään takaamaan niin potilaan oikeusturva vapaudenriistoinen, kuin myös riittävä hoito. (Huttunen 2018; Lehtonen ym. 2015, 86–87.)

Ensimmäisessä vaiheessa potilas lähetetään tarkkailuun sairaalaan (mielenterveyslaki 9 a §). Tämä edellyttää lääkärin kirjoittamaa *MI-lausuntoa* eli *tarkkailulähetettä*, joka on voimassa kolme vuorokautta (mielenterveyslaki 9 §). Lähetete tulee laatia, kun lääkäri toteaa tutkimuksessaan mielenterveyslain 8 §:n määrittelemien edellytysten tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämiseksi *todennäköisesti* täyttyvän, ja mikäli hän pitää potilaan hoitoon määräämistä välttämättömänä. Tässä vaiheessa ei siis vielä edellytetä täyttä varmuutta, vaan perusteltu epäily riittää. Tutkimuksen yhteydessä tulee selvittää, löytyykö potilaan kotikunnasta muita riittäviä ja sopivia palveluja, jollei ole selvää, etteivät ne ole soveltuvia tai riittämättömiä. Lääkärin allekirjoittamaan tarkkailulähetteen kirjataan perusteltu näkemys edellytysten täyttymisestä, ja se toimii ns. tahdosta riippumattoman hoidon konsultaatiopyyntönä. (Arajärvi 2011, 384; HE 199/2013 vp, 25; Korkeila 2006; mielenterveyslaki 9 § a.)

Tarkkailulähetteen kirjoittavan lääkärin ei tarvitse olla virkasuhteinen terveyskeskuslääkäri, vaan sen voi kirjoittaa kuka tahansa Suomessa yksityisessä, tai julkisessa terveydenhuollossa toimiva *laillistettu lääkäri*. Erona näiden välillä on se, että virkasuhteisen terveyskeskuslääkärin *tulee laatia* lähetete ja lähettää potilas sairaalaan tutkittavaksi, kun laillistetulla lääkärillä ei ole velvollisuutta, vaan *mahdollisuus* lähetteen laatimiseen. (HE 199/2013 vp, 25; mielenterveyslaki 9 a §; Valvira 2019.) Laillistettu lääkäri on henkilö, joka on suorittanut lääkärin ammattiin johtavan tutkinnon ja jolle Valvira on hakemuksesta myöntänyt oikeuden lääkärin ammatin harjoittamiseen laillistettuna ammattihenkilönä (HE 199/2013 vp, 25; laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994, 4 §).

Potilas tulee toimittaa lähetteen laatimisen jälkeen sairaalaan tutkittavaksi. Lääkärin on mahdollista pyytää poliisilta virka-apua henkilön kuljetuksen turvaamiseksi terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön mielenterveyslain 31 § 1 momentin mukaisesti. Kuitenkaan laillistetulla lääkärillä ei ole oikeutta virka-avun pyytämiseen, vaan virka-avun pyytäjän edellytetään olevan joko terveys-

keskukseen tai sairaalaan *virkasuhteessa* oleva lääkäri, tai virkasuhteisen lääkärin tehtävissä toimiva lääketieteen opiskelija. (Korkeila 2006; Lehtonen ym. 2015, 85–86; mielenterveyslaki 9 a §; Valvira 2019.)

Potilas tulee ottaa M1-lausunnon voimassa olon aikana sairaalaan tarkkailuun, jolloin selvitetään, ovatko edellytykset tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämiseksi olemassa (mielenterveyslaki 9 c §). Viimeistään tarkkailun neljäntenä päivänä tarkkailusta vastaavan, tai hänen estyneenä ollessa jonkun muun sairaalan lääkärin tulee antaa potilaasta kirjallinen tarkkailulausunto, eli M2-lausunto (mielenterveyslaki 10 §). Lausunnon antajan tulee olla eri lääkäri kuin M1-lähetteen kirjoittajan. Lääkärin tulee lisäksi olla virkasuhteessa, koska lausunnon antamisessa käytetään julkista valtaa. Tarkkailulausunnossa lääkärin tulee ottaa perustellusti kantaa siihen, onko potilaan kohdalla edellytykset tahdosta riippumattomaan hoitoon olemassa. Mikäli edellytyksiä ei ole, tulee tarkkailusta luopua heti ja potilaan on annettava halutessaan poistua sairaalasta. (Arajärvi 2011, 384–385; Lehtonen ym. 2015, 86; Huttunen 2018; mielenterveyslaki 10 §; Valvira 2019.)

Viimeisimpänä tehdään M3-lausunto, joka on päätös tahdonvastaisesta hoidosta. Lausunto tulee tehdä kirjallisesti viimeistään neljäntenä päivänä sen jälkeen, kun potilas on otettu tarkkailuun. Päätöksen tekee virkasuhteessa oleva lääkäri, ja hänen tulee olla joko sairaalan psykiatrisen hoidon ylilääkäri, tai hänen estyessään muu psykiatrian alan erikoislääkäri. Lisäksi hänen tulee olla eri lääkäri kuin ne, jotka ovat tehneet M1- ja M2-lausunnot. Päätöksessä tulee olla perusteltu kannanotto tahdosta riippumattoman hoitoon määräämisen edellytyksiin. (Mielenterveyslaki 10 §.) Mikäli potilas haluaa sairaalan ulkopuolisen lääkärin tekevän hänelle arvion ja lausunnon ennen päätöksen tekoa, on sairaalan se järjestettävä. (Arajärvi 2011, 385; Huttunen 2018; Lehtonen ym. 2015, 86–87; mielenterveyslaki 12 a §.)

Potilasta tulee kuulla ennen päätöksen tekoa. Mikäli hän on alaikäinen, tulee kuuleminen järjestää mahdollisuuksien mukaan hänen huoltajalleen tai kasvattajalleen. (Mielenterveyslaki 11 §.) Jos potilas suostuu kuulemistilaisuudessa jäämään psykiatriseen hoitoon vapaaehtoisesti, ei häntä voida määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon. Alaikäisen kohdalla päätös tahdosta riippumattomasta hoidosta on mahdollista tehdä myös ilman vanhemman / huoltajan suostumusta. Päätös tahdonvastaiseen hoitoon

määräämisestä tulee antaa potilaalle viipymättä tiedoksi. Päätös tulee myös toimittaa hallinto-oikeudelle vahvistettavaksi, mikäli hoitoon määräämisen kohteena on alaikäinen. (Arajärvi 2011, 385; Korkeila 2006; Lehtonen ym. 2015, 86–87; mielenterveyslaki 13 §; Valvira 2019.)

Tahdosta riippumatonta hoitoa on mahdollista jatkaa enintään kolme kuukautta kerrallaan, eikä potilaaseen saa kohdistaa pakkoa enempää kuin on välttämätöntä. Jos todetaan, että hoitoa ei tarvitse jatkaa pidempään, on potilas päästettävä halutessaan lähtemään. Mikäli hoidon tarve jatkuu vielä kolmen kuukauden jälkeen, mutta potilas ei ole halukas jatkamaan hoitoaan, tulee hänestä tehdä uusi tarkkailulausunto. Asiassa tulee joka tapauksessa tehdä kirjallinen päätös, ennen kuin kolmen kuukauden hoito on päätynyt. Mikäli lääkäri päättää jatkaa hoitoa, tulee päätös antaa potilaalle viipymättä tiedoksi ja alistaa hallinto-oikeuteen vahvistettavaksi. Hoitoa on mahdollista jatkaa enintään kuusi kuukautta uuden tarkkailulausunnon myötä. (Huttunen 2018; Lehtonen ym. 2015, 88; mielenterveyslaki 12 §.)

Tilanteessa, jossa omasta tahdostaan hoitoon tullut henkilö haluaa poistua sairaalasta, mutta lääkärin mielestä ehdot tahdosta riippumattoman hoidon määräämiseen täyttyvät, ei häntä tarvitse päästää lähtemään. Potilas otetaan tarkkailuun edellä kuvattujen toimenpiteiden mukaisesti ja hänen tahdostaan riippumattomasta hoidosta päätetään viimeistään neljäntenä päivänä tarkkailulausunnosta. (Arajärvi 2011, 386.)

4.4 Kuka voi ilmoittaa hoidon tarpeessa olevasta henkilöstä?

Ilmoitus hoidon tarpeessa olevasta henkilöstä voi tulla terveyskeskukseen tai kunnalliseen päivystykseen monella tavalla. Ensinnäkin kuka tahansa lääkäri voi tehdä ilmoituksen mielenterveyslain 9 b § nojalla:

”Lääkäri voi tutkimuksiin noutamista tai virka-apupyynnön tekemistä varten salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa todennäköisesti tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen edellytykset täyttävästä henkilöstä terveyskeskukselle tai muulle kunnalliselle päivystävälle terveydenhuollon yksikölle, jos hän pitää välttämättömänä tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen edellytysten arviointia.

Ilmoituksen tekevä lääkäri saa luovuttaa terveyskeskukselle tai sairaalalle tutkimuksiin noutamista tai virka-apupyynnön tekemistä varten välttämättömiä tietoja henkilön terveydentilasta.” (Mielenterveyslaki 9 b §.)

Ilmoittamismahdollisuus korostuu etenkin silloin, kun ilmoittava lääkäri ei ole virkasuhteinen, koska hän ei voi itse pyytää virka-apua. Tällöin terveyskeskuksen virkasuhteinen lääkäri voi tiedon saatuaan tehdä virka-apupyynnön poliisille mielenterveislain 31 § 1 momentin ehtojen täytyessä.

Myös poliisilla on velvollisuus mielenterveislain 30 §:n mukaisesti ilmoittaa terveyskeskukseen sellaisesta henkilöstä, kenet voidaan todennäköisesti määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon. Poliisipartio voi tavata esimerkiksi kotihälytystehtävällä hoitoon määräämisen edellytykset täyttävän henkilön, tai kansalainen voi ilmoittaa poliisille mielisairaasta ihmisestä. Samoin esimerkiksi kuulusteluun kutsuttu henkilö voi vaikuttaa olevan mielenterveyshoidon tarpeessa. Mikäli tilanne ei ole erittäin kiireellinen, riittää, että poliisi ainoastaan ilmoittaa henkilöstä terveyskeskukseen. Tällöin voidaan ajatella henkilön käyttäytymisen olevan sellaista, että se aiheuttaa huolta, mutta siihen ei kuitenkaan liity henkilön itseensä tai muiden turvallisuuteen liittyvää konkreettista vaarantamista. (Mielenterveyslaki 30 §; Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 13.)

Lääkärin ja poliisin lisäksi jokaisella kansalaisella on oikeus ilmoittaa terveyskeskukseen henkilöstä, kenen epäilee olevan itselleen tai toiselle vaarallinen, tai kyvytön huolehtimaan itsestään mielisairautensa vuoksi. Tällä oikeudella turvataan ihmisten turvallisuus ja potilaan oikeus hoitoon. (Huttunen 2018.) Ilmoituksen teon jälkeen terveyskeskuksen lääkärin tulee tutustua asiaan ja tutkia henkilö. Mikäli lääkäri on tutkimuksen jälkeen riittävä syy epäillä hoitoon määräämisen edellytysten täyttyvän, tulee hänen laatia tarkkailulähete ja toimittaa henkilö sairaalaan. Tarkkailulähetteen kirjoittamiseen riittää syy epäillä, ehdotonta varmuutta ei edellytetä. (Mielenterveyslaki 9 a §.) Tarkkailulähetettä ei kuitenkaan voi laatia näkemättä potilasta, eli lähetteen laatiminen ei ole mahdollista pelkästään sen perusteella, mitä tietoja lääkäri on henkilöstä etukäteen saanut (EOA 18.12.2008.D 114/4/07, 2).

4.5 Potilas

Potilaan ja henkilön välinen ero on tärkeää ymmärtää, koska henkilön ollessa potilas, on häneen mahdollista kohdistaa enemmän toimenpiteitä kuin tilanteessa, jossa hän ei vielä se ole. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista määrittelee potilaaksi henkilön, joka käyttää terveyden- ja sairaanhoitopalveluita tai on muutoin niiden kohteena (laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 2 § 1 mom. 1 k). Mielenterveyslain mukainen määritelmä potilaasta on lain 2–4 lukujen mukaisesti tarkkailuun otettu tai tutkimukseen tai hoitoon määrätty henkilö (mielenterveyslaki 22 a § 1 mom.).

Mikäli lääkäri toteaa tutkimuksessa tahdonvastaisen hoidon edellytysten toteutuvan, voidaan henkilö ottaa tarkkailuun. Kun potilas otetaan tarkkailuun, tai määrätään mielentilatutkimukseen tai tahdonvastaiseen psykiatriseen hoitoon, tulee hänestä terveyden- tai sairaanhoitopalveluita käyttävä, jolloin hänet määritellään potilaaksi. (HE 199/2013 vp, 26–27; mielenterveyslaki 9 c §.) Tällöin hänen perusoikeuksiaan, sekä itsemääräämisoikeuttaan on mahdollista rajoittaa. Rajoituksia saa tehdä ainoastaan sen verran, kuin on välttämätöntä. Välttämättömyys perustuu sairauden hoitoon, potilaan tai muun henkilön turvallisuuteen tai muuhun mielenterveyslain 4 a luvussa säädetyn edun turvaamiseen. Samalla tulee huomioida toimenpiteiden turvallisuus ja ihmisarvon kunnioitus. Perusoikeuksia on mahdollista rajoittaa myös mielentilatutkimukseen tai rangaistukseen tuomitsematta jätetyn, tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn henkilön, kohdalla. (Arajärvi 2011, 389; mielenterveyslaki 22 a § 1 ja 2 mom.)

4.6 Oikeus ja velvollisuus hoitoon

Oikeus ilmoittaa mielisairaasta tai vaarallisesta henkilöstä perustuu niin turvallisuuteen, kuin myös potilaan oikeuteen saada hyvää hoitoa. Oikeudesta riittäviin terveyspalveluihin on säädetty jo Suomen perustuslaissa. Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan tulee edistää väestön terveyttä, sekä turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut kuten lailla on säädetty. (Lehtonen ym. 2015, 166; perustuslaki 19 § 3 mom.) Potilaiden oikeudesta hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 3 §:ssä. Pykälän mukaan jokaisella sellaisella henkilöllä, joka asuu Suomessa pysyvästi, on oikeus terveydenhuollolla kulloinkin käytettävissä olevien voimavarojen rajoissa olevaan, terveydentilansa edellyttämään

ja laadultaan hyvään sairauden- ja terveydenhoitoon. Tilapäisesti maassa oleskelevien hoidosta on voimassa se, mitä erikseen on säädetty tai sovittu valtioiden välisesti. (Lehtonen ym. 2015, 166; laki potilaan asemasta ja oikeuksista 3 § 1 & 2 mom.)

Potilaslain 6 §:ssä säädetään potilaan itsemääräämisoikeudesta, eli potilaan oikeudesta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Oikeuden toteutumiseen vaaditaan kolmen edellytyksen - vapaaehtoisuuden, tiedon ja kelpoisuuden - samanaikaista täytymistä. Vapaaehtoisuus toteutuu, kun hoito tapahtuu potilaan kanssa yhteisymmärryksessä. Tähän vaaditaan potilaalta joko positiivinen tai negatiivinen suostumus, joista jälkimmäinen tarkoittaa hoidosta kieltäytymistä. (Lehtonen ym. 2015, 195; potilaslaki 6 § 1 mom.; Valvira 2018.) Tieto -kohta täyttyy, kun potilaalle selvitetään hänen hoitoonsa tai tutkimukseensa liittyvät asiat, sekä niiden mahdollisen perumisen merkitys hänen terveydelleen tai jopa hengelleen. Itsemääräävän potilaan on tiedon saatuaan mahdollista jättää suunniteltu, tai jo aloitettu hoito kesken, mikäli niin haluaa. Hoidosta kieltäytyminen voi koskea myös sellaista hoitoa tai toimenpidettä, jonka suorittamatta jättäminen johtaa hänen kuolemaansa. Ehdoton edellytys suostumuksen antamiseen on riittävä päättämiskyky, johon ei kuitenkaan vaadita oikeustoimikelpoisuutta. Lääkärin tehtäväksi jää arvioida, onko potilaalla tätä, ja ymmärtääkö hän hoitoonsa liittyvät asiat oikein ja riittävän hyvin. Mikäli ymmärtää, on hän itsemääräävä ja tällöin hänen päätöksiään tulee kunnioittaa. Mikäli potilaalla on esimerkiksi mielen-terveyden häiriö, eikä hän sen vuoksi lääkärin mielestä täytä itsemääräämisoikeuden edellytyksiä, tulee sijaispäättäjää kuulla ennen hoitopäätöksen tekoa. (Lehtonen ym. 2015, 195, 197 & 199; potilaslaki 6 § 1 mom.; Valvira 2018.)

Mikäli potilas on tahdosta riippumattomassa hoidossa, päätetään hänen hoidostaan mielenterveyslain, päihdehuoltolain (41/1986), tartuntatautilain (1227/2016) tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1997) säädösten mukaisesti (Potilaslaki 6 § 1 ja 4 mom.).

Mielenterveyslain 5 §:n mukaan henkilölle, jolla on mielisairaus tai muu mielenterveydellinen häiriö, on järjestettävä riittävä hoito ja palvelut. Jos mielisairaana tai muun mielenterveydellisiä häiriötä potevan henkilön hoitaminen on erityisen vaikeaa tai

hankalaa, voidaan hänen hoitonsa suorittaa Valtion mielisairaalassa (mielenterveyslaki 6 §). Näitä on Suomessa kaksi: Niuvanniemen sairaala ja Vanhan Vaasan sairaala (laki valtion mielisairaaloista 1292/1987, 1 §).

5 PERUSOIKEUDET JA POLIISIN TEHTÄVÄT

Perustuslaki on ”*kaiken lainsäädännön ja julkisen vallan käytön peruste, joka määrittää yksilön ja julkisen vallan välisen suhteen perusteet*” (oikeusministeriön www-sivut). Perusoikeus on puolestaan sellainen yksilölle kuuluva oikeus, josta on säädetty perustuslaissa. Perusoikeuksien antama suoja kuuluu kaikille Suomen oikeudenkäyttöpiirissä oleville luonnollisille henkilöille (Helminen, Kuusimäki & Rantaeskola 2012, 13–14). Suomen perustuslaissa vahvistetulla valtiosäännöllä turvataan ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapaudet ja oikeudet, sekä edistetään yhteiskunnassa oikeudenmukaisuutta (perustuslaki 1 § 2 mom.). Kuitenkaan kaikki perusoikeudet eivät ole täysin ehdottomia, vaikka ne hyvin pysyviä oikeuksia ovatkin. Näihin perusoikeuksiin on mahdollista säätää rajoituksia lailla. Ehdottomissa ja täsmällisissä perusoikeussäännöksissä ei ole mahdollista poiketa tavallisella lailla. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen 2012, 84–85.)

Yhdenvertaisuuden vaatimusta voidaan pitää periaatteellisesti keskeisenä perusoikeutena (Helminen ym. 2012, 15; perustuslaki 6 §). Tärkeänä henkilökohtaisen vapausoikeuden suoja säännöksenä pidetään oikeutta elämään, sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Säännös turvaa myös vapautensa menettäneen oikeudet, ja kieltää ihmisarvoa loukkaavan kohtelun. (Helminen 2012, 16; perustuslaki 7 §.) Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen on huomioitu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (63/1999). Sopimuksen 5 artiklan mukaan vapaus on mahdollista riistää esimerkiksi henkilön heikon mielenterveyden vuoksi (Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999, 5 artikla e-kohta). Mikäli viranomainen toimii erehdyttämistarkoituksessa tai vilpillisellä mielellä, tai jos hän ei ole pyrkinyt asianmukaiseen lainsäädännön tulkintaan, voidaan sen katsoa 5 artiklan vastaiseksi menettelyksi. (Pellonpää, Gullans, Pölonen & Tapanila 2018, 478–479.)

5.1 Kotirauha

Kotirauha ja yksityiselämä turvataan perustuslain 10 §:n 1 momentissa. Yksityiselämän suoja on huomioitu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa eli KP-sopimuksessa. (Karttunen ym. 2012, 88.) Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 17 art. kieltää mielivaltaisen tai laittoman puuttumisen yksityiselämään tai kotiin (kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus 8/1976, 17 art.). Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 art. puolestaan säätelee oikeudesta yksityis- ja perhe-elämän kunnioituksesta näin:

1. *”Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.*
2. *Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.” (EIS 8 art.)*

Kotirauhan suojaamiksi paikoiksi luetaan asunnon ja loma-asunnon lisäksi muut asuamiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, asuntovaunut tai asuttavat alukset, teltat ja asuintalojen porraskäytävät. Yksityisalueeksi luetaan asukkaiden pihat rakennuksiin. (Rikoslaki 24 luku 11 §.) Kodin suojaan puuttumista on esimerkiksi kotietsintä, joka voi tapahtua niin tuomioistuimen, kuin myös muun viranomaisen tekemän päätöksen nojalla. EIS 8 artiklan mukaan viranomaisen tekemän päätöksen lisäksi vaaditaan myös muita perusteita, jottei kyse olisi mielivallasta. (Pellonpää ym. 2018, 833.)

5.2 Julkinen valta

Julkinen valta voidaan määritellä kahdella eri tavalla. Julkista valtaa on ensinnäkin toisen oikeus päättää yksityisen oikeusasemaan vaikuttavista seikoista yksipuolisesti, ja toisekseen julkiseksi vallaksi luetaan ne viranomaiset ja toimielimet, jotka hoitavat

hallintotehtäviä. Julkisen vallan piiriin kuuluu näin ollen yksityisiin oikeussubjekteihin ulottuvat yksipuoliset hallinto-, lainkäyttö- ja normiantopäätökset, sekä ulkopuolisiin kohdistuvat voimakeinojen käyttämiset. (HE 1/1998 vp, 74, Mäenpää 2015.)

Perustuslain 22 § lupaa julkisen vallan turvaavan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Hallinnon lainalaisuuden periaatteen mukaisesti ”*julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.*” (Helminen ym. 2012, 121; perustuslaki 2 § 3 mom.) Mikäli asetukset tai säädökset ovat perustuslain kanssa ristiriidassa, on niiden soveltaminen viranomaisessa tai tuomioistuimessa kiellettyä (perustuslaki 107 §). Tämän toteuttamiseksi julkisen vallan käyttäjän tulee tuntea oikeussäännökset ja asiaan sovellettavat lait (Mäenpää 2016, 227).

Julkisten hallintotehtävien hoitaminen on annettu pääsääntöisesti viranomaisten tehtäväksi. *Hallintotehtävä* tarkoittaa sellaista julkista tehtävää, jonka toteuttamiseen liittyy julkisen vallan käyttöä. Hallintotehtävään voi liittyä lain toimeenpanoa, julkisen palvelun toteuttamista, tai yksityisen etuja tai velvollisuuksia koskevaa päätöksentekoa. *Hallintotoimi* tarkoittaa yksittäisen hallintotehtävän hoitamiseen liittyvää toimea, jollainen on esimerkiksi *hallintopäätös*. (Mäenpää 2019.) Hallintotehtävän antamisesta säädetään perustuslaissa seuraavalla tavalla:

”Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.” (Perustuslaki 124 §.)

Säännöksellä on haluttu korostaa sellaisten henkilöiden asiantuntemuksen ja koulutuksen merkitystä, jotka hoitavat julkisia hallintotehtäviä ja toimivat tehtävässään virkavastuulla. *Merkittävästä julkisesta vallasta* on kyse silloin, kun yksilön perusoikeuksiin puututaan merkittävällä tavalla, tai kun henkilöllä on oikeus käyttää itsenäiseen harkintaan perustuvia voimakeinoja. Tällä perusteella poliisitoimi kuuluu merkittävän julkisen vallan käytön piiriin. (HE 1/1998 vp, 179; PeVL 5/2014 vp, 2.) Virkamies

vastaa siitä, että noudattaa virkatoimissaan lakia. Näin myös virka-apua pyytävä lääkäri vastaa siitä, mitä hän virka-apupyynnössään pyytää. Menettelemällä virkavelvollisuuksien vastaisesti, voi virkamiehelle aiheutua rikosoikeudellisia, kurinpidollisia tai vahingonkorvauksellisia vastuita. Virkavastuusta, sekä virkavelvollisuuksien rikkomisista ja laiminlyönneistä säädetään esimerkiksi mielenterveyslain 31 a §:ssä, rikoslain (39/1889) 40 luvussa, valtion virkamieslain (750/1994) 24 §:ssä sekä vahingonkorvauslaissa (412/1974). (Fredman, Kanerva, Tolvanen & Viitanen 2020, 42; Helminen ym. 2012, 854; mielenterveyslaki 31 a §; perustuslaki 118 §; rikoslaki 40 luku; valtion virkamieslaki 19.8.1994/750, 24 §.)

5.3 Poliisin tehtävät ja yleiset toimivaltuudet

Poliisin tehtävät ja periaatteet on lueteltu poliisilain 1 luvussa. Poliisin tehtäviä ovat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen sekä syyteharkintaan saattaminen. Poliisille kuuluu myös lupahallintoon liittyvät, sekä muut laissa erikseen säädetyt tehtävät, joihin esimerkiksi virka-apu voidaan lukea. Näiden lisäksi poliisin tulee toimia muiden viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa yhteistyössä turvallisuuden ylläpitämiseksi. (Helminen ym. 2012, 3–4 & 58; poliisilaki 22.7.2011/872, 1 § 1 mom.)

Poliisin tulee kunnioittaa ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia (poliisilaki 1 luku 2 §), eikä kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää, kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä (poliisilaki 1 luku 4 §). Tehtävällä käytetyt toimenpiteet tulee olla puolustettavia suhteutettuna esimerkiksi siihen, miten kiireellinen tai vaarallinen tehtävä on, minkä ikäinen tehtävän kohteena oleva henkilö on, tai miten hän käyttäytyy (poliisilaki 1 luku 3 §). Tarvittaessa toimenpiteestä on mahdollista luopua, mikäli sen loppuun saattaminen voisi johtaa päämäärään nähden kohtuuttomaan lopputulokseen (poliisilaki 1 luku 9 §). Mikäli mahdollista, ylläpidetään yleistä järjestystä ja turvallisuutta ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin (poliisilaki 1 luku 6 §). Vaikka poliisille onkin annettu erilaisia toimivaltuuksia, on niiden käyttäminen sallittua ainoastaan säädettyyn tarkoitukseen (poliisilaki 1 luku 5 §).

6 POLIISIN TOIMINTAVELVOLLISUUS JA VIRKA-APU

6.1 Poliisin toimintavelvollisuus mielenterveyslain 30 § nojalla

Kuten kappaleessa 4.4. todettiin, mielenterveyslain 30 §:n mukaan poliisin on ilmoitettava terveyskeskukseen sellaisesta henkilöstä, joka voidaan todennäköisesti määrätä tahdonvastaiseen hoitoon hänen tahdostaan riippumatta. Mikäli tilanne on erittäin kiireellinen, on poliisi velvollinen toimittamaan hänet terveyskeskukseen tutkittavaksi heti. (Mielenterveyslaki 30 §.) Vaikka lääketieteellisen arvion tekeminen ei poliisille kuulukaan, asettaa lainkohta tavallaan velvollisuuden arvioida henkilöön kohdistuvan tahdonvastaisen hoidon tarpeellisuutta (Helminen ym. 2012, 618). Pykälän toimivaltuuksiin sovelletaan poliisilain 2 luvun säädöksiä, koska mielenterveyslain 30 § ainoastaan määrittelee poliisin tehtävät, eikä toimivaltuuksia (Poliisihallituksen ohje POL-2021-165690, 14; Pihajoki 2022).

Erittäin kiireellinen tilanne, jossa poliisin tulee toimittaa henkilö terveyskeskukseen tutkittavaksi, voi liittyä esimerkiksi tilanteeseen, jossa henkilön henki, terveys, turvallisuus tai ruumiillinen koskemattomuus on välittömästi uhattuna. Tällainen on esimerkiksi itsetuhoisen henkilö. Itsemurhaa yrittänyt henkilö tulisi toimittaa välittömästi lääkärin arvioitavaksi, ja mikäli poliisin käsityksen mukaan tilanteessa ei voida jäädä odottamaan terveydenhuollon viranomaista, tulee poliisin toimittaa hänet terveydenhuollon yksikköön itse. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 13.)

Suurella osalla itsetuhoisista henkilöistä on jokin psykiatrinen sairaus, ja lisäksi aikaisempi itsetuhoisen käyttäytyminen lisää itsemurhariskin lähes 40-kertaiseksi (Suomen & Valtonen 2013). Mielenterveyslain 8 § 1 momentin mukaan tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen edellytys on, että hoitoon toimittamatta jättäminen vaarantaa vakavasti henkilön terveyttä, tai pahentaa hänen mielisairauttaan (mielenterveyslaki 8 §). Mikäli poliisi tapaa itsetuhoisen henkilön, mutta toimittamisen sijaan ainoastaan ilmoittaa hänestä terveyskeskukseen, voi se vaarantaa henkilön terveyden tai hengen konkreettisesti. Itsetuhoisen henkilön kohdalla voidaan perustellusti ajatella, että hänet on mahdollista määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon. Jos henkilö ei kykene huolehtimaan itsestään, tai jos hänen terveyttään tai turvallisuuttaan uhkaa

välitön vaara, on poliisilla oikeus ottaa hänet kiinni (poliisilaki 2 luku 2 §) ja mahdollisuus toimittaa terveydenhuollon toimintayksikköön vastentahtoisestikin (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 14). Hoitoon toimittaminen voidaan perustella myös perustuslain 22 §:llä, jonka mukaan julkisen vallan tulee turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. (Mielenterveyslaki 8 § & 30 §; perustuslaki 22 §.) Kuljettaminen on mahdollista suorittaa poliisiautolla, koska henkilö ei ole vielä potilas.

Tilanteessa, jossa henkilö syyllistyy, tai kun hänen vasta voidaan olettaa syyllistyvän henkeen, terveyteen tai yleisen turvallisuuden vaarantamiseen, on hänet mahdollista ottaa kiinni poliisilain 2 luvun 10 § (rikoksilta ja häiriöiltä suojaaminen) nojalla ja toimittaa terveydenhuollon yksikköön. Kiinni otettujen kohdalla oikeus hoitoon perustuu niin perustuslakiin, kuin myös poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 5 luvun 1 §:ään. Pykälän 3 momentin mukaan vapautensa menettäneiden hoidossa noudatetaan sitä, mitä on säädetty potilaslaissa, terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa, sekä mielenterveys- ja tartuntatautilaissa (laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettu laki 29.9.2006/841, 5 luku 1 §). Poliisilla on myös oikeus etsiä henkilöä kotirauhan suojaamasta paikasta, mikäli henkeä, terveyttä tai henkilökohtaista vapautta uhkaava teko tai tapahtuma on käynnissä tai välittömästi uhkaamassa, tai on epäily, että kohteesta löytyy kuollut henkilö. Toimenpiteen tulee olla vaaran tai vahingon estämiseksi välttämätön. (poliisilaki 2 luku 6 §.) Tällöin hengen tai terveyden vaarantava uhka syrjäyttää kotirauhan suojan (Ruuska 2007, 166).

6.2 Virka-apu

Virka-avussa on kyse kahdesta hallintotoimesta, jossa toisen, eli virka-apua antavan viranomaisen toimivaltuuksia ”lainataan” pyytävän viranomaisen hallintotoimen toteuttamiseksi. Virka-avulla mahdollistetaan toista viranomaista toteuttamaan virkatoimensa, tai muun lakisääteisen tehtävänsä virka-apua antavan viranomaisen toimivaltuuksia käyttämällä, vaikka pyynnön kohteena oleva vastustaisi toimia. Perimmäisenä hallintotoimena on virka-avun pyytäjän toimivaltaan kuuluva toimenpide, ja avustavana toteuttamistoimena virka-avun antajan toimenpide. Virka-apua voi pyytää ainoastaan sellaisiin toimiin, joihin pyytäjällä itsellään on toimivaltaa. Samoin virka-avun

antajalla tulee olla lakiin perustuva valtuus virka-apun antamiseen. Virka-apun turvin ei myöskään ole mahdollista laajentaa kummankaan viranomaisen toimivaltuuksia, vaan käytössä on samat valtuudet kuin ilman virka-apupyynnötkin. (Helminen, Kuusimäki & Rantaeskola 2012, 442; Mäenpää 2016, 222–223.)

Viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja virka-avusta säädetään näin:

”Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä.

Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen.” (Hallintolaki 10 §.)

Hallintolain velvoitteita on noudatettava myös muilta osin hallinnollista virka-apua annettaessa. Keskeisessä asemassa julkisessa vallankäytössä on hallinnon oikeusperiaatteet sekä palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus. (Mäenpää 2016, 222.) Hyvän hallinnon perusteita sovelletaan kaikessa hallintotoiminnassa (EOA 9.1.2013.D 4745/2011, 4).

Hallinnon oikeusperiaatteen mukaan *”viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.” (Hallintolaki 6§.)*

Palveluperiaatteen ja palvelun asianmukaisuuden mukaan *”asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.” (Hallintolaki 7 §.)*

6.3 Poliisin antama virka-apu

Virka-apun antaminen on yksi poliisille kuuluvista tehtävistä, ja sitä voidaan pitää niin vaaroja torjuvana kuin oikeuksia turvaavana, mutta sillä on myös mahdollista pakottaa

velvollisuuksien täyttämiseen, tai aikaansaada hallintotoimen määräämän täytäntöönpanon kaltainen tila poliisilla käytettävissä olevien keinojen avulla (Helminen ym. 2012, 442). Poliisin virka-apusäännökset liittyvätkin usein tilanteisiin, joissa joudutaan tarvittaessa käyttämään voimakeinoja varmistaakseen pyytävän osapuolen turvallisuus (Helminen ym. 2012, 70).

Virka-avun pyytäjän toimivalta voi perustua joko laissa erikseen määriteltyyn oikeuteen saada virka-apua poliisilta, tai joltakin muulta viranomaiselta. Mikäli erikseen määriteltyä säädöstä virka-avun saamiseen ei löydy, voi oikeus perustua poliisilain 9 luvun 1 § 1 momentin mukaiseen kohtaan, ”jos virka-apua pyytävää viranomaista *estetään suorittamasta virkatehtäviään*”. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 3–4; poliisilaki 872/2011, 9 luku 1 §.) Pykälässä säädetään näin:

”Poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään.” (Poliisilaki 9 luku 1 § 1 mom.)

Huomionarvoinen seikka on, että vaikka viranomaisen suorittaman virkatehtävän estäminen ei olisi vielä alkanut, riittää, että on perusteltu syy uskoa estämisen tulevan tapahtumaan (HE 224/2010 vp, 156).

Virka-avun pyytämisen ei tulisi olla automaattista, eikä sitä pitäisi pyytää vain varmuuden vuoksi, vaan tehtävä tulisi pyrkiä hoitamaan ensisijaisesti omilla käytettävissä olevilla keinoilla ja voimavaroilla. Poliisin antama virka-apu on vasta toissijaista. Tästä huolimatta on ollut havaittavissa, että virka-apua pyydetään ennen kuin virka-apua pyytävä viranomaisella on todellisuudessa edes lähtenyt tehtävää suorittamaan. Samoin päävastuu tehtävän hoidossa on virka-avun pyytäjällä, eikä virka-apua antavalla. Poliisin tehtävänä on ainoastaan suorittaa virka-aputoimenpiteet virka-apua antaessaan. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL 2021-165690 4-5; Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 4.)

6.4 Poliisin virka-apu mielenterveyslain 31 § 1 momentin nojalla

Yksi laissa erikseen määriteltyä oikeutta virka-apun saamiseen perustuu mielenterveyslain 31. pykälään. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan: *”poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa, jos terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin virkasuhteinen lääkäri katsoo, että henkilön toimittamiseksi terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön tarvitaan ammattikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi muukin saattaja kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, kun henkilöstä on laadittu tarkkailulähetä tai kun henkilö on kuljetettava toimintayksikköön tarkkailulähetteen laatimiseksi”* (mielenterveyslaki 31 § 1 mom.).

Pykälästä käy ilmi, että ainoastaan virkasuhteisella lääkäriellä on oikeus pyytää virka-apua kuljetuksen avustamiseksi terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön. Ei riitä, että virka-apua pyytävä lääkäri on laillistettu lääkäri. Tämä käy ilmi useasta muustakin laista tai lainkohdasta. Mielenterveyslain 23 a §:n mukaan lääkärin, joka pyytää virka-apua poliisilta, tulee olla virkasuhteessa joko kuntaan, kuntayhtymään tai valtioon (mielenterveyslaki 23 a §). Terveystieteiden lain (1326/2010) 57 § 3 momentin mukaan julkista valtaa käyttävän henkilön tulee olla kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa (terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326, 57 § 3 mom.). Samoin ohjeistaa myös kuntalain (410/2015) 87 §, jonka mukaan julkista valtaa sisältävää tehtävää hoidetaan virkasuhteessa (kuntalaki 10.4.2015/410, 87 § 2 mom.). Koska pakkohoitoon määrääminen on julkiseen valtaan kuuluva tehtävä, tulee virka-apua pyytävän lääkärin olla virassa (EOAK 4.3.2010D 711/2/09, 17).

Mikäli virka-apun pyytäjä on joku muu, kuljetus suuntautuu muualle, pyynnössä pyydetään kuljettamista, tai muuta kuin kuljetuksen avustamista kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, ei virka-apua ole mahdollista antaa. Pykälä ei myöskään salli poliisin antavan virka-apua esimerkiksi jonkun henkilön etsimiseksi mielenterveysarvioon toimittamista varten, vaikka pyytäjänä olisi virkasuhteinen lääkäri. Virka-apupyynnön ollessa lainvastainen, on poliisin kieltäydyttävä antamasta virka-apua, tai tehtävä päätös tutkimatta jättämisestä. Pyyntö on mahdollista hyväksyä ehdoin. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 5–6.)

6.5 Tarkkailulähetteen vaikutus virka-avun antamiseen

Tarkkailulähetteellä on virka-avun kohdehenkilön oikeudelliseen asemaan merkitys, joka vaikuttaa myös siihen, mitä virka-aputehtävää suorittaessaan on mahdollista tehdä. Tilanteessa, jossa henkilöstä ei vielä ole laadittu lääkärin allekirjoittamaa tarkkailulähetettä, ei henkilön toimintavapautta ole rajoitettu. Tällöin terveydenhuollon viranomaisella ei ole oikeutta puuttua hänen toimintavapauteensa, eikä hänen vapauttaan voi mielivaltaisesti riistää. Tämän kieltää jo perustuslakikin. Jos sairaankuljetus on noutamassa kohdehenkilöä lääkärin pyynnöstä mielenterveysarvioon, mutta kohdehenkilö ei suostu avaamaan sairaankuljetukselle ovea, ei poliisillakaan ole mahdollisuutta puuttua henkilön vapauteen avustamalla ensihoitoa pääsemään asuntoon. Virka-apua voi pyytää ainoastaan siihen, mihin pyytäjällä itsellään on toimivaltaa. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 7; perustuslaki 10 §.)

Poliisi on aikaisemmin turvannut henkilön kuljetuksen arvioon myös ilman tarkkailulähetettä, vaikka henkilö ei olisi halunnut lähteä arvioitavaksi vapaaehtoisesti. Tämä perustuu mahdollisesti mielenterveyslain 31 §:n 1 momentin mukaiseen kohtaan *”kun henkilöstä on laadittu tarkkailulähetete tai kun henkilö on kuljetettava toimintayksikköön tarkkailulähetteen laatimiseksi”*. Päätöstä tehdessä on kenties luettu säädöstä vain tekstinä, ajattelematta siihen liittyvää lain tulkintaa ja sen aiheuttamaa puuttumista henkilön vapauteen ja koskemattomuuteen ilman laissa säädettyä perustetta (perustuslaki 7 §)? Poliisihallituksen uuden ohjeistuksen mukaan näin ei ole enää mahdollista toimia. Jos henkilöstä ei ole laadittu tarkkailulähetettä, eikä muita perusteita ole olemassa, on hänen kuljettamisensa tarkkailulähetteen laatimiseksi mahdollista turvata vain silloin, kun hän suostuu lähtemään ammattikoulutuksen saaneen saattajan matkaan vapaaehtoisesti. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 7–8.)

Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on todennut ratkaisussaan 9.1.2013, että suhteellisuusperiaatteen mukaan lääkärin ensisijainen yhteydenotto henkilöön ei tulisi olla ambulanssikuljetuksen tilaaminen mielenterveysarvioon kuljettamista varten, vaan henkilö tulisi kutsua vastaanotolle, tai vaihtoehtoisesti lääkärin tulisi mennä itse käymään henkilön luona (EOA 9.1.2013.D 4745/11, 4). Mikäli lääkäri menisi tekemään mielenterveysarviota henkilön luokse, mutta tämä ei avaisi hänelle ovea, ei

lääkärilläkään ole oikeutta saada oven avausta virka-apuna mielenterveyslain 31 §:n turvin. Tämän estää kotirauhan suojakin. (Perustuslaki 10 §.)

Komisario Luotoselle esitettiin kysymys tilanteesta, jossa lääkäri menee tekemään mielenterveysarviota henkilön kotiin. Asunnon ovea ei avata, eikä asunnosta kuulu ääniä. Lääkärillä on kuitenkin erittäin painavat perusteet siitä, että henkilö on asunnossa. Onko poliisin mahdollista tarkastaa asunto poliisilain 2 luvun 6 §:n perusteella, joka mahdollistaa poliisimiehen pääsyn esimerkiksi kotirauhan suojaamaan tilaan määrättyissä tilanteissa? Luotosen mukaan tapauksessa voi tulla kyseeseen poliisitehtävä, jos epäillään jonkun olevan hengenvaarassa tai kuolleena. Tällöin poliisilla on oikeus päästä kotirauhan suojaamaan tilaan ja suorittaa siellä tarvittaessa etsintä. Epäilyn täytyy kuitenkin oikeasti täytyä, joka ei toteudu, mikäli asunnon asukas Luotosen sanoin ”huutelee postilaatikosta” ja kieltäytyy avaamasta ovea. Virka-apua on mahdollista antaa vain kuljetuksen turvaamiseen eikä esimerkiksi asunnon oven avaamiseen. Tällöin oven auki saaminen on terveydenhuollon ongelma. (Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022; poliisilaki 2 luku 6 §.) Lääkäri ei myöskään voi pyytää virka-apua itse arvion teon turvaamiseen, vaan työturvallisuudesta tulee varmistua muilla keinoin. Kuitenkin käytäntönä on Luotosen mukaan ollut, että jos lääkäri menee tekemään mielenterveysarviota henkilön kotiin, ilmoittaa hän siitä poliisille etukäteen, jolloin poliisi menee kohteeseen hänen kanssaan. Kun lääkäri on laatinut tarkkailulähteen, pyytää hän tarvittaessa potilaan kuljettamiseen virka-apua. Mikäli potilas kävisi kohteessa lääkärin päälle, hoitaisi poliisi päälle käymisen poliisitehtävänä. (Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022.)

Kuljetuksen avustaminen virka-apuna edellyttää kuljetettavan väkivaltaisuutta tai muuta vastaavaa syytä. Väkivaltaisuuden ei tarvitse olla väkivallan konkreettista uhkaa, vaan se voi perustua esimerkiksi henkilön aiempaan käytökseen, tai sellaisiin tilanteisiin, joissa on tarvittu poliisin voimankäyttövaltuuksia. Muu syy voi olla esimerkiksi ensihoitajien toimen estämistä tai passiivista vastarintaa, jota ei ole se, että henkilö ei suostu lähtemään hoitoon vapaaehtoisesti. Poliisin tehtävä ei ole arvioida, onko virka-apu tarpeellista, vaan arvioinnin tekeminen kuuluu virka-avun pyytäjälle. (Mielenterveyslaki 31 § 1 mom.; Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 9–10.)

Virka-avun katsotaan alkavan silloin, kun kohde antaa suostumuksensa kuljetukseen, vaikka hän ei olisi vielä konkreettisesti noussut auton kyytiin. Suostumuksen tulee olla vapaaehtoinen ja nimenomainen, eikä henkilölle saa tulla poliisin sanomisista tai ehdotuksista sitä kuvaa, että hänet velvoitetaan lähtevän arvioitavaksi. Poliisin tehtävä ei ole houkutella henkilöä kyytiin, vaan ainoastaan varmistaa, että kuljetus tapahtuu turvallisesti ja että häntä kuljettavien turvallisuus säilyy. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 8, 10 & 16.) Poliisin tulee kuitenkin varautua voimakeinojen tai muiden toimivaltuuksien käyttöön, mikäli on syytä epäillä kohdattavan hyökkäys tai vastarintaa (Boucht & Frände 2019, 87; poliisilaki 2 luku 18 §). Jos kuljettava muuttuu kuljetuksen aikana aggressiiviseksi, tai uhkaa väkivallalla ensihoitajia tai poliisia, vaihtuu virka-aputehtävä poliisin virkatehtäväksi (Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 6). Poliisi toimii tällöin poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan turvallisuuden ylläpitämiseksi ja rikosten ennalta estämiseksi, jolloin poliisilla on oikeus käyttää tarpeellisia ja puolustettavia voimakeinoja vastarinnan murtamiseksi, tai vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi (poliisilaki 2 luku 17 § 1 mom.).

Mikäli henkilö ei käyttäydy aggressiivisesti, vaan haluaa ainoastaan perua jo antamansa suostumuksen hoitoon, ei häntä voida sinne viedä väkisin, *jollei siihen löydy muita perusteita*. Lääkäriin meno perustuu vapaaehtoisuuteen. Koska terveydenhuoltoviranomaisilta ei löydy sellaisia toimivaltuuksia, joilla henkilö on mahdollista pakottaa hoitoon, ei pakottamista ole mahdollista tehdä myöskään virka-avun turvin. Kuitenkin, mikäli henkilö on poliisin mielestä kykenemätön huolehtimaan itsestään, otetaan hänet kiinni itsensä suojaamiseksi poliisilain 2 luvun 2 §:n perusteella, ja käytetään lääkärissä ennen säilöönottoa. Jos lääkäri kirjoittaa tarkkailulähetteen, jää hän sairaalaan. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 7–8 & 10–11; poliisilaki 872/2011, 1 luku 1 § 1 mom. & 2 luku 2 §; Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022.)

Näin on myös tilanteessa, jossa lääkäri pyytää poliisilta virka-apua itsemääräävän potilaan palauttamiseksi sairaalaan tämän sieltä poistuessa ja kieltäytyessä hoidosta. Mikäli potilasta ei ole määrätty tahdonvastaiseen hoitoon, on hänellä oikeus kieltäytyä hoitotoimenpiteistä (laki potilaan asemasta ja oikeuksista 6 §). Potilaalle on kuitenkin saattanut kehittyä hoidon aikana äkillinen sekavuustila, delirium, esimerkiksi leikkauksen jälkitilana, tai päihteidenkäytön äkillisen lopettamisen jälkeen. Tila voi olla

hengenvaarallinen potilaalle itselleen, tai hän voi olla vaarallinen muille harhojensa vuoksi. (Huttunen 2018.) Luotosen mukaan lääkäri ei voi pyytää virka-apua potilaan palauttamiseksi sairaalaan, vaan ainoastaan hänen kuljettamisensa turvaamiseksi. Mikäli poliisi tapaa osastolta poistuneen potilaan, tilataan ambulanssi kuljettamaan hänet takaisin. Jos potilas on täydessä ymmärryksessä, eikä halua sairaalaan, ei poliisilla tai sairaankuljetuksellakaan ole oikeutta häntä sinne väkisin viedä. Kuitenkin, mikäli hän on poliisin mielestä kykenemätön huolehtimaan itsestään, otetaan hänet kiinni itsensä suojaamiseksi, ja toimitaan samoin kuin edellisessä esimerkissä. (Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022; poliisilaki 2 luku 2 §.)

Mielenterveyslain 30 §:n mukaista toimintavelvollisuutta ei voi soveltaa tällaisissa tehtävissä, koska velvollisuus koskee ainoastaan tilanteita, joissa poliisi kohtaa henkilön omassa toiminnassaan, eikä virka-aputehtävällä. (Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022.)

Tilanne muuttuu konkreettisesti, mikäli lääkäri on jo laatinut henkilöstä tarkkailulähetteen todettuaan tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten olevan *todennäköisesti* olemassa (mielenterveyslaki 9 §). Tällöin henkilön toimintavapautta on mahdollista rajoittaa, ja poliisilla on oikeus virka-avun antamiseen, vaikka henkilö ei haluaisi lähteä sairaanhoidon yksikköön vapaaehtoisesti. Poliisilla on esimerkiksi oikeus virka-apua antaessaan siirtää henkilö ammattikoulutuksen saaneen, pääsääntöisesti ambulanssin, kyytiin ja estää häntä poistumasta sieltä. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 8.) Mikäli sairaankuljetus ei ole tavoittanut henkilöä, josta on laadittu tarkkailulähete, mutta hänen olinpaikastaan on erittäin painavat perusteet, on hänen etsimisekseen mahdollista antaa virka-apua poliisilain 2 luvun 4 §:n mukaisesti:

”Poliisimiehellä on oikeus tämän lain 6 luvussa tarkoitettuun poliisitutkintaan noudettavan henkilön löytämiseksi toimittaa kotietsintä tai paikanetsintä siten kuin pakokokeinolin 8 luvussa säädetään.

Etsinnästä päättää päällystään kuuluva poliisimies. Muu poliisimies voi ilman päällystään kuuluvan poliisimiehen päätöstä toimittaa etsinnän silloin, kun sen välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös poliisin muulle viranomaiselle antamaa laissa säädettyä virka-apua henkilön kiinniottamiseksi. Tällaisesta etsinnästä päättää päällystöön kuuluva poliisimies.” (Poliisilaki 2 luku 4 §.)

Pakkokeinolain 8 luvun 3 §:n mukaan yleinen kotietsintä on mahdollista suorittaa kiinniotettavan löytämiseksi hänen hallinnassaan olevassa paikassa. Etsintä on mahdollista suorittaa myös jossain muussa paikassa, mikäli on olemassa erittäin pätevät perusteet, jolla hänen voidaan olettaa siellä olevan. (Pakkokeinolaki 22.7.2011/806, 8 luku 3 §.) Erittäin painavina perusteina voidaan pitää esimerkiksi silminnäkijähavaintoja henkilön oleskelusta etsinnän kohteena olevassa asunnossa, tai hänen ajoneuvonsa liikkeistä ko. asunnon pihalla (Fredman ym. 2020, 1011).

Virka-aputehtävä katsotaan päättyneeksi, kun henkilö on saatu kuljetettua terveydenhuollon yksikköön perille. Henkilöä ei ole mahdollista vartioida sairaanhoidon yksikössä virka-avun turvin, koska virka-apupykälä mahdollistaa ainoastaan kuljetuksen avustamisen. Virka-apua ei myöskään saa siirtokuljetuksiin eri toimintayksiköiden välillä lukuun ottamatta siirtoa arviointipaikasta yksikköön, jossa tahdonvastaisen hoidon tarkkailu aletaan suorittamaan (HE 199/2013 vp, 23). Henkilön saavuttua tarkkailua suorittavaan tai tahdonvastaista hoitoa antavaan yksikköön, tulee hänestä potilas (mielenterveyslaki 22 a §). Tämän jälkeen virka-apua ole enää mahdollista antaa kuljetuksen turvaamiseen. (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 8–9.)

6.6 Virka-apu mielenterveyslain 31 § 2 ja 3 momentin nojalla

Tilannekeskukseen tulee aika ajoin virka-apupyyntöjä, jotka koskevat hoidosta karantseen, tai vapaakävelyttä palaamatta jääneen potilaan palauttamista takaisin osastolle. Potilaan liikkumisvapautta on mahdollista rajoittaa mielenterveyslain 22 d §:n mukaisesti, ja liikkumisvapauden rajoituksista päättää potilasta hoitava lääkäri (mielenterveyslaki 22 d §). Kun potilas otetaan tarkkailuun, tai määrätään tahdonvastaiseen hoitoon, menettää hän toimintavapautensa. Mikäli henkilö on otettu sairaalaan omasta tahdostaan, ei häneen ole mahdollista kohdistaa rajoitustoimenpiteitä rikoslain (39/1889) 4 luvun 5 § tarkoittamaa pakkotilaa lukuun ottamatta. (HE 113/2001 vp, 21

& 25.) *Pakkotila* on määritelty tilanteeksi, jossa suojataan toista oikeushyvää uhraamalla toinen suojattu etu välittömästi uhkaavan vaaran vuoksi (HE 44/2002 vp, 119).

Vaikka potilas menettää toimintavapautensa, tulisi hänelle mahdollisuuksien mukaan sallia säännöllinen ulkoilu tai liikunta, jota voidaan joissakin tilanteissa toteuttaa myös sairaalan alueen ulkopuolella. Mielenterveyslain 22 a §:n mukaan itsemääräämisoikeutta on luvallista rajoittaa ainoastaan sen verran, kuin potilaan hoito, tai hänen tai jonkun muun henkilön turvallisuus sitä vaatii. Lisäksi rajoittamisessa on huomioitava suhteellisuusvaatimus ja potilaan ihmisarvon kunnioitus. (Mielenterveyslaki 22 a §.) Potilasta on tilanteen niin vaatiessa mahdollista estää poistumasta sairaalan, tai jonkun hoitoyksikön alueelta. Mikäli hänellä on ollut lupa alueelta poistumiseen, mutta hän ei palaa sovitusti, voidaan hänet noutaa takaisin sairaalaan. Sama oikeus noutamiseen on, jos potilas poistuu sairaalan alueelta luvattomasti. Henkilökunnalla on oikeus tarpeellisten voimakeinojen käyttöön estäessään potilasta poistumasta, tai siirtäessään häntä. (HE 113/2001 vp, 25–26; Lehtonen ym. 2015, 89–90 & 92; mielenterveyslaki 22 d §.)

Noutamisiin on mahdollista saada virka-apua poliisilta virkasuhteisen lääkärin tekemällä virka-apupyynnöllä, ”*jos tarkkailuun otettu tai hoitoon määrätty poistuu sairaalasta ilman lupaa tai jos potilas on 17 b §:n 2 momentin mukaisesti määrätty tutkittavaksi sairaalaan, poliisi on sairaalassa työskentelevän virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua hänen palauttamisekseen sairaalaan.*” (Mielenterveyslaki 31 § 2 mom.)

Poliisilla on virka-aputehtävää hoitaessaan oikeus ottaa potilas kiinni, ja tarvittaessa käyttää voimakeinoja vastarinnan murtamiseen, kun hänen toimintavapauttaan on rajoitettu (Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 11). Poliisilla on myös oikeus kotietsinnän suorittamiseen samoin perustein, kuin mielenterveyslain 31 § 1 momentissa asiaa käytiin läpi kohdassa, jossa potilaasta on laadittu tarkkailulähete. Poliisi ei kuljeta potilasta sairaalaan, vaan antaa virka-apua hänen kuljetuksen turvaamiseen. Varsinainen kuljettaminen kuuluu terveydenhuoltoviranomaiselle (Helminen ym. 2012, 455). Mielenterveyslain 17 b § koskee hoidon jatkamisen edellytysten selvittämistä sairaalassa erityistilanteissa.

Virka-apu mielenterveyslain 31 § 3 momentin nojalla koskee henkilöä, ”joka voidaan mielentilatutkimusta varten ottaa sairaalaan, mutta jää tutkimukseen määrättyinä päivinä saapumatta.” Tällöin ”poliisi on velvollinen antamaan sairaalassa työskentelevän virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä virka-apua hänen toimittamiseksi sairaalaan.” (mielenterveyslaki 31 § 3 mom.)

Rikoksesta epäilty tai syytetty on mahdollista ottaa sairaalaan mielentilatutkimusta varten, mikäli tuomioistuim määrää hänen mielentilansa tutkittavaksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n nojalla (mielenterveyslaki 15 §). Koska tässä tapauksessa mielentila määrätään tutkittavaksi tuomioistuimen päätöksellä, on henkilön toimintavaipanteen mahdollista puuttua (mielenterveyslaki 37 § 1 mom.). Tällöin poliisilla on mahdollisuus ottaa hänet kiinni ja antaa virka-apua hänen toimittamiseksi sairaalaan virkasuhteisen lääkärin tehdessä virka-apupyynnön. Myös kotietsintä tai paikanetsintä on mahdollista suorittaa. (mielenterveyslaki 31 § 3 mom.; Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 11.)

6.7 Virka-apu vai poliisitehtävä?

Mistä sitten pystyy erottamaan, onko kyse poliisitehtävästä vai virka-aputehtävästä? Virka-aputehtävässä toimivaltaperuste on jollakin toisella viranomaisella, eikä tehtävä muutoinkaan kuulu poliisin tehtäväpiiriin. Samoin virka-aputehtävällä käytettävistä keinoista ja toimenpiteistä päättää joku muu viranomainen kuin poliisi. Näihin ei laskea vastarinnan tai esteiden poistoa. Mikäli poliisi päättää keinoista ja toimenpiteistä, tai jos poliisilla on oma itsenäinen toimivalta tehtävän suorittamiseksi, on kyse poliisitehtävästä. Huomioitavaa on, että poliisilla on oikeus tehdä vain sellaisia toimenpiteitä, jotka perustuvat sen omiin toimivaltuuksiin. Toimenpiteitä ei myöskään voi tehdä toisen viranomaisen lukuun tai puolesta. (Savolainen & Arvelin 2021, 12–13.)

Toisinaan tulee tilanteita, jossa virka-aputehtävänä alkanut tehtävä muuttuu kesken kaiken poliisitehtäväksi. Poliisi on esimerkiksi menossa turvaamaan henkilön kuljetusta mielenterveysarvioon. Henkilö alkaa käyttäytyä väkivaltaisesti sairaankuljetushenkilöstöä kohtaan, jolloin virka-aputehtävä muuttuu poliisin hälytystehtäväksi, koska poliisin tehtäviin kuuluu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaaminen,

sekä rikosten ennalta estäminen (poliisilaki 1 luku 1 §). Jos henkilö rauhoittuu ennen poliisin paikalle tuloa, voidaan tehtävä hoitaa loppuun virka-aputehtävänä. Mikäli hän ei rauhoitu ja poliisi joutuu puuttumaan hänen toimintaansa, hoidetaan tehtävä loppuun poliisitehtävänä. (Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022.)

6.8 Mielenterveyslain puutteet

MTV:n 19.1.22 esiin nostamassa uutisessa Päijät-Soten akuuttihoidon ylilääkäri Harri Pikkarainen pitää Poliisihallituksen uutta tulkintaa virka-avusta hankalana. Pikkaraisen mukaan aikaisemmin virka-avun saamiseen riitti epäily mielenterveydenhäiriöstä, kun nykyisin arvio tulee tehdä ennen avun saamista, eikä sitä ole mahdollista tehdä ilman, että potilaan näkee. (Hellgren 2022; EOA 18.12.2008.D 114/4/07, 2.) Pikkaraisen pelkona on, että osa ihmisistä tulee jäämään ilman hoitoa, mikäli he eivät ymmärrä olevansa hoidon tarpeessa. Hän pitää uutta tulkintaa vakavimpana muutoksena 30-vuotisen uransa aikana, koska hänen mukaan sillä uhataan ihmisen oikeutta terveyteen ja turvallisuuteen. Pikkarainen toteaa useiden viranomaisten syyllistyneen vuosikymmenien ajan kansalaisten oikeuksien sortamiseen, mikäli lakia on aiemmin tulkittu väärin. (Hellgren 2022.) Samoilla linjoilla Pikkaraisen kanssa on myös psykiatriaan erikoistuva lääkäri Jonne Juntura. Junturan mukaan akuutissa psykoosissa oleva henkilö on usein sairaudentunnoton, eli hän ei koe olevansa sairas. Juntura onkin saanut yhteydenottoja monilta tahdon vastaisesti arvioon viedyiltä henkilöiltä, jotka ovat olleet huolestuneita, tulevatko jatkossa saamaan hoitoa, mikäli ovat psykoosissa. (Hellgren 2022.)

Samassa MTV:n uutisessa haastateltu Poliisihallituksen poliisitarkastaja Konsta Arvelin myöntää tilanteen olevan haastava, mutta muistuttaa poliisin pystyvän edelleenkin puuttumaan välittömästi avuntarpeessa oleviin, jotka ovat joko itselleen tai muille vaarallisia. Mikäli tilanteessa ei ole kyse välittömästä avun tarpeesta, ei terveydenhuollolla ole toimivaltuuksia pakottaa ketään hoitoon, eikä tällöin poliisikaan voi sitä tehdä. Arvelin toteaa terveydenhuoltoviranomaiselta puuttuvan tehtäviensä suorittamiseen vaadittavat tehokkaat toimivaltuudet, johon ratkaisuna Poliisihallituksen mukaan olisi mielenterveyslain uudistaminen. (Hellgren 2022.) Myös poliisiylitarkastaja

Vesa Pihajoki on todennut, että virka-avun sisältö ja toimivaltaisen viranomaisen toimintaa koskevat mielenterveyslainsäädännöstä löytyvät toimivaltuuspuutteet tulisi saada pikaisesti kuntoon. Tällä varmistettaisiin akuutisti apua tarvitsevien henkilöiden pääsy tarvitsemiensa terveydenhoitopalveluiden pariin. (Pihajoki 21.1.2022)

Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on jo vuonna 2008 (Dnro 114/07) tehnyt esityksen sosiaali- ja terveysministeriölle mielenterveyslain täsmentämiseksi. Hän on ottanut esiin mielenterveyslain säätämisen jälkeen, vuonna 1995 tulleen perusoikeusuu-
distuksen (969/1995), jossa yhtenä perusoikeuksien rajoittamista koskevana vaatimuk-
sena on huomioitu lain täsmällisyys ja tarkkarajaisuus (HE 309/1993 vp, 29–30; PeVM 25/1994 vp, 4–5). Paunio on huomionut perustuslain 7 §:n 3 momentin, jonka mukaan kenenkään ”*henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti, eikä ilman laissa säädettyä perustetta*” (perustuslaki 7 § 3 mom.). Tahdosta riippumaton nouto merkitsee voimakasta puuttumista vapauteen ja itsemääräämisoikeuteen. Kun potilas noudetaan tai toimitetaan ilman tarkkailulähe-
tettä tahdon vastaisesti terveyskeskukseen mielenterveyslain 31 §:n perusteella, ei täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset täyty. (EOA 18.12.2008.D 114/04/07, 1–3.) Näin on kuitenkin aikaisemmin vakiintuneen käytännön mukaan toimittu. Koska perustuslailla veloitetaan julkista valtaa, ei tähän vanhaan vakiintuneeseen käytän-
töön ole mahdollista palata.

Myös oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on huomionut vuonna 2017 (Dnro 2459/2016) perusoikeuksien rajoitusten tarkkarajaisuuden ja riittävän täsmällisen määrittämisen tärkeyden. Jääskeläisen mukaan mielenterveyslaki mahdollistaa kuljettamisen avustamisen virka-avun turvin ainoastaan terveydenhuollon toimintayksik-
köön. Kuljetustilanteen hoitohenkilökunnalle tuomia voimankäyttömahdollisuuksia ei ole erikseen säädetty, vaan ne määräytyvät hätävarjelua tai pakkotilaa koskevista säännöksistä rikoslain 4 luvun 4 §:stä ja 5 §:stä. Tämä ei Jääskeläisen mukaan ole tyydyttävää, koska laista tulisi löytyä nimenomaiset säännökset mm. niin potilaan kuljetuk-
sesta, kuin saattajien toimivaltuuksista. Jääskeläisen mukaan lakia tulisi uudistaa kii-
reellisesti, koska lainsäädännön puutteellisuus tuo ongelmien lisäksi myös vaaratilan-
teita. (EOAK 7.9.2017.D 2459/2016, 5.)

7 VIRKA-APUPYYNNÖN ETENEMINEN POLIISISSA

Virka-apuasiassa on kyse hallintolakiin perustuvasta hallintoasiasta ja sitä selvitetään hallintomenettelyn mukaisesti. Hallintopäätös sisältää hallintoasian ratkaisun, sekä pääsääntöisesti myös viranomaisen päätöksen, koska viranomaisella on ratkaisuvollisuus tai ratkaisupakko kaikkiin niihin asiallisesti vireille tulleisiin asioihin, jotka kuuluvat ko. viranomaisen toimivaltaan. Päätöksentekovelvollisuudesta tai -oikeudesta päätöksen saamiseen ei säädetä hallintolaissa, vaan ne perustuvat perustuslain 21 §:ään, jonka mukaan jokaiselle taataan oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa viranomaisessa tai tuomioistuimessa. (HE 113/2001, 10; Mäenpää 2016, 298, 317; perustuslaki 21 §.)

Hallintoasian päätökseksi voidaan katsoa kaikki ne ratkaisut, jotka vaikuttavat asian käsittelyyn. Näin ollen myös asian tutkimatta jättäminen voidaan katsoa hallintopäätökseksi. Hallintopäätös tulisi antaa kirjallisesti (hallintolaki 43 § 1 mom.), koska se mahdollistaa ratkaisuun tyytymättömän saattamaan päätöksensä tuomioistuimeen tutkittavaksi. Selkeät ja täsmälliset perustelut vaikuttavat myös viranomaistoiminnan yleiseen luottamukseen, sekä helpottavat tuomioistuimen päätöksentekoa muutoksenhaun käsittelyssä. Mikäli päätökseen on mahdollista hakea muutosta, tulee siihen liittää valitusosoitus tai ohje muutoksenhausta. (Hallintolaki 46 § & 47 §; HE 72/2002 vp 105–106; Mäenpää 2016, 317–318.) Myös virka-apupyyntöön tehtävä virka-apupäätös on hallintopäätös ja siihen on mahdollisuus hakea muutosta (Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 7). Tämän vuoksi päätös tulee antaa tiedoksi kirjallisesti ja siihen tulee liittää valitusosoitus mukaan.

7.1 Vireille tulo

Virka-apuasia käynnistetään virka-apupyyntöllä, josta tulee löytyä virka-aputehtävän kannalta kaikki oleellinen tieto. Näitä ovat virka-avun pyytäjän tiedot sähköpostiosoitteineen, tiedot hallintotoimesta ja sen antamiseen liittyvistä olosuhteista, pyydetävät virka-aputoimet, tieto virka-avun kohteesta, tehtävän ajankohdasta ja pyynnön voimassaoloajasta, sekä virka-avun säädösperusteet ja laskutustiedot. (Hallintolaki 16 §;

Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 5 & 8.) Poliisilta on saatavissa virka-apupyynnön lomake (LIITE 1), jota täyttämällä pyyntöön tulee täytetyksi kaikki tarpeellinen tieto. Pyyntö tulee tehdä pääsääntöisesti kirjallisesti, mutta viranomaisen suostumuksella, esimerkiksi tilanteen ollessa kiireellinen, on myös suullisesti tehty pyyntö mahdollinen (hallintolaki 19 §). Suullisesti tehty pyyntö tulee vahvistaa myöhemmin kirjallisesti. Suullisestikin tehdyssä pyynnössä virka-apuasiala ja olosuhteet tulee voida yksilöidä riittävästi, jotta sen tarpeellisuus on mahdollista päätellä. Virka-apupyynnön toimitetaan sähköpostilla, faxilla, kirjeellä tai muulla tavalla poliisin tilanne- tai johtokeskukseen, riippuen siitä kumpi omalla alueella sijaitsee. (Helminen ym. 2012, 447; Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 8.) Lounais-Suomessa paikana on Turussa sijaitseva poliisin tilannekeskus.

Kun virka-apupyynnön saapuu toimivaltaiseen viranomaiseen, tulee se *vireille* (hallintolaki 20 §). *Vireille* tulon jälkeen viranomaisen, tässä tapauksessa poliisin, tulee hankkia riittävät ja asianmukaiset tiedot ja tutkia, löytyykö virka-apun antamiseen laissa olevat edellytykset, onko kyseessä lainkaan poliisille kuuluva virka-aputehtävä tai yritetäänkö poliisi saada hoitamaan tehtävää muun syyn vuoksi (hallintolaki 31 §). Selvityksessä tutkitaan mm. sitä, onko pyytäjällä toimivaltaa virka-apun pyytämiseen, perustuuko pyytäminen johonkin lakiin tai laissa säädettyyn valvontavelvollisuuteen, ja jos, estetäänkö toimivaltaista viranomaista suorittamasta virkatehtäviään. Toisinaan virka-apupyynnön todetaan poliisille kuuluvaksi hälytys- tai valvontatehtäväksi. (Helminen ym. 2012, 448; Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 5 & 8–10.)

7.2 Selvittäminen, päätöksenteko ja tiedoksianto

Jollei laissa muuta säädetä, virka-apun antamisesta ja sen ajankohdasta päättää päällystön kuuluva poliisimies (poliisilaki 9 luku 1 § 3 mom.), joka on pääsääntöisesti yleisjohtaja. Hänen tulee tarvittaessa kuulla kenttäjohtajaa sopivan ajankohdan määrittämiseksi. (Helminen ym. 2012, 448; Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 10.) Mikäli päätöksen tekee joku muu päällystön edustaja, tulee tästä ilmoittaa yleisjohtajalle. Myös muulla kuin päällystön kuuluvalla poliisimiehellä on oikeus valmistella virka-apua. (Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 9–10.) Lounais-Suomen poliisissa tällainen oikeus on tilannekeskuspäivystäjällä. On tärkeää, että yleisjohtaja käy

ennen päätöksen tekoa pyynnön ja mahdollisesti valmistellun päätöksen huolellisesti läpi, koska viranomainen vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta yksilöllisellä virkavastuulla (perustuslaki 118 § 1 mom.).

Päällystään kuuluvalla poliisimiehellä on oikeus päättää virka-apun antamisesta ehdoin tai ehdoitta, mutta hänellä on myös oikeus jättää virka-apu tutkimatta tai kieltäytyä antamasta sitä. Ehtoina voi olla esimerkiksi virka-apun antamisen ajankohta tai se, että pyytävän viranomaisen tulee ensin itse yrittää suorittaa virkatehtävänsä, ja mikäli hän ei siinä onnistu, antaa poliisi virka-apua. Mikäli laista löytyy edellytykset virka-apun antamiseen, on poliisin velvollisuus sitä antaa. (Helminen ym. 2012, 448; Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 11.)

Ennen kuin viranomainen tekee virka-apupäätöksen, tulee hänen huolehtia, että kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat selvitykset ja tiedot on hankittu (hallintolaki 31 § 1 mom.) Jos pyyntö on sisällöltään puutteellinen, tulee virka-apun pyytäjälle tehdä *täydennyspyyntö*. Muusta täydennyksestä tehdään *selvityspyyntö*. Täydennyspyyntö koskee esimerkiksi virka-apupyynnön perustuvaa lakia tai säädöstä, selvityspyyntö esimerkiksi tietoa kohdehenkilöstä. Selvityksen antamiseen tulee asettaa riittävän pitkä määräaika, jotta sen hankkiminen ja ilmoittaminen on mahdollista. (Hallintolaki 22 § 1 mom., 32 § & 33 §; Mäenpää 2016, 247–248; Poliisihallituksen koulutusmateriaali POL-2020-42250, 16.) Viranomaiselle säädetyin neuvontavelvollisuuden mukaan pyytäjälle tulee ilmoittaa, mitä tietoja kaivataan ja antaa tilaisuus korjata puutteet ja virheellisyydet. Neuvonta käsittää kaikki asian käsittelyvaiheet. Neuvontavelvollisuus koskee ainoastaan viranomaisen toimivaltaa ja tehtäviä koskevia asioita. (Hallintolaki 8 §; Mäenpää 2016, 209 & 212.)

Virka-apupyynnön tehdään kirjallinen hallintopäätös *tutkimatta jättämisestä*, mikäli virka-apupyynnön ei ole täydennys- tai selvityspyynnön jälkeen täydennetty, pyytäjällä ei ole toimivaltaa virka-apupyynnön esittämiseen tai pyyntö ei perustu lakiin (hallintolaki 33 § 2 mom.; 34 § 2 mom. 1 k; poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 9). Mikäli virka-apupyyntö todetaan heti, tai riittävän lisäselvityksen jälkeen sellaiseksi, ettei virka-apua ole mahdollista antaa, tehdään siihen *perusteltu kielteinen hallintopäätös*. Päätösten tulee olla selkeitä ja ymmärrettävästi kirjoitettuja (hallintolaki 9 §; Mäenpää 2016, 307), ja ne tulee antaa pyytäjälle tiedoksi kirjallisesti. Kiireellisessä

tilanteessa päätös on mahdollista antaa tiedoksi myös suullisesti, mikäli se on välttämätöntä asian hoitamisen kannalta. Tässäkin tilanteessa suullinen päätös tulee vahvistaa kirjallisella hallintopäätöksellä valitusosoituksineen ensi tilassa. (Hallintolaki 43 §, 47 § & 54 §; Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 10.)

Myös hyväksytty virka-apupyynnö tulee antaa tiedoksi kirjallisesti ja sekin tulee perustella, mikäli päätös poikkeaa vakiintuneesta käytännöstä (hallintolaki 45 §; Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 10). Päätöksen teossa käytetään virka-apupäätöksiä varten laadittua Kameleon-lomaketta (LIITE 2) (Poliisihallituksen kirje POL-2020-42250, 2). Koska päätökset ovat valituskelpoisia, tulee niiden mukaan liittää valitusosoitus (LIITE 3) yhteystietoineen (hallintolaki 47 §.) Myös hyvän hallinnon takeet sisältävät oikeuden perusteluihin päätöksiin (perustuslaki 21 § 2 mom.). Perusteluilla varmistetaan myös avoimuus, lainmukaisuus ja oikeusturvan toteutuminen. (Helminen ym. 2012, 448.) Asian käsittely päättyy pyytäjän osalta, mikäli hän peruu pyyntönsä (Mäenpää 2016, 145).

Päätöksestä tulee käydä ilmi itse ratkaisu ja siihen johtaneet perustelut, sekä päivämäärä, jolloin ratkaisu on tehty. Siitä tulee löytyä myös päätöksen tehneen viranomaisen nimi, virka-asema, puhelinnumero ja sähköpostiosoite, sekä sellaisen henkilön yhteystiedot, keneltä saa tarvittaessa lisätietoja asiasta. (Hallintolaki 44 §; Mäenpää 2016, 307–309; Poliisihallituksen koulutusmateriaali POL-2020-42250, 36.) Vaikka hallintolaki ei edellytäkään, että päätös allekirjoitetaan, on hyvän hallinnon mukaan näin kuitenkin suotavaa toimia. Jos päätöksen julkiseksi tulo on sidottu allekirjoittamiseen, edellyttää julkisuusperiaate allekirjoittamista. (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621, 6 § 1 mom. 8 k; Mäenpää 2016, 309.) Allekirjoitus on mahdollista tehdä käsin tai sähköisesti. Jos käytössä on viranomaisen sähköinen allekirjoitus, tulee sen perustua laatuvarmenteeseen. (Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 24.1.2003/13, 16 §; Mäenpää 2016, 309.) Lounais-Suomen poliisin tilannekeskuksessa tehdyissä virka-apupyynnöjä koskevissa päätöksissä on riittänyt, että niistä löytyy ratkaisun ja perustelujen lisäksi päivämäärä, päätöksentekijän nimi ja sähköpostiosoite, sekä mahdollisen tiedoksi antajan nimi.

Päätös voidaan antaa tiedoksi tavallisena sähköisenä tiedoksiantona pyytäjän ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen (laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 19

§) tai tavallisena tiedoksiantona kirjeitse (hallintolaki 59 §). Lounais-Suomen poliisissa pyyntöihin tehdyt päätökset annetaan tiedoksi pääsääntöisesti sähköpostitse.

8 SEKALAISILMOITUS

Jokaisesta päätökseen asti edenneestä virka-apupyynnöstä laaditaan poliisiasiain Patja-tietojärjestelmään sekalais- eli S-ilmoitus. Sillä, onko päätös myönteinen, kielteinen, tai onko kyseessä asian tutkimatta jättäminen, ei ole ilmoituksen laatimiseen merkitystä. Ilmoitukseen liitetään mukaan virka-apupyynnö ja siitä tehty päätös. Ilmoituksen kirjaamisella varmistetaan asioiden mahdollinen jälkikäteinen tarkistaminen ja valvominen. (Poliisihallituksen kirje 16.9.2020 POL-2020-42250, 2; Poliisihallituksen koulutusmateriaali POL-2020-42250, 37.)

Sekalaisilmoituksen kirjaaja riippuu siitä, annetaanko virka-apua vai ei. Mikäli virka-apupyynnö hyväksytään ja poliisi liittyy tehtävään mukaan, ilmoituksen kirjaa pääsääntöisesti virka-aputehtävällä mukana ollut poliisimies. (Poliisihallituksen ohje 2020/2013/5231, 4.) Tällä tavoin ilmoitukseen tulee kirjattua paikalla olleen poliisimiehen havainnot ja toimenpiteet autenttisesti. Vaikka virka-aputehtävä muuttuisi kesken sen suorittamisen poliisitehtäväksi, kirjaa paikalla ollut poliisimies virka-apupyynnöstä sekalaisilmoituksen, koska pyyntöön on tehty päätös ja tehtävää on alun perin lähdetty suorittamaan virka-aputehtävänä. Jos virka-apua ei anneta, tai mikäli virka-aputehtävä peruuntuu ennen poliisiin liittymistä tehtävään, kirjaa sekalaisilmoituksen joko yleisjohtaja, hänen esikuntaansa kuuluva tai joku muu henkilö (Poliisihallituksen kirje POL-2020-42250, 2). Lounais-Suomen poliisilaitoksella kirjaaja on tällöin pääsääntöisesti tilannekeskuspäivystäjä. Jossakin vaiheessa ilmoituksen kirjasi tilannekeskuspäivystäjä riippumatta siitä, oliko tehtävässä ollut partiota kiinni vai ei.

Sekalaisilmoitukseen tulee tallentaa tarpeelliset, asianmukaiset ja välttämättömät tiedot. Näitä on tehtävällä käytetty poliisin resurssi, suoritettut toimenpiteet, mahdolliset vahingot, ja muut tarvittavat tiedot. Maksullisen virka-avun kohdalla ilmoitukseen kirjataan tehtävään käytetty aika. Tällöin tulee tehdä myös merkintä projektikoodista

VIRKA1. (Poliisihallituksen kirje POL-2020-42250, 3.) Luonnollinen henkilö kirjataan S-ilmoitukseen pääsääntöisesti asemaan MU (poliisihallituksen ohje 2020/2013/5231, 12). Kirjaamisen jälkeen perusilmoitus tulee sulkea ilman aiheetonta viivytyksiä. Mikäli virka-aputehtävään liittyy pakkokeinoja, tulee myös ne kirjata S-ilmoitukseen. Samoin mahdollinen etsintäkuulutus, joka mielenterveyslain 31 §:n nojalla saattaa tulla kyseeseen, on kirjattava ja kuulutettava Patja-tietojärjestelmään viipymättä ja riittävällä tarkkuudella. (Poliisihallituksen ohje 2020/2013/5231, 4 & 24–25.) Etsintäkuulutukseen valitaan toivottua toimenpidettä vastaava vakioteksti ja sitä on mahdollista täydentää lisätiedoilla.

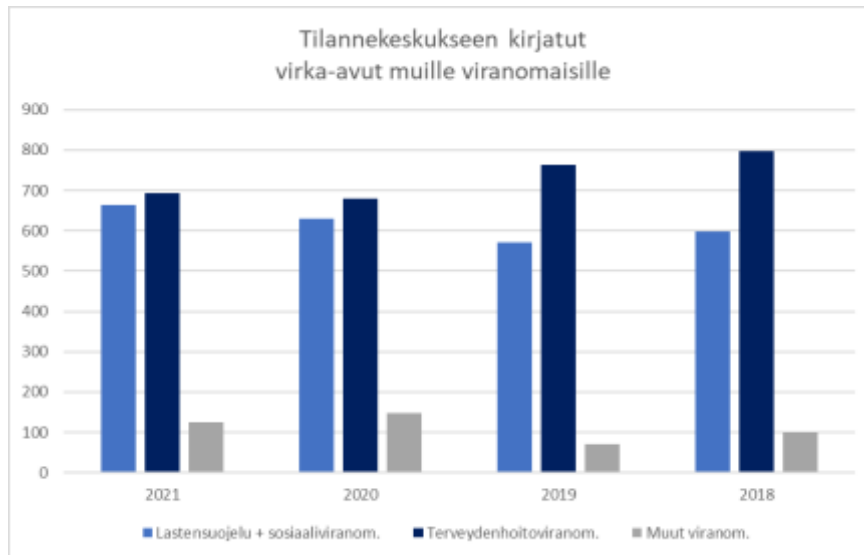
Kun S-ilmoitus on kirjattu ja virka-aputehtävä suoritettu loppuun saakka, päätetään juttu tapauspäätöksellä. Ennen päätöksen tekoa tulee varmistaa, että ilmoituksen mahdollisesti avoimeksi jääneet etsintäkuulutukset on peruttu ja pakkokeinot kuitattu. Ilmoitus arkistoidaan liitteineen. (Poliisihallituksen ohje 2020/2013/5231, 28–29.)

8.1 Lounais-Suomen poliisin virka-apu tehtävien ja sekalaisilmoitusten määrät

Poliisin Rikitrip-järjestelmästä selvitettiin Lounais-Suomen poliisiin vuosien 2018–2021 aikana kirjattujen S-ilmoitusten kokonaismäärät, sekä niiden ilmoitusten määrät, jotka liittyvät alueen virka-apupyyntöihin. Näistä selvitettiin vielä tarkemmin sitä, kuinka moni ilmoituksista on kirjattu tilannekeskuksen tutkintaryhmään. Hakuehtoina käytettiin Lounais-Suomen poliisilaitoksen poliisipiiriä, vuosina ko. vuosia, ilmoitusnumerona 'S' sekä asianimikkeenä 'virka-apu toiselle viranomaiselle'. Lisäksi tutkintayksikkönä on käytetty tilannekeskuksen osalta uutta ja vanhaa yksikköä, koska se on vaihtunut tarkastelujakson aikana.

Lounais-Suomen poliisiin kirjattujen S-ilmoitusten määrät ovat olleet noin 20 000 kpl per vuosi. Näistä noin 40 %, eli noin 7.600–8.200 ilmoitusta per vuosi, on kirjattu nimikkeellä "virka-apu toiselle viranomaiselle". (Rikitrip.) Tilannekeskuksen osuus ilmoituksista on ollut noin 1.400–1.500 kpl per vuosi. Kun tarkastellaan erikseen Lounais-Suomen poliisin tilannekeskukseen kirjattujen S-ilmoitusten 'virka-apu toiselle viranomaiselle' -määriä, on havaittavissa, että joukosta erottuu selvästi 'terveydenhoi-

toviranomaiselle' sekä 'lastensuojeluviranomaiselle' ja 'sosiaaliviranomaiselle' annettavat virka-avut. Jälkimmäisten virka-apujen määrää tarkastellaan tässä yhdessä, koska ilmoitukseen kirjattu tarkenne on vaihdellut kirjaajan mukaan.

Kaavio 1. Lounais-Suomen poliisin tilannekeskukseen kirjattujen S-ilmoitusten, nimikkeellä 'virka-apu toiselle viranomaiselle' juttumäärät eri viranomaisten osalta vuosina 2018–2021.

Kaavion tarkoituksena on havainnoida, miten suuri osuus tilannekeskukseen kirjaamista virka-apuasioista koskee yllä mainittujen viranomaisten tekemiä pyyntöjä. Terveydenhoitoviranomaisen osuus virka-avusta on vaihdellut tarkasteltujen vuosien osalta n. 46–54 % välillä ja lastensuojelun sekä sosiaaliviranomaisten pyyntöjen osuus on ollut samalla aikavälillä n. 40–45 % luokkaa. (Rikitrip.)

Virka-apupyynnöt ovat kuitenkin vähentyneet huomattavasti Poliisihallituksen tammikuussa 2022 antaman ohjaavan kirjeen myötä. Vuonna 2021 terveydenhuoltoviranomaisen tekemiä virka-apupyynnöitä oli tullut Lounais-Suomen poliisiin 31.3. mennessä yhteensä 161 kpl, kun vuonna 2022 samana ajanjaksona luku oli ainoastaan 66 kpl (Rikitrip). Pidemmällä aikavälillä ero tulee olemaan vielä suurempi, koska virka-apua annettiin vielä alkuvuonna 2022 aikaisemman käytännön mukaisesti. Samaa mieltä pyyntöjen vähenemisestä on myös komisario Luotonen. Hänen mukaan tilanne on selkeytynyt uuden ohjeen myötä ja lääkärit ovat muuttaneet toimintatapaansa, vaikkakin ovat olleet ohjeesta kauhuissaan. Osa lääkäreistä on jopa lähtenyt tekemään M1-lähetettä potilaan luokse. (Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022.)

8.2 Ilmoitusnumeron kirjaaminen päätökseen

Poliisihallituksen 16.9.2020 antaman kirjeen mukaan virka-apupäätökseen tulee merkitä poliisin järjestelmiin kirjattavan sekalaisilmoituksen numero (POL-2020-42250, 3). Myös virka-apupäätöslomakkeesta löytyy ilmoitusnumerolle varattu kohta. Mikäli ilmoitusnumeroa ei ole vielä päätöstä annettaessa tiedossa, tulee se merkitä päätökseen myöhemmin. Jotta numero olisi käytettävissä päätöstä annettaessa, tulisi sekalaisilmoitus avata ennen päätöksen tekoa. Tämä ei toteudu ainakaan Lounais-Suomen poliisissa, koska päätökset tehdään ja annetaan tiedoksi ennen S-ilmoituksen avaamista. Syynä tähän on komisario Luotosen mukaan se, että tilannekeskuspäivystäjän tehtäviä on haluttu helpottaa, kun heidän ei tarvitse avata ilmoitusta vielä tässä vaiheessa. Käytäntöä on Luotosen mukaan mahdollista muuttaa tarvittaessa. (Luotonen henkilököhtainen tiedonanto 12.3.2022.)

Mikäli ilmoitusnumero olisi olemassa ennen päätöksen tiedoksiantoa, pystyisi päätöksen vastaanottaja yhdistämään tekemänsä pyynnön ja siihen saamansa päätöksen yksilöivän S-ilmoituksen numeron avulla. Tästä olisi hyötyä etenkin laskutettavien virka-apupyynnöiden kohdalla, sekä tilanteessa, jossa samasta paikasta tehdään useita virka-apupyynnöitä. Ilmoitusnumero helpottaisi myös oikaisuvaatimusmenettelyä, koska oikaisuvaatimuskirjelmässä tulee ilmoittaa vaadittavan oikaisun kohteena oleva päätös (hallintolaki 49 d §). Samoin ilmoituksen avaaminen virka-apupyynnön tullessa tilannekeskukseen varmistaisi oikean ilmoitusajan ja pyynnön vastaanottajan tiedon kirjaamisen sekalaisilmoitukseen. Ilmoituksen avaaminen ennen päätöksen tekoa ei lisäisi tilannekeskuspäivystäjän tehtäviä paljoakaan, koska toimenpide on melko nopea. Lisäksi virka-apupyynnöiden määrä on vähentynyt ohjaavan kirjeen myötä todella paljon.

8.3 Virka-avun maksullisuus

Virka-avun maksullisuus herätti loppuvuodesta 2020 ihmettelyä ja keskustelua niin kansalaisten keskuudessa kuin myös julkisuudessa, koska vain osa virka-avusta tuli maksulliseksi. Poliisitarkastaja Mia Poutasen mukaan maksullisuuteen johti Poliisihallituksen virka-apua koskevien ohjeistusten päivitys 1.10.2020, jolloin maksullisuus astui voimaan. (Poutanen 2020.) Valtion maksuperustelaki (150/1992) on ollut voimassa jo vuodesta 1992 lähtien, mutta virka-apupyynnöitä ei ollut laskutettu syystä tai

toisesta. Poutasen mukaan virka-apujen laskuttamattomuus oli havaittu poliisin sisäisessä tarkastustoiminnassa. Koska poliisin tulee noudattaa lakia tarkoin, tuli myös maksuasiat saattaa sille tasolle, kuin lain säätäjä on sen säätänyt. Kyse oli myös yhdenvertaisesta kohtelusta, jonka avulla laskutus saataisiin yhteneväksi koko maassa. (Poutanen 2020.)

Valtiolle perittävä maksu on omakustannearvon mukainen ja se koostuu julkisoikeudellisen suoritteiden tuottamisesta aiheutuvista kustannuksista (valtion maksuperustelaki 150/1992, 6 § 1 mom.). Poliisin osalta omakustannearvo määritetään Sisäministeriön asetuksessa poliisin suoritteiden maksullisuudesta (vuonna 2022 sisäministeriön asetus poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2022 (1191/2021), 1 §). Asetuksen 6 § määrittää omakustannusarvon mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet. Pykälän 1 momentin 7 k:n mukaan poliisin antama virka-apu on säädetty maksulliseksi muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Yksi näistä poikkeuksista on mielenterveyslain 31 §:n mukainen virka-apu, joka on edelleen maksutonta. Mikäli olisi kyse laskutettavasta virka-avusta, olisi poliisipartion omakustannearvo vuonna 2022 yhteensä 180 euroa per tunti. (Sisäministeriön asetus poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2022, 6 § 1 mom. 7 k & 2 mom.) Koska mielenterveyslain 31 § koskevat virka-avut on asetuksessa säädetty maksuttomiksi, ei aiheeseen keskitytä tämän enempää.

9 VIRKA-APUPYYNNÖN VAIKUTUKSET HENKILÖÖN

9.1 Etsintäkuulutus

Laista ei löydy etsintäkuulutuksen määritelmää, vaikka käsitettä käytetäänkin useissa viranomaisen toimintaa koskevissa säädöksissä. Etsintäkuulutuksen tarkoitus on saada kohdistettua etsittyyn henkilöön tai hänen hallinnassaan olevaan omaisuuteen kuulutuksessa kerrottu yksilöity virkatoimi. Etsintäkuulutus voi siten olla esimerkiksi poliisin tai muun toimivaltaisen viranomaisen määräämä täytäntöönpano, joka kohdis-

tuu henkilön vapauteen (HE 224/2010 vp, 76; Helminen 2012, 616–617). Toimivaltainen viranomaisena on esimerkiksi lääkäri, jonka pyynnöstä poliisi voi laatia etsintäkuulutuksen ja ottaa henkilön kiinni (Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022).

Lääkärin laatiessa henkilöstä tarkkailulähetteen, on poliisin mahdollista antaa virka-apua tämän toimittamiseksi sairaalaan, vaikka hän ei sinne haluaisikaan (mielenterveyslaki 31 § 1 mom.). Tämän vuoksi esimerkiksi potilas, joka tarkkailuun oton tai hoitoon määräämisen jälkeen poistuu sairaalasta ilman lupaa, tai henkilö, joka on jättänyt saapumatta määrättyä päivänä mielentilatutkimukseen, voidaan palauttaa sairaalaan ja poliisi on velvollinen avustamaan kuljettamisessa (mielenterveyslaki 31 § 2 & 3 mom.) Mikäli mielenterveyslain 31 §:n mukaista, vapautensa menettänyttä henkilöä ei tavoiteta, on hänet mahdollista etsintäkuuluttaa sairaalassa työskentelevän lääkärin tekemän virka-apupyynnön perusteella hänen tavoittamiseksi. Tällöin työvuorossa olevia partioita tulee tiedottaa asiasta. Mikäli henkilön epäillään siirtyvän toisen poliisiyksikön alueelle, tulee etsintäkuulutus laatia heti, muussa tapauksessa viimeistään 12 tunnin kuluessa. (Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 12.) Etsintäkuulutus tehdään niin pitkäksi aikaa, kun lääkärin kirjoittama lähete on voimassa. Käytännössä maksimijat etsintäkuulutuksiin ovat 3 vrk (M1-lähte) ja 3 kuukautta (tahdosta riippumaton psykiatrisen hoito). Virka-apupyynnön on tärkeä kirjoittaa pyynnön viimeinen voimassaolopäivä jo senkin vuoksi, että etsintäkuulutus kirjataan päätymään oikeana päivänä. Kuitenkaan vasta mielenterveysarvioon toimitettavaa henkilöä ei voi etsintäkuuluttaa, koska hänen toimintavapauttaan ei ole rajoitettu.

Etsintäkuulutetun kiinniottamisesta säädetään poliisilain 2 luvun 3 §:ssä ja etsinnästä henkilön kiinniottamiseksi lain 2 luvun 4 §:ssä. Henkilön ollessa etsintäkuulutettu, on hänen löytämisekseen mahdollista suorittaa paikanetsintä tai kotietsintä pakkokeinolain 8 luvun mukaisesti ja siitä päättää päällystöön kuuluva poliisimies (poliisilaki 2 luku 4 §). Potilaan löydyttyä kuljetuksen suorittaa terveydenhoitoviranomainen, poliisi ainoastaan avustaa pakoyrityksen tai vastarinnan varalta (Helminen ym. 2012, 455).

9.2 Ampuma-aseluvat

Lupahallintoasiat kuuluvat poliisin tehtäviin ja yksi osa-alue näistä koskee ampuma-aselupia (HE 224/2010 p, 71). Mielenterveysarvioon tai tahdonvastaiseen hoitoon päätyminen saattaa olla esteenä aseluvan saamiseen, tai mahdollisen jo olemassa olevan luvan pitämiseen. Jotta henkilö voi hankkia ampuma-aseen, tulee hänellä olla ampuma-aseen hankkimislupa ja hallussapitolupa. Nämä myöntää poliisilaitos. (Ampuma-aselaki 9.1.1998, 42 § & 42 a §.) Ampuma-aselupa on mahdollista myöntää ainoastaan hyväksyttävään tarkoitukseen sellaiselle täysi-ikäiselle henkilölle, joka on sopiva - niin käyttäytymisen kuin myös terveydentilan puolesta - hallussa pitämään ampuma-aseita ja / tai niiden osia (ampuma-aselaki 45 § 1 & 2 mom.).

Mikäli lupaviranomainen saa tietoja, joiden perusteella hakijan henkilökohtaista sopivuutta luvan haltijaksi on syytä epäillä, on viranomaisella oikeus saada hakijasta lääketieteellinen arvio hänen sopivuudestaan ampuma-aseen hallussapitoon. Salassapitovelvollisuus ei estä antamasta sellaisia välttämättömiä terveystietoja, jotka lupaviranomainen tarvitsee arvioidessaan hakijan sopivuutta ampuma-aseen hallussapitoon. Samoin terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus ja / tai velvollisuus salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa poliisille henkilöstä, jonka katsoo olevan sopimaton ampuma-aseen, sen osan tai patruunoiden hallussapitoon. Lääkärille ilmoituksen tekeminen on velvollisuus ja esimerkiksi ensihoitajille oikeus. (Ampuma-aselaki, 114 §; Halmekivi & Hyvölä 2019, 29; Helminen ym. 2012, 326.)

Komisario Jutta Storen mukaan lääkäri tekee Poliisihallitukseen ilmoituksen kaikista niistä henkilöistä, kenen katsoo olevan soveltumaton ampuma-aseiden hallussapitoon, koska hänellä ei ole tietoa, onko henkilöllä ampuma-aselupia vai ei. Poliisihallituksessa tarkastetaan henkilöt tiedon saapuessa. Niistä, kenellä on lupia, ilmoitetaan luvan haltijan asuinpaikan poliisilaitokseen. Sillä, joutuuko henkilö tahdonvastaiseen psykiatriseen hoitoon virka-apupyynnön kautta vai hakeutuuko hän hoitoon itse, ei Storen mukaan lääkärin tekemään ilmoitukseen ole merkitystä. Store kuitenkin uskoo, että henkilön joutuessa tahdonvastaiseen hoitoon, lääkäri kirjoittaa ilmoituksen herkemmin. Poliisin harkinta aselupaedellytyksistä perustuu pitkälti lääkärin tekemään ilmoitukseen. Tällöin henkilön terveys ja lääkärin arvio siitä vaikuttaa lupaharkintaan.

Koska ilmoitus lähetetään pääsääntöisesti sähköpostitse, on se saatavilla melko nopeasti. (Store henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2022.)

Mikäli henkilöllä on jo hankkimis- ja / tai hallussapitolupa, on se mahdollista perua esimerkiksi silloin, kun luvanhaltija sitä pyytää, tai mikäli häntä on pidettävä terveydentilansa vuoksi sopimattomana hallussa pitämään tai hankkimaan ampuma-aseita, niiden osia tai patruunoita (ampuma-aselaki 67 §; Helminen ym.2012, 327). Storen mukaan lääkärin tekemä ilmoitus henkilön sopimattomuudesta ampuma-aseiden hallussapitoon on lähtökohtaisesti riittävä peruste lupien peruuttamiselle. Kuitenkin jokainen lupaharkinta tehdään tapauskohtaisesti, ja asiakkaalla on aina mahdollisuus lausua asiaan ennen peruutuspäätöstä. Asiassa tehdään mahdollisesti väliaikainen haltuunotto heti, vaikka lupia ei vielä peruttaisi. Tällä turvataan aseiden saaminen henkilöltä heti pois, ilman lopullisen päätöksen tekemistä. (Store henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2022.)

Storen mukaan tilanteessa, jossa aseluvanhaltija saattaisi olla päätöksentekijän mukaan itselleen tai muille vaarallinen, voidaan aseet ottaa heti pois väliaikaisella haltuunottopäätöksellä 3 kuukauden ajaksi. Haltuunottoa on mahdollista jatkaa 6 kuukautta kerrallaan aina siihen saakka, kunnes lopullinen päätös on mahdollista tehdä. Tällä estetään tilanne, että aseita käytettäisiin väärin. Lopullinen peruutuspäätös, joka on tehty terveydentilan vuoksi, on voimassa toistaiseksi. Lupia voi hakea uudelleen koska tahansa, mutta ne on mahdollista saada vain, jos lääkäri katsoo henkilön terveydentilan olevan siihen sopiva. Tällöinkään luvat eivät tule automaattisesti, vaan lupaharkinta tehdään tapauskohtaisesti. (Store henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2022.)

Poliisin lupaviranomainen voi saada tiedon mielenterveysarvioon joutumisesta myös poliisin tietojärjestelmien kautta. Mikäli lääkäri tekee virka-apupyynnön kuljetuksen turvaamisesta mielenterveysarvioon, kirjataan pyynnöstä poliisin järjestelmiin S-ilmoitus. Aselupaedellytysten harkinnassa ja seurannassa arvioidaan ja seurataan aseluvanhaltijan sopivuutta, niin poliisin tietojärjestelmistä, kuin muutoin saatavien tietojen perusteella (ampuma-aselaki 45 d §). Kun aikaisempi virka-aputehtävä mielenterveysarvioon kuljetuksen turvaamisesta havaitaan, voi viranomainen pyytää lääkäriltä henkilöstä terveystietoja ampuma-aselain 45 §:n nojalla. Lupaviranomaisella on oikeus lääketieteellisen arvion saamiseen, mikäli luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta

ampuma-aseen hallussapitoon on syytä epäillä (ampuma-aselaki 45 § 2 mom.). Mikäli mielenterveyslain 31 §:n mukainen virka-apupyynnöksi olisi tullut, mutta S-ilmoitusta ei olisi kirjattu esimerkiksi siinä tilanteessa, että poliisia ei loppujen lopuksi tarvittu tehtävälle, ei tieto mielenterveysarvioon kuljetuksen turvaamisesta tulisi myöskään kirjatuksi poliisin tietojärjestelmiin. Henkilö saattaa kuitenkin olla terveydentilansa vuoksi sopimaton ampuma-aseen hallussapitoon. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että jokaisesta poliisille tulleesta virka-apupyynnöstä, josta tehdään hallintopäätös, kirjataan myös S-ilmoitus, vaikka se ei johtaisikaan poliisin osalta muihin toimenpiteisiin. Tällä voidaan mahdollisesti jossakin tilanteessa estää ampuma-aseiden päätyminen henkilölle, joka ei ole soveltuva niiden hallussapitoon.

10 ESIMERKKEJÄ

Alla laadittuna kolme virka-apupyynnöksiä ja -päätöstä kuvitteellisista henkilöistä ja tilanteista. Esimerkit havainnollistavat mitä tietoja pyynnöistä ja päätöksistä voisi löytyä ja kuinka tilanteessa voitaisiin toimia.

Esimerkki 1 (LIITE 4)

Tilanne, jossa lääkäri tekee virka-apupyynnön mielenterveyslain 31 §:n perusteella. Vaimostaan huolissaan oleva mies on ottanut yhteyttä terveyskeskuslääkäriin, koska vaimo ei ole suostunut vapaaehtoisesti menemään lääkärin vastaanotolle. Vaimo käyttäytyy myös aggressiivisesti. Lääkäri on menossa tekemään mielenterveysarviota henkilön kotiin, koska pitää tätä saamansa tiedon perusteella psykoottisena. Lääkäri tekee virka-apupyynnön, jossa pyytää virka-apua kuljetuksen turvaamiseksi tarkkailua suorittavaan terveydenhuollon yksikköön tarkkailulähetteen laatimisen jälkeen.

Virka-apupyynnön saapuessa tilannekeskukseen, tulee se vireille (hallintolaki 20 §). Lääkärin todetaan olevan virassa oleva terveyskeskuslääkäri, jolloin hän on toimivaltainen pyytämään virka-apua. Pyynnöstä löytyy myös oikea lakipykälä (mielenterveyslaki 31 §) ja siinä olevat ehdot täyttyvät, kun virka-apua tarvitaan kuljetuksen

avustamiseksi tarkkailua suorittavaan terveydenhuollon yksikköön kohdehenkilön väkivaltaisuuden vuoksi. Kun lääkäri on laatinut tarkkailulähetteen (mielenterveyslaki 9 a § 1 mom.), on henkilön toimintavapautta rajoitettu ja tällöin hänet on mahdollista toimittaa tarkkailuun tahdonvastaisestikin. Yleisjohtajana toimiva komisario laatii pyyntöön päätöksen, joka annetaan lääkärille tiedoksi tavallisena sähköisenä tiedoksi-antona (hallintolaki 59 §). Mukaan liitetään valitusosoitus (LIITE 3) (hallintolaki 47 §). Päätökseen on kirjattu ehto, jonka mukaan sairaankuljetuksen tulee ensin yrittää kuljettaa henkilö itse. Mikäli he eivät saa henkilöä kyytiin tai poliisia tarvitaan kuljetuksen turvaamiseksi, turvaa poliisi kuljetuksen.

Lääkäri on laatinut tarkkailulähetteen todettuaan mielenterveyslain 8 §:n mukaisten ehtojen täyttyvän. Henkilö ei kuitenkaan suostu lähtemään sairaankuljetuksen kyytiin. Tilannekeskuspäivystäjä kirjaa hätäkeskusjärjestelmään virka-aputehtävän, johon poliisipartio liittyy. Poliisi taluttaa henkilön sairaankuljetuksen kyytiin ja kuljetus sairaanhoidon yksikköön turvataan kyydissä istumalla. Paikalla ollut poliisipartio kirjaa S-ilmoituksen ja tilannekeskuspäivystäjä päättää sen ja kokoaa S-ilmoituksesta sekä virka-apupyynnöstä ja päätöksestä pöytäkirjan, joka arkistoidaan.

Esimerkki 2 (LIITE 5)

Tilanne, jossa lääkäri tekee mielenterveyslain 31 §:n perusteella virka-apupyynnön vastaanotollaan olevasta henkilöstä. Lääkäri on todennut henkilön täyttävän mielenterveyslain 8 §:n mukaiset hoitoon määräämisen edellytykset ja laatinut henkilöstä tarkkailulähetteen. Lääkäri ei kuitenkaan ole virkalääkäri, vaan yksityisellä lääkäriasemalla työskentelevä laillistettu lääkäri. Tämä käy ilmi myös virka-apupyynnöstä. Hänellä on oikeus tarkkailulähetteen laadintaan (mielenterveyslaki 9 a § 4 mom.), mutta virka-apua kuljetuksen avustamiseen hän ei voi pyytää (mielenterveyslaki 31 §).

Lääkärin itsensä tulee varmistua menettelynsä lainmukaisuudesta, koska toimella puututaan ihmisen henkilökohtaiseen vapauteen. Poliisin tehtävä ei ole kyseenalaistaa lääkärin arviota potilaan terveydentilasta, vaan hänen tehtäväkseen jää selvittää, onko pyytäjällä toimivaltaa virka-avun pyytämiseen ja löytyykö pyynnöstä kaikki tarpeellinen tieto. (EOA 5.12.2013.D 4398/12, 5.) Mikäli pyytäjä olisi virkalääkäri, pyynnöstä löytyisi kaikki tarvittavat tiedot eikä lisäselvityksiä tarvittaisi, hyväksyisi poliisi virka-

apupyynnön ja tekisi siitä hallintopäätöksen. Päätös annettaisiin lääkärille tiedoksi tavallisena sähköisenä tiedoksiantona hänen ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen.

Kun lääkäri ei ole toimivaltainen pyytämään virka-apua laillistettuna lääkärinä, tekee yleisjohtajana toimiva, päällystään kuuluva poliisimies päätöksen tutkimatta jättämisestä (Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 9). Päätökseen kirjataan ko. lopputulokseen johtaneet perustelut. Päätöksessä kerrotaan lääkärin mahdollisuudesta ilmoittaa hoidon tarpeessa olevasta henkilöstä terveyskeskukseen (mielenterveyslaki 9 b § 1 mom.), jolloin virkalääkäri voi tehdä virka-apupyynnön kuljettamisen avustamisesta. Hallintopäätös annetaan lääkärille tiedoksi tavallisena sähköisenä tiedoksiantona ja mukaan liitetään valitusosoitus (hallintolaki 47 §). Tilannekeskuspäivystäjä kirjaa S-ilmoituksen ja kokoaa pöytäkirjan. Pöytäkirja arkistoidaan.

Esimerkki 3 (LIITE 6)

Lääkäri pyytää poliisilta virka-apua 24.3.2022 mielenterveyslain 31 §:n nojalla potilaan tavoittamiseksi ja palauttamiseksi takaisin Harjavallan sairaalaan. Potilas on ollut ulkoilulla sairaalan pihalla, josta hän on poistunut ilman lupaa. Hän on tahdonvastaisessa psykiatrisessa hoidossa, jossa hoitajakso on voimassa 20.4.2022 saakka.

Virka-apupyynnö tulee vireille. Yleisjohtaja toteaa lääkärin olevan sairaanhoitopiirin virkasuhteinen lääkäri, joka on toimivaltainen pyytämään virka-apua. Poliisi on velvollinen antamaan virka-apua hoitoon määrätyn palauttamiseksi takaisin sairaalaan, kun potilas on tahdonvastaisessa hoidossa. (Mielenterveyslaki 31 § 2 mom.) Yleisjohtaja tekee asiassa päätöksen ehdollisena. Poliisi turvaa ambulanssin kuljetuksen, jos sairaankuljettajat eivät saa potilasta kyytiin tai jos potilas on aggressiivinen. Poliisi voi myös suorittaa kotietsinnän henkilön tavoittamiseksi, jos asunnon ovea ei avata sairaankuljetukselle. Kotietsintä on mahdollista suorittaa, koska potilas on tahdonvastaisessa psykiatrisessa hoidossa ollessaan menettänyt toimintavapautensa. (Poliisilaki 2 luku 4 §) Päätös annetaan lääkärille tiedoksi valitusosoituksineen.

Tilannekeskuspäivystäjä laatii S-ilmoituksen. Työvuorossa olevia partioita tiedotetaan karanneesta potilaasta ja hänet etsintäkuulutetaan, koska hänen sijainnistaan ei ole tietoa (Poliisihallituksen ohje POL-2020-42250, 12). Muutaman päivän kuluttua hän jää

kiinni Rovaniemellä poliisitehtävän yhteydessä, jolloin hänen havaitaan olevan etsintäkuulutettu. Hänet otetaan kiinni ja kuljetetaan takaisin Harjavallan sairaalaan. Potilasta ei kuljeteta löytöpaikkaa lähinnä olevaan sairaalaan, koska mielenterveyspalveluiden tarjoajana toimii se kunta, jossa henkilö on asukkaana (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 27 §). Sillä ei ole merkitystä, miten kaukana sairaala löytöpaikasta on. Kuljetuksen suorittaa terveydenhuoltoviranomainen ja poliisin tehtävä on tarvittaessa turvata kuljetus. (Helminen ym. 2012, 455; Luotonen henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2022.) Etsintäkuulutus perutaan ja suoritettut toimenpiteet kirjataan jo laadittuun S-ilmoituksen. Juttu päätetään ja laaditaan pöytäkirja, joka arkistoidaan liitteineen.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössä oli kolme tutkimusongelmaa. Ensimmäisen ongelman tarkoitus oli selvittää, milloin poliisilla on velvollisuus / mahdollisuus antaa virka-apua mielenterveyslain 31 §:n nojalla ja milloin tehtävässä on virka-avun sijaan kyse poliisitehtävästä tai mielenterveyslain mukaisesta poliisin toimintavelvollisuudesta? Toinen tutkimusongelma koski virka-apuprosessia eli mitä tapahtuu, kun virka-apupyynnö saapuu poliisin tilannekeskukseen? Kolmannen kysymyksen tarkoitus oli saada selvyys siihen, miten Poliisihallituksen tammikuussa 2022 antama ohjaavaa kirje on vaikuttanut virka-apuihin.

Tutkimuksessa selvisi, että poliisi määrittellään julkisen vallan edustajaksi ja perustuslaki julkisen vallan käytön perusteeksi. Julkisen vallan käytön tulee perustua kaikessa toiminnassa lakiin (perustuslaki 2 §) ja jokainen virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta (perustuslaki 118 §). Poliisin tehtäviin kuuluu mm. yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen ja selvittäminen. Poliisille kuulu myös lupahallintoon liittyviä, sekä muita erikseen säädettyjä tehtäviä, joihin virka-aputehtävät luetaan. (Poliisilaki 1 luku 1 §.)

Virka-avussa on kyse kahdesta hallintotoimesta, jolla mahdollistetaan virka-apua pyytävän viranomaisen virkatehtävän suorittaminen virka-apua antavan viranomaisen toimivaltuuksia ”lainaamalla”. Toimivaltuuksia ei kuitenkaan voi ”lainata”, mikäli pyytäjällä ei ole toimivaltaa tehtävän suorittamiseksi, tai edes sen pyytämiseksi. Virka-apua ei myöskään ole mahdollista antaa, mikäli laista ei löydy valtuutta sen antamiseen. Säädös virka-avun antamiseen voi olla erikseen määriteltyä tai se voi perustua poliisilain 9 luvun 1 pykälään, jonka mukaan virka-apua on annettava, mikäli virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään.

Yksi nimenomaisista valtuuksista virka-avun antamiseen löytyy mielenterveyslaista. Lain 31 § 1 momentti velvoittaa poliisin antamaan virka-apua henkilön kuljetuksen avustamiseksi sairaanhoidon toimintayksikköön tarkkailulähetteen laatimiseksi tai jo laaditun tarkkailulähetteen vuoksi, mikäli virkasuhteinen lääkäri pyytää virka-apua henkilön väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Virka-apua voi siis antaa ainoastaan virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä kuljetuksen avustamiseen eikä esimerkiksi potilaan sairaalassa vartiointiin tai poliisin suorittamaan kuljetukseen. Tarkkailulähetteen voi laatia virkalääkärin lisäksi myös muu laillistettu lääkäri. Lähetteen on mahdollista laatia vasta sitten, kun lääkäri on tavannut henkilön ja todennut mielenterveyslain 8 §:n määrittelemien tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten todennäköisesti täyttyvän. (Mielenterveyslaki 9 a §) Tällöin henkilön kuljetus on mahdollista turvata tarkkailulähetteen turvin terveydenhuollon yksikköön myös tahdonvastaisesti. Ilman tarkkailulähetettä henkilö on itsemääräävä ja hänen on oikeus kieltäytyä hoidosta. Mikäli muita seikkoja ei ilmene, on kuljetus mahdollista turvata ainoastaan silloin, kun henkilö lähtee kuljetettavaksi vapaaehtoisesti. Tarkkailulähetteen laatiminen ja pakkohoidon kesto vaikuttaa siihen, kuinka pitkäksi aikaa henkilö on mahdollista lääkärin pyynnöstä etsintäkuuluttaa.

Lain 31 § 2 momentin mukaan poliisin tulee antaa virka-apua sellaisen henkilön palauttamiseksi sairaalaan, joka on otettu tarkkailuun tai määrätty hoitoon, ja joka poistuu sairaalasta ilman lupaa. Virka-avun pyytäjän tulee olla sairaalassa työskentelevä virkasuhteinen lääkäri. Henkilö on mahdollista etsintäkuuluttaa hoitojaksoa vastaavan ajan päättymiseen saakka. Säädöksen 3 momentti koskee sellaisen henkilön kuljettamisen avustamista sairaalaan, joka on määrätty mielentilatutkimukseen, mutta jättää siinne saapumatta.

Poliisin toimintavelvollisuudesta säädetään mielenterveyslain 30 §:ssä. Jos poliisi tapaa, tai saa tiedon sellaisesta henkilöstä, joka on todennäköisesti mahdollista määrätä tahdonvastaiseen hoitoon, tulee poliisin ilmoittaa hänestä terveyskeskukseen. Erittäin kiireellisessä tilanteessa poliisin tulee toimittaa hänet sinne heti tutkittavaksi. Lainkohta asettaa poliisille tavallaan velvollisuuden tehdä henkilöstä lääketieteellisen arvioon, jonka vuoksi poliisin tulisi pystyä tunnistamaan mielisairauden oireet. Toimintavelvollisuutta ei voi kuitenkaan soveltaa virka-aputehtävällä, vaan säädös koskee ainoastaan tilanteita, jossa poliisi kohtaa henkilön omassa toiminnassaan.

Kun poliisi päättää tehtävän suorittamiseen liittyvistä keinoista ja toimenpiteistä, tai kun poliisilla on itsenäinen toimivalta tehtävän suorittamiseksi, on kyse poliisitehtävästä. Myös virka-aputehtävä voi vaihtua poliisitehtäväksi. Näin esimerkiksi tehtävässä, jossa poliisi on turvaamassa henkilön kuljetusta mielentila-arvioon. Henkilö on lähtenyt alun perin vapaaehtoisesti kuljetettavaksi, mutta alkaakin yhtäkkiä riehua kesken kuljetuksen. Poliisi joutuu kohdistamaan häneen voimakeinoja, jotta saa hänet rauhoittumaan. Tehtävän suoritetaan loppuun poliisitehtävänä.

Virka-apuasialla selvitetään hallintomenettelyn mukaisesti. Kun virka-apupyynnöksi saapuu poliisiin, tulee se vireille. Mikäli pyynnöstä löytyy kaikki tarpeelliset tiedot ja se todetaan poliisille kuuluvaksi virka-aputehtäväksi, tekee päällystön edustaja, pääsääntöisesti yleisjohtaja, asiassa päätöksen. Mikäli pyyntö on puutteellinen, tehdään pyytäjälle joko täydennys- tai selvityspyynnöksi. Selvitysten antoon on varattava riittävän pitkä aika. Selvitysten saapumisen tai niihin annetun ajan päättymisen jälkeen asiassa tehdään päätös. Päällystön kuuluva poliisimies voi päättää, että virka-apua annetaan pyynnön mukaisesti tai ehdoin, mutta hän voi myös kieltäytyä antamasta virka-apua tai tehdä asiassa päätöksen tutkimatta jättämisestä. Päätös tulee antaa pyytäjälle tiedoksi ja siihen tulee liittää valitusosoitus mukaan. Asiasta laaditaan sekalaisilmoitus ja ilmoituksen laatija määräytyy sen mukaan, onko tehtävään liittynyt poliisipartiota. Ilmoitus arkistoidaan virka-apupyynnön ja päätöksen kera.

Poliisihallituksen v. 2022 antamalla ohjaavalla kirjeellä on haluttu selkeyttää ja yhte-näistää poliisin virka-apuihin liittyvää toimintatapaa valtakunnallisesti, koska oli ha-

vaittu niihin liittyvässä lain tulkinnassa olleet eroavaisuudet. Tulkintaerot olivat liittyneet esimerkiksi virka-apuun sisältyviin toimenpiteisiin tai niiden laajuuteen. (Hellgren 2022, Poliisihallituksen ohjaava kirje POL-2021-165690, 2) Virka-apua ei ole enää mahdollista antaa samoin perustein kuin aikaisemmin, jolloin havainnointiin perustuen osa lääkärin tekemistä virka-apupyynnöistä hyväksyttiin ja henkilön kuljetus arvioitavaksi turvattiin, vaikka tarkkailulähetettä ei olisi ollutkaan laadittuna. Virka-apupyyntöjen määrät ovat laskeneet ohjaavan kirjeen myötä radikaalisti, jonka vuoksi poliisin resurssia säästyy muihin tehtäviin. Terveystoimiviranomaisten voidaan näin ollen päätellä sisäistäneen ohjaavan kirjeen sanoman, vaikka he samalla ovatkin olleet huolissaan ihmisten hoitoon pääsystä.

Ohjaavan kirjeen sanoma on tärkeä. Sillä ohjataan noudattamaan lakia, sekä turvaamaan perustuslain säätämä ihmisten yhdenvertaisuus ja oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Mielenterveyslain 31 §:n mukaan virka-apua on mahdollista pyytää kuljetuksen avustamiseksi tarkkailulähetteen laatimiseksi tai laaditun tarkkailulähetteen vuoksi. Tämä on mahdollisesti syy, miksi aikaisemmin virka-apua on annettu tahdonvastaisesti myös siinä tilanteessa, jossa tarkkailulähetettä ei ole laadittuna. Asiassa ei ole ehkä huomioitu, että jälkimmäisessä tilanteessa henkilö ei ole vielä menettänyt toimintavapauttaan, jonka vuoksi häntä ei ole mahdollista pakottaa lähtemään hoitoon. Mielenterveyslaista ei löydy säädöksiä, jolla itsemääräävä henkilö olisi mahdollista toimittaa mielenterveysarvioon väkisin. Kyseinen toimivallan puuttuminen selvisi useasta lähteestä, ja tähän on toivottu muutosta lain pikaisella päivityksellä. Riippuen mahdollisesta lain ja toimivaltasäännöksen muutoksesta, poliisi pystyisi kenties turvaamaan kuljetuksen tulevaisuudessa aina myös siinä tapauksessa, vaikka henkilö ei kuljetettavaksi haluaisikaan.

12 POHDINTAA

Tutkimuksen tekeminen on ollut raskasta, mutta myös mielenkiintoista. Suurperheen arki yhdistettynä virkatyöhön ja opiskeluun ei ole aina kaikkein helpoin yhtälö, jonka vuoksi tutkimus ei valmistunut aivan siinä ajassa, missä sen oli alun perin tarkoitus

valmistua. Poliisihallituksen ohjaava kirje tuotti omalla tavallaan haasteita, koska virka-apuihin liittyvä tulkintatapa muuttui kesken tutkimuksen teon. Tämän vuoksi tutkimuksessa on välillä verrattu uutta tulkintatapaa aikaisempaan tapaan.

Säädös, joka mahdollistaisi henkilön kuljettamisen arvion tekemiseen tahdon vastaisesti, ei ole välttämättä paras ratkaisu mielenterveyslain puutteita ajatellen. Tästä esimerkkinä kuvitteellinen tilanne, jossa terveyskeskuslääkäri on saanut tiedon henkilöstä, joka ilmoittajan mukaan on väkivaltainen ja harhainen. Kyse ei kuitenkaan ole oikeasti harhaisesta ihmisestä, vaan ilmoittajan ex-puolisosta, jolle ilmoittaja haluaa tehdä kiusaa. Lääkäri ei tunne henkilöä eikä hänen entisyydestäkään selviä mitään. Mitä lääkäri tässä tilanteessa tekee? Pyytäisikö hän henkilöä tulemaan vastaanotolleen, menisikö hän tekemään mielenterveysarvion henkilön luokse, vai tilaisiko hän ambulanssin kuljettamaan henkilön terveyskeskukseen mielentila-arviota varten? Henkilö tuskin haluaisi lähteä arvioitavaksi, koska hänellä ei ole muita ongelmia, kuin kiusaa tekevä ex-puoliso. Jos lääkäri pyytäisi virka-apua kuljetuksen turvaamiseen, käyttäisikö poliisi tilanteessa jopa voimakeinoja henkilön kyytiin saamiseksi, vai ilmoittaisiko poliisi tai ensihoito omien havaintojensa perusteella lääkärille, että kohde ei vaikuta olevan mielenterveysarvion tekemisen tarpeessa? On tärkeää, että kuljettamiseen vaaditaan muutakin, kuin vain jonkun henkilön ilmoittama huoli toisesta henkilöstä, koska sillä puututaan mahdollisesti henkilön vapauteen ja koskemattomuuteen.

Mikäli mielenterveyslakia uudistettaisiin, vaikuttaisi se todennäköisesti myös poliisin antamaan virka-apuun. Nostaisiko se virka-apupyynnöiden määrän aikaisemmalle tasolle, vai perustettaisiinko sairaanhoitopiirin alueelle kenties uusi virka, jota hoitava lääkäri ajelisi ympäri maakuntaa tekemässä mielenterveysarvioita henkilöiden luona? Mikäli lääkäri saisi valtuudet mennä kotirauhan suojaamaan paikkaan myös tahdon vastaisesti, voisi poliisi antaa tähän virka-apua. Henkilön vapautta ei riistettäisi mielivaltaisesti, vaikkakin kotirauhan piiriin mentäisiin toisinaan ilman kohteen suostumusta. Myös oikeusasiamies Jääskeläisen peräänkuuluttama suhteellisuusperiaate toteutuisi, kun lääkäri menisi käymään henkilön luona ennen ambulanssin tilaamista mielenterveysarvioon kuljettamista varten (EOA 9.1.2013.D 4745/11, 4).

Mahdolliset säädöksiä ja toimivaltuuksia koskevat muutokset selviävät, mikäli lakia uudistetaan. Lain uudistaminen antaisi joka tapauksessa uusia näkökulmia ja aiheita

jatkotutkimukselle - myös tästä nyt tutkittavasta aiheesta. Jatkotutkimusaiheeksi sopisi myös poliisin antama virka-apua sosiaali- ja lastensuojeluviranomaisille, koska Poliisihallitus on muuttanut tänä vuonna niidenkin kohdalla olevaa tulkintatapaa.

Tutkimusaihe on oikeuspuolen tradenomiopiskelijalle sopiva ja se tukee poliisin tilannekeskuspäivystäjän työtä täydellisesti. Aiheen tunteminen entuudestaan asetti tavallaan haasteita työn tekemiselle, koska tuttuihin asioihin tuli löytää viralliset ja kirjalliset lähteet. Toki tutkimuksen teon aikana on oppinut myös uusia asioita. Tutkimuksessa käytetty aineisto on luotettavaa ja ajankohtaista ja sitä oli riittävästi. Tutkimuksessa on myös selvitetty kaikki ne asiat, mitä oli tarkoituskin selvittää.

LÄHTEET

Ampuma-aselaki 9.1.1998/1 muutoksineen

Arajärvi, P. 2011. Johdatus sosiaalioikeuteen. Helsinki: Talentum. Viitattu 21.10.2021. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/GAGBIXB-TEB#kohta:TERVEYDENHUOLTO\(\(20\):6.\(\(20\)SAIRAAH-TOITO\(\(20\):6.6.\(\(20\)MIELENTERVEYSTY\(\(d6\)\)\(\(20\)piste:b4855](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/GAGBIXB-TEB#kohta:TERVEYDENHUOLTO((20):6.((20)SAIRAAH-TOITO((20):6.6.((20)MIELENTERVEYSTY((d6))((20)piste:b4855)

Boucht, J. & Frände, D. 2019. Suomen rikosoikeus. Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. 2.uudistettu painos. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 29.

EOA 18.12.2008.D 114/4/07. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/114/2007>

EOA 4.3.2010. D 711/2/09. Viitattu 17.1.2022. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/711/2009>

EOA 9.1.2013.D 4745/11. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/4745/2011>

EOA 5.12.2013.D 4398/4/12. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/4398/2012>

EOAK 7.9.2017.D 2459/2016. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/2459/2016>

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999. SopS 46/2021.

Fredman, M., Kanerva, J., Tolvanen, M. & Viitanen, M. 2020. Esitutkinta ja Pakkokeinot. Helsinki: Alma Talent.

Hallintolaki 6.6.2003/434 muutoksineen

Halmekivi, E-L. & Hyvölä, I. 2019. Ensihoitajien ja poliisin toimivaltuuksien eroja esimerkkitapausten valossa. AMK-opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019121226258>

HE 201/1989 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle mielenterveyslaiksi.

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussääntösten muuttamisesta.

HE 1/1998 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi Suomen hallitusmuodoksi.

He 113/2001 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain 7 §:n muuttamisesta.

HE 44/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 72/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta.

HE 224/2010 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle poliisilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 199/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi mielenterveyslain muuttamisesta.

Heino, J. 10.12.2015. Lääkäri: Nämä tekijät voivat altistaa psykoosille. Viitattu 14.11.2021. <https://www.studio55.fi/terveys/article/laakari-nama-tekijat-voivat-altistaa-psykoosille/5598772#gs.gfq39l>

Hellgren, J. 19.1.2022. Poliisi muutti tulkintaansa 30 vuotta vanhasta laista, ja sillä voi olla vakavat seuraukset – ylilääkäri: ”Harhainen ja mahdollisesti vaarallinen ihminen voi jäädä ilman hoitoa”. Viitattu 21.1.2022. <http://www.mtvuutiset.fi>

Helminen, K., Kuusimäki, M. & Rantaeskola, S. 2012. Poliisilaki. Helsinki: Talentum.

Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.uud.p. Helsinki: Tammi.

Honkanen, V. 2017. Poliisin & ensihoidon yhteistyö virka-aputehtävällä mielenterveyslain perusteella. AMK-opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201703093084>

Huttunen, M. 30.11.2018. Psykoosi (mielisairaus). Viitattu 18.11.2021. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00411>

Huttunen, M. 30.11.2018. Sekavuustila (delirium). Viitattu 28.3.2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00357>

Huttunen, M. 30.11.2018. Tahdosta riippumaton psykiatrinen sairaalahoito. Viitattu 29.10.2021. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00512>

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus. 8/1976 muutoksineen

Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T. & Valtonen, M. 2012. Juridiikan perusteet. 1.–3. painos. Helsinki: Sanoma Pro

Keinänen, A & Väättänen, U. Empiirinen oikeustutkimus – mitä ja milloin? Teoksessa T. Miettinen (toim.). 2016. Oikeustieteellinen opinnäyte: Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Espoo: Edita Publishing Oy, 258–283. Viitattu 17.3.2022. [16170.pdf \(samk.fi\)](#)

Korkeila, J. 2006. Pakkohoito: milloin ja miten? Viitattu 30.10.2021. <https://www.duodecimlehti.fi/duo96004>

Kuntalaki 10.4.2015/410 muutoksineen

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 29.8.2006/841 muutoksineen

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785 muutoksineen

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 24.1.2003/13 muutoksineen

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559 muutoksineen

Laki valtion mielisairaaloista 31.12.1987/1292 muutoksineen

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621 muutoksineen

Lehtonen, L., Lohiniva-Kerkelä, M. & Pahlman, I. 2015. Terveys oikeus. Helsinki: Talentum Pro

Luotonen, M. 2022. Komisario, Lounais-Suomen poliisilaitos. Turku. Sähköposti-haastattelu 12.3.2022. Haastattelijana Satu Perälä. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Mielenterveyslaki 14.12.1990/1116 muutoksineen.

Mielenterveyspoolin www-sivut. 1.11.2019. Tilastokatsaus: Mielenterveys ja työelämä. Viitattu 10.5.2022. <https://mielenterveyspooli.fi/materiaalipankki/mielenterveys-ja-tyoelama/>

Mielenterveystalon www-sivut. Psykoosiopas. Viitattu 22.11.2021. <https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/psykoosi/Pages/psykoosiopas.aspx>

Mäenpää, O. 2015. Julkinen valta. Viitattu 8.1.2021. https://tieteentermi-pankki.fi/wiki/Oikeustiede:julkinen_valta

Mäenpää, O. 2016. Hallintolaki ja hyvän hallinnon takeet. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Mäenpää, O. 2019. Hallintotehtävä. Viitattu 7.1.2022. <https://tieteentermi-pankki.fi/wiki/Oikeustiede:hallintoteht%C3%A4v%C3%A4>

Mäenpää, O. 2019. Hallintotoimi. Viitattu 7.1.2022. <https://tieteentermi-pankki.fi/wiki/Oikeustiede:hallintotoimi>

Oikeusministeriön www-sivut. Perustuslaki. Viitattu 28.4.2022. <https://oikeusministerio.fi/perustuslaki>

Paalumäki, A. & Vähämäki, M. Havainnointi organisaatiotutkimuksessa. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, kappale 8. Viitattu 17.3.2022. <https://www.elibrary.com/reader/9789523456167>

Pakkokeinolaki 22.7.2011/806 muutoksineen.

Pellonpää, M., Gullans, M., Pölönen, P. & Tapanila, A. 2018. Euroopan ihmisoikeussopimus. 6., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 5.11.2021.

<https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/BAG-BDXDTEB#piste:tEof>

PeVL 5/2014 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä mielenterveyslain muuttamiseksi.

PeVM 25/1994 vp. Perustusvaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

Pihajoki, V. Poliisin mielenterveyslakiin perustuvasta virka-avusta ja poliisin toimintavelvollisuudesta. Poliisin www-sivujen blogi. 21.1.2022. Viitattu 1.2.2022.

<https://poliisi.fi/blogi/-/blogs/poliisin-mielenterveyslakiin-perustuvasta-virka-avusta-ja-poliisin-toimintavelvollisuudesta>

Poliisihallituksen ohje. 17.12.2013. 2020/2013/5231.

Poliisihallituksen ohje. 12.9.2020. POL-2020-42250.

Poliisihallituksen kirje. 16.9.2020. POL-2020-42250.

Poliisihallituksen koulutusmateriaali poliisin operatiivisesta virka-aputoiminnasta annetun ohjeen soveltamiseksi. Poliisin antama virka-apu. Virka-apupäätöksen tekeminen ja virka-aputoimenpiteet. POL-2020-42250.

Poliisihallituksen ohjaava kirje. 10.1.2022. POL-2021-165690.

Poliisilaki 22.7.2011/872 muutoksineen.

Poliisin www-sivut. 2020. Lounais-Suomen poliisilaitoksen organisaatio. Viitattu 2.3.2022. <https://poliisi.fi/organisaatio-ja-johhto-lounais-suomen-poliisilaitos>

Poliisin www-sivut. 2022. Poliisihallitus. Viitattu 26.4.2022. <https://poliisi.fi/poliisi-hallitus>

Poutanen, M. Poliisin virka-apu maksaa, koska laki määrittelee niin. Poliisin www-sivujen blogi. 2.10.2020. Viitattu 21.11.2021. <https://poliisi.fi/blogi/-/blogs/poliisin-virka-apu-maksaa-koska-laki-maarittelee-niin>

Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. 2020. Helsinki: Guadeamus Oy, luku 4. https://uoasl.alma.exlibris-group.com/view/action/uresolver.do?operation=resolveService&package_service_id=2336301700005968&institutionId=5968&customerId=5965

Rajamäki, A. 2019. Poliisin virka-apu mielenterveyslain 31 §:n mukaan: tarkastelussa virka-avut Pohjanmaan poliisilaitoksella. AMK-opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019110720744>

Rikiritrip. Poliisin tietojärjestelmä.

Rikoslaki 19.12.1889/39 muutoksineen

Ruuska, K. 2007. Oma tupa, oma lupa. Kotirauha ja poliisin toimivalta. Helsinki: Edita Prima Oy

Sainio, T. & Sipola, S. 2017. Sisä-Suomen poliisin ja PSHP:n virka-apuyhteistyön kehittäminen. Mielenterveyslakiin perustuvan virka-apuyhteistyön vahvuudet ja ongelmat. AMK-opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017091915214>

Savolainen, M. & Arvelin, K. 2021. Yleisjohtajien sekä johto- ja tilannekeskus-päivystäjien koulutustilaisuus 2021. Poliisihallitus.

Sisäministeriön asetus poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2022, 1191/2021 muutoksineen

Store, J. 2022. Komisario, Lounais-Suomen poliisilaitos. Turku. Sähköpostihaastattelu 17.2.2022. Haastattelijana Satu Perälä. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 muutoksineen.

Suominen, K. & Valtonen H. 2013. Itsetuhoisen potilaan arviointi. Viitattu 1.2.2022.
<https://www.duodecimlehti.fi/duo10929>

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326 muutoksineen

THL:n www-sivut. Nuorten mielenterveyshäiriöt. 3.3.2022. Viitattu 10.5.2022.
<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot>

Toivanen, M. 2021. Viranomaisten toimivallan rajat mielenterveyslain perusteella annettavassa virka-avussa: tarkkailulähetteen laatimiseksi sairaalaan toimitettavan henkilön perusoikeudet ja niiden rajoittaminen. AMK-opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021060915331>

Valtion maksuperustelaki 21.2.1992/150 muutoksineen.

Valtion virkamieslaki 19.8.1994/750 muutoksineen

Valvira. 24.8.2018. Potilaan itsemääräämisoikeus. Viitattu 17.11.2021.
<https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/potilaan-asema-ja-oikeudet-oikeudet/potilaan-itsemaaramisoikeus>

Valvira. 12.11.2019. Tarkkailulähete. Viitattu 22.1.2022. https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattinharjoittaminen/mielenterveys/hoitoon_maaraamisen_vaiheet

Valvira. 12.11.2019. Virkasuhdetta edellyttävät lääkärin tehtävät. Viitattu 10.1.2022.
<https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattinharjoittaminen/mielenterveys/virkasuhdetta-edellyttavat-laakarintehtavat>

Valvira. 15.9.2020. Tahdosta riippumaton hoito. Viitattu 17.11.2020.
<https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattinharjoittaminen/mielenterveys>

POLIISI

Virka-apupyynnö poliisille

1 (2)

Virka-avun pyytäjän tiedot	Virka-apua pyytävän nimi	Virka tai tehtävä
	Edustettu viranomainen, jos pyydetään virka-apua viranomaiselle	
	Toimipiste	
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite tiedoksiantoa varten
	Asiaa hoitavan henkilön yhteystiedot ja puhelinnumero (24/7), jos eri kuin pyytäjä	
Pyydetävän virka-avun tiedot	Kohdepaikka, yhteystiedot ja puhelinnumero	
	Kohdehenkilön nimi	Kohdehenkilön henkilötunnus
	Kohdehenkilön yhteystiedot ja puhelinnumero, jos numero on tiedossa	
	Kohdehenkilön sijainti	
	☐ Olin paikasta ei ole tietoa ☐ Oleskelee kotiosoitteessa ☐ Oleskelee osoitteessa:	
	Muita tietoja kohdepaikasta ja kohdehenkilöstä ☐ Kohdehenkilö on osoitteessa yksin ☐ Kohdehenkilö on kohteessa toisen kanssa, kenen: ☐ Onko osoitteeseen muita yhteystietoja, mitä:	
	Viranomaiselle annettavan virka-avun muut tiedot ja pyynnön perustelut ja milloin virka-apua tarvitaan (päivä ja kellonaika). Salassa pidettävät tiedot voidaan toimittaa erillisessä asiakirjassa.	
Selostus siitä, miksi virka-apua pyytäneen viranomaisen oma toimivalta tai käytössä olevat keinot ovat riittämättömiä virkatehtävän hoitamiseksi ja mihin toimenpiteisiin viranomainen on itse asiassa ryhtynyt tai aikoo ryhtyä. Salassa pidettävät tiedot voidaan toimittaa erillisessä asiakirjassa.		
Virka-avun perusteet	Säädosperuste	
	☐ Mielenveyslaki (1116/1990) 31 § ☐ Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 187 § ☐ Vankeuslaki (767/2005) 1 luku 11 § ☐ Eläinsuojelulaki (247/1996) 50 § ☐ Poliisilaki (872/2011) 9 luku 1 § 1 momentti ☐ Terveystieteiden laki (763/1994) 48 §	☐ Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta (469/1979) 11 § ☐ Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 22 § ☐ Tartuntatautilaki (1227/2016) 89 § ☐ Asevelvollisuuslaki (1438/2007) 23 § ja 125 § ☐ Siviilipalveluslaki (1146/2007) 103 § ☐ Muu säädosperuste, mikä:
Virka-avun perusteet	Pyydetävät virka-aputoimet	
	☐ Kuljetuksen avustaminen henkilön väkivaltaisouden tai muun syyn vuoksi, minkä:	
	☐ Eläinsuojelulain valvontatehtävä	
	☐ Tarkkailuun otetun tai hoitoon määrätyn palauttaminen takaisin sairaalaan poliisin avustamana	
	☐ Muu esteen poistaminen tai vastarinnan murtaminen	
	☐ Kiireellinen lastensuojelun tai sosiaalihuollon tarpeen selvittäminen	
	☐ Viranomaista estetään suorittamasta lainmukaista virka- tai valvontatehtävää, mitä?	
☐ Muu virka-apu lastensuojeluviranomaiselle, mikä:		

Virka-apupyyntö poliisille

2 (2)

	☐ Muu virka-apu, mikä:
Virka-avun laskutustiedot	Virka-apua pyytäneen viranomaisen verkkolaskutusosoite
	<p>Virka-avun maksullisuuden peruste</p> <p>Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n ja 8 §:n sekä sen perusteella annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan asetuksen mukaan poliisin antama virka-apu on poliisin maksullinen suorite erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Virka-avun maksullisuus perustuu suoritteiden omakustannusarvoon, joka on määritelty poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevassa asetuksessa poliisimiesten ja poliisijoneuvojen osalta erikseen. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta.</p> <p>Poliisi lähettää virka-avun pyytäjälle virka-avusta aiheutuneista kustannuksista laskun virka-avun pyytäjän ilmoittamaan osoitteeseen. Laskussa on tarkemmat tiedot laskutettavasta virka-avusta.</p>

Päätös virka-apupyyntöön

1 (1)

Virka-avun pyytäjän tiedot	Virka-apua pyytävän nimi	Virka tai tehtävä
	Edustettu viranomainen, jos pyydetään virka-apua viranomaiselle	
	Toimipiste	
	Osoite	
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite tiedoksiantoa varten
Asiaan hoitavan henkilön yhteystiedot ja puhelinnumero (24/7), jos eri kuin pyytäjä		
Poliisin päätös ja perustelut virka-avusta	Poliisi on tutkinut virka-apuvuynnön perusteet/selvittänyt tutkittavaksi ottamisen edellytykset ja niiden perusteella	
	☐ poliisi ei anna virka-apua	
	☐ poliisi antaa virka-apua yksityisen/viranomaisen tekemän virka-apupyynnön mukaisesti	
	☐ poliisi antaa virka-apua viranomaisen tekemän virka-apupyynnön mukaisesti seuraavilla ehdoilla:	
☐ pyynnön tutkimiselle ei ole edellytyksiä (päätös tutkimatta jättämisestä)		
Päätöksen muut perustelut		
Virka-avusta tallennetun ilmoituksen numero ja tehtävätunnus		
Asian ratkaisemista koskevat selvitykset	Asiassa hankitut selvitykset	
	☐ Virka-apupyyntö ☐ Täydennyspyyntö tai lisäselvityspyyntö ☐ Muu selvitys	
Muun selvityksen keskeinen sisältö		
Virka-avun maksullisuus	Virka-avun maksullisuus	
	Valitse	
	Virka-avun maksullisuuden peruste	
Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n ja 8 §:n sekä sen perusteella annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan asetuksen mukaan poliisin antama virka-apu yksityiselle on poliisin maksullinen suorite. Virka-avun maksullisuus perustuu suoritteiden omakustannusarvoon, joka on määritelty poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevassa asetuksessa poliisimiesten ja poliisijoukkojen osalta erikseen. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta.		
Poliisi lähettää virka-avun pyytäjälle virka-avusta aiheutuneista kustannuksista laskun virka-avun pyytäjän ilmoittamaan osoitteeseen. Laskussa on tarkemmat tiedot laskutettavasta virka-avusta.		
Päätöksen tekijän tiedot	Päätöksentekijän nimi	Virka-asema
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite
Tiedoksi-antotodistus	☒ Tavallinen sähköinen tiedoksianto	
	Tiedoksi antajan nimi	Virka-asema
	Aika ja paikka	Tiedoksi saajan nimi
	Päätöksen postituspäivä	Postiosoite

Liitteet

 ValitusosoitusPoliisi 2020
428.1279.02.001/LOUNAIS-SUOMEN POLIISILAITOS
Eerikinkatu 40-42, PL 51, 20101 TURKU
kirjaamo.lounais-suomi@poliisi.fi
Puh. 0295 440 501, Faksi 0295 411 679

poliisi.fi/lounais-suomi

Valitusosoitus

Valitusviranomainen Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea muutosta Turun hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella.

Turun hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Käyntiosoite	Sairashuoneenkatu 2-4, Turku
Postiosoite	PL 32, 20101 Turku
Puhelinvaihte	029 56 42400
Telefax	029 56 42414
Sähköposti	turku.hao@oikeus.fi

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Virka-aika klo 8.00–16.15

Valitusaika Valituskirjelmä on toimitettava hallinto-oikeuteen viimeistään 30 päivänä päätöksen tiedoksisaantipäivästä sitä lukuun ottamatta. Valituskirjelmän katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänään. Valituskirjelmän on oltava perillä viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavan arkipäivän virka-ajan päättymiseen.

Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Milloin on kysymyksessä sijaistiedoksianto, päätös katsotaan tiedoksisaaduksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä tiedoksianto- tai saantitodistuksen osoittamasta päivästä. Milloin päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vaatimatta, päätös katsotaan tiedoksisaaduksi seitsemäntenä päivänä päätöksen merkitystä postinjättöpäivästä.

Valituskirjelmän sisältö Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta ja miltä kohdin valittaja hakee muutosta päätökseen
- mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi ja niiden perusteet

Valituskirjelmän liitteet Valituskirjelmään on liitettävä tämä päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä, tiedoksisaantitodistus tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta sekä asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle, sekä asiamiehen valtakirja, mikäli asiamiehenä ei toimi asianajaja tai yleinen oikeusavustaja.

Valituskirjelmän allekirjoitukset Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjan toimittaminen perille Valituksen voi toimittaa henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä, sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituskirjelmän lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen aukioloajan päättymistä. Oikeuslaitoksen Internet-sivuilla on tarkemmat ohjeet asiakirjojen toimittamisesta sähköisesti.

Valitusosoitus**Valituksen
maksullisuus**

Valitus on maksullinen. Vireillepanijan tulee suorittaa siitä tuomioistuinmaksulain mukainen oikeudenkäyntimaksu.

POLIISI

Virka-apupyyntö poliisille

1 (2)

5650/5/1/22

Virka-apun pyytäjän tiedot	Virka-apua pyytävän nimi Erkki Esimerkki	Virka tai tehtävä terveyskeskuslääkäri
	Edustettu viranomainen, jos pyydetään virka-apua viranomaiselle	
Pyydettävän virka-apun tiedot	Toimipiste Terveyskeskus Turku	
	Puhelinnumero 040 123 4569	Sähköpostiosoite tiedoksiantoa varten erkki.esimerkki@Turku.fi
	Asiaa hoitavan henkilön yhteystiedot ja puhelinnumero (24/7), jos eri kuin pyytäjä	
	Kohdepaikka, yhteystiedot ja puhelinnumero Kotikatu 1, 20100 Turku	Kohdehenkilön henkilötunnus 121241-1212
	Kohdehenkilön nimi Maija Merkki	
Kohdehenkilön yhteystiedot ja puhelinnumero, jos numero on tiedossa		
Kohdehenkilön sijainti		
☐ Olinpaikasta ei ole tietoa ☒ Oleskelee kotiosoitteessa ☐ Oleskelee osoitteessa:		
Muuta tietoa kohdepaikasta ja kohdehenkilöstä		
☐ Kohdehenkilö on osoitteessa yksin ☒ Kohdehenkilö on kohteessa toisen kanssa, kenen: puoliso ☐ Onko osoitteeseen muita yhteystietoja, mitä:		
<div style="border: 2px solid red; padding: 5px; display: inline-block;"> SALASSA PIDETTÄVÄ Julkl. (621/1999) 24.1 §:n 35 k L () §:n k </div>		
Viranomaiselle annettavan virka-apun muut tiedot ja pyynnön perustelut ja milloin virka-apua tarvitaan (päivä ja kellonaika). Salassa pidettävät tiedot voidaan toimittaa erillisessä asiakirjassa.		
Selostus siitä, miksi virka-apua pyytäneen viranomaisen oma toimivalta tai käytössä olevat keinot ovat riittämättömiä virkatehtävän hoitamiseksi ja mihin toimenpiteisiin viranomainen on itse asiassa ryhtynyt tai aikoo ryhtyä. Salassa pidettävät tiedot voidaan toimittaa erillisessä asiakirjassa.		
Henkilö on aggressiivinen eikä ole ottanut vapaaehtoisesti vastaan hoitoa psykoosisairauteensa. Lääkäri on menossa tekemään mielenterveysarviota henkilön kotiosoitteeseen. Tarvitaan virka-apua tarkkailulähetteen laatimisen jälkeen kuljetuksen turvaamiseen tarkkailua suorittavaan terveydenhuollon yksikköön.		
Virka-apun perusteet	Säädöseruste	
	☒ Mielenterveyslaki (1116/1990) 31 § ☐ Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 187 § ☐ Vankeuslaki (767/2005) 1 luku 11 § ☐ Eläinsuojelulaki (247/1996) 50 § ☐ Poliisilaki (872/2011) 9 luku 1 § 1 momentti ☐ Terveydensuojelulaki (763/1994) 48 §	☐ Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta (469/1979) 11 § ☐ Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 22 § ☐ Tartuntatautilaki (1227/2016) 89 § ☐ Asevelvollisuuslaki (1438/2007) 23 § ja 125 § ☐ Siviilipalveluslaki (1146/2007) 103 § ☐ Muu säädöseruste, mikä:
Pyydettävät virka-aputoimet		
☒ Kuljetuksen avustaminen henkilön väkivaltaisuuden tai muun syyn vuoksi, minkä: Henkilö on aggressiivinen ☐ Eläinsuojelulain valvontatehtävä ☐ Tarkkailuun otetun tai hoitoon määrätyn palauttaminen takaisin sairaalaan poliisin avustamana ☐ Muu esteen poistaminen tai vastarinnan murtaminen ☐ Kiireellinen lastensuojelun tai sosiaalihuollon tarpeen selvittäminen ☐ Viranomaista estetään suorittamasta lainmukaista virka- tai valvontatehtävää, mitä? ☐ Muu virka-apu lastensuojeluviranomaiselle, mikä:		

POLIISI

5650/S/1/22

Virka-apupyyntö poliisille

2 (2)

	☐ Muu virka-apu, mikä:
Virka-avun laskutustiedot	<p>Virka-apua pyytäneen viranomaisen verkkolaskutusosoite</p> <hr/> <p>Virka-avun maksullisuuden peruste</p> <p>Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n ja 8 §:n sekä sen perusteella annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan asetuksen mukaan poliisin antama virka-apu on poliisin maksullinen suorite erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Virka-avun maksullisuus perustuu suoritteiden omakustannusarvoon, joka on määritelty poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevassa asetuksessa poliisimiesten ja poliisijoneuvojen osalta erikseen. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta.</p> <p>Poliisi lähettää virka-avun pyytäjälle virka-avusta aiheutuneista kustannuksista laskun virka-avun pyytäjän ilmoittamaan osoitteeseen. Laskussa on tarkemmat tiedot laskutettavasta virka-avusta.</p>

SALASSA PIDETTÄVÄ

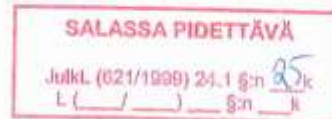
 JulkL (621/1000) 24.1 §:n 25 k
 L (___/___) ___ §:n ___ k

Päätös virka-apupyynnöön

1 (1)

Virka-avun pyytäjän tiedot	Virka-apua pyytävän nimi	Virka tai tehtävä
	Erkki Esimerkki	terveyskeskuslääkäri
	Edustettu viranomaisena, jos pyydetään virka-apua viranomaiselle	
	Toimipiste Terveyskeskus Turku	
	Osoite	
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite tiedoksiantoa varten
	040 123 4569	erkki.esimerkki@turku.fi
	Asiaa hoitavan henkilön yhteystiedot ja puhelinnumero (24/7), jos eri kuin pyytjä	
Poliisin päätös ja perustelut virka-avusta	Poliisi on tutkinut virka-apupyynnön perusteet/ selvittänyt tutkittavaksi ottamisen edellytykset ja niiden perusteella	
	☐ poliisi ei anna virka-apua ☐ poliisi antaa virka-apua yksityisen/viranomaisen tekemän virka-apupyynnön mukaisesti ☒ poliisi antaa virka-apua viranomaisen tekemän virka-apupyynnön mukaisesti seuraavilla ehdoilla:	
	Kun lääkäri on laatinut tarkkailulähteen, sairaankuljetus yrittää ensin omilla käytettävissä olevilla resursseilla hoitaa potilaan kuljetuksen. Jos eivät saa potilasta kyytiin tai poliisia tarvitaan kuljetuksen turvaamiseksi, poliisi turvaa kuljetuksen.	
	☐ pyynnön tutkimiselle ei ole edellytyksiä (päätös tutkimatta jättämisestä) Päätöksen muut perustelut Väilvaltainen henkilö Virka-avusta tallennetun ilmoituksen numero ja tehtävä tunnus 5650/S/1/22	
Asian ratkaisemista koskevat selvitykset	Asiassa hankitut selvitykset	
	☒ Virka-apupyynnö ☒ Täydennyspyynnö tai lisäselvityspyynnö ☐ Muu selvitys Muun selvityksen keskeinen sisältö Merkki	
Virka-avun maksullisuus	Virka-avun maksullisuus	
	Virka-apu on maksutonta	
	Virka-avun maksullisuuden peruste	
	Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n ja 8 §:n sekä sen perusteella annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan asetuksen mukaan poliisin antama virka-apu yksityiselle on poliisin maksullinen suorite. Virka-avun maksullisuus perustuu suoritteiden omakustannusarvoon, joka on määritelty poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevassa asetuksessa poliisimiesten ja poliisijoukkojen osalta erikseen. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta.	
	Poliisi lähettää virka-avun pyytäjälle virka-avusta aiheutuneista kustannuksista laskun virka-avun pyytäjän ilmoittamaan osoitteeseen. Laskussa on tarkemmat tiedot laskutettavasta virka-avusta.	
Päätöksen- tekijän tiedot	Päätöksentekijän nimi	Virka-asema
	Kimi Kommari	komisario
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite kimi.kommari@poliisi.fi
Tiedoksi- antotodistus	☒ Tavallinen sähköinen tiedoksianto	
	Tiedoksi antajan nimi	Virka-asema
	Satu Perälä	vanhempi konstaapeli
	Aika ja paikka	Tiedoksi saajan nimi
	Turku 24.3.2022	Erkki Esimerkki
Päätöksen postituspäivä	Postiosoite	
	erkki.esimerkki@turku.fi	

Poliisi 2020
428.1278.02.001/Liitteet ValitusosoitusLOUNAIS-SUOMEN POLIISILAITOS
Eerikinkatu 40-42, PL 51, 20101 TURKU
kirjaamo.lounais-suomi@poliisi.fi
Puh. 0295 440 501, Faksi 0295 411 679

poliisi.fi/lounais-suomi

POLIISI

Virka-apupyyntö poliisille

1 (2)

5650/S/2/22

Virka-apun pyytäjän tiedot	Virka-apua pyytävän nimi Harri Hakkarainen	Virka tai tehtävä lääkäri
	Edustettu viranomainen, jos pyydetään virka-apua viranomaiselle	
Pyydetävän virka-apun tiedot	Toimipiste Liedon yksityinen lääkäriasema	
	Puhelinnumero 050 987 5432	Sähköpostiosoite tiedoksiarvio varten harri.hakkarainen@yksityiset.fi
	Asiaa hoitavan henkilön yhteystiedot ja puhelinnumero (24/7), jos eri kuin pyytjä	
	Kohdepaikka, yhteystiedot ja puhelinnumero Liedon yksityinen lääkäriasema	Kohdehenkilön henkilötunnus 060660-0111
	Kohdehenkilön nimi Lauri Lalli	
	Kohdehenkilön yhteystiedot ja puhelinnumero, jos numero on tiedossa	
	Kohdehenkilön sijainti ☐ Olinpaikasta ei ole tietoa ☐ Oleskelee kotiosoitteessa ☒ Oleskelee osoitteessa: Liedon yksityinen lääkäriasema	
	Muuta tietoa kohdepaikasta ja kohdehenkilöstä ☐ Kohdehenkilö on osoitteessa yksin ☒ Kohdehenkilö on kohteessa toisen kanssa, kenen: lääkäri ☐ Onko osoitteeseen muita yhteystietoja, mitä:	
	<div style="border: 2px solid red; padding: 5px; display: inline-block;"> SALASSA PIDETTÄVÄ Julkl. (621/1999) 24.1 §:n 25 k L () / () §:n k </div>	
	Viranomaiselle annettavan virka-apun muut tiedot ja pyynnön perusteet ja milloin virka-apua tarvitaan (päivä ja kellonaika). Salassa pidettävät tiedot voidaan toimittaa erillisessä asiakirjassa. Pyydetään virka-apua potilaan kuljettamiseen tarkkailua suorittavaan terveydenhuollon yksikköön. Potilaasta on laadittu tarkkailulähete. Selostus siitä, miksi virka-apua pyytäneen viranomaisen oma toimivalta tai käytössä olevat keinot ovat riittämättömiä virkatehtävän hoitamiseksi ja mihin toimenpiteisiin viranomainen on itse asiassa ryhtynyt tai aikoo ryhtyä. Salassa pidettävät tiedot voidaan toimittaa erillisessä asiakirjassa.	
Virka-apun perusteet	Säädöseruste ☒ Mielenterveyslaki (1116/1990) 31 § ☐ Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 187 § ☐ Vankeuslaki (767/2005) 1 luku 11 § ☐ Eitänsuojelulaki (247/1996) 50 § ☐ Poliisilaki (872/2011) 9 luku 1 § 1 momentti ☐ Terveydensuojelulaki (763/1994) 48 § ☐ Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta (469/1979) 11 § ☐ Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 22 § ☐ Tartuntatautilaki (1227/2016) 89 § ☐ Asevelvollisuuslaki (1438/2007) 23 § ja 125 § ☐ Siviilipalveluslaki (1146/2007) 103 § ☐ Muu säädöseruste, mikä:	
	Pyydetävät virka-aputoimet ☒ Kuljetuksen avustaminen henkilön väkivaltaisuuden tai muun syyn vuoksi, minkä: Ei suostu vapaaehtoisesti hoitoon. ☐ Eitänsuojelun valvontatehtävä ☐ Tarkkailuun otetun tai hoitoon määrätyn palauttaminen takaisin sairaalaan poliisin avustamana ☐ Muu esteen poistaminen tai vastarinnan murttaminen ☐ Kireellinen lastensuojelun tai sosiaalihuollon tarpeen selvittäminen ☐ Viranomaisista estetään suorittamasta lainmukaista virka- tai valvontatehtävää, mikä? ☐ Muu virka-apu lastensuojeluviranomaiselle, mikä:	

POLIISI

5650/S/2/22

Virka-apupyyntö poliisille

2 (2)

	☐ Muu virka-apu, mikä:
Virka-avun laskutustiedot	<p>Virka-apua pyytäneen viranomaisen verkkolaskutusosoite</p> <hr/> <p>Virka-avun maksullisuuden peruste</p> <p>Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n ja 8 §:n sekä sen perusteella annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan asetuksen mukaan poliisin antama virka-apu on poliisin maksullinen suorite erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Virka-avun maksullisuus perustuu suoritteiden omakustannusarvoon, joka on määritelty poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevassa asetuksessa poliisimiesten ja poliisijoneuvojen osalta erikseen. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta.</p> <p>Poliisi lähettää virka-avun pyytäjälle virka-avusta aiheutuneista kustannuksista laskun virka-avun pyytäjän ilmoittamaan osoitteeseen. Laskussa on tarkemmat tiedot laskutettavasta virka-avusta.</p>

SALASSA PIDETTÄVÄ

 Julkl. (621/1999) 24.1 §:n 25 k
 L () §:n k

Päätös virka-apupyyntöön

1 (2)

Virka-avun pyytäjän tiedot	Virka-apua pyytävän nimi Harri Hakkarainen	Virka tai tehtävä lääkäri
	Edustettu viranomainen, jos pyydetään virka-apua viranomaiselle	
Toimipiste	Liedon yksityinen lääkäriasema	
	Osoite	
Puhelinnumero	050 987 5432	Sähköpostiosoite tiedoksiantoa varten harri.hakkarainen@yksityiset.fi
	Asiassa hoitavan henkilön yhteystiedot ja puhelinnumero (24/7), jos eri kuin pyytjä	
Poliisin päätös ja perustelut virka-avusta	Poliisi on tullut virka-apupyynnön perusteella selvittänyt tutkittavaksi ottamisen edellytykset ja niiden perusteella	
	☐ poliisi ei anna virka-apua ☐ poliisi antaa virka-apua yksityisen/viranomaisen tekemän virka-apupyynnön mukaisesti ☐ poliisi antaa virka-apua viranomaisen tekemän virka-apupyynnön mukaisesti seuraavilla ehdoilla: ☒ pyynnön tutkimiselle ei ole edellytyksiä (päätös tutkimatta jättämisestä)	
Päätöksen muut perustelut		
Poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa, jos terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin virkasuhteinen lääkäri katsoo, että henkilön toimittamiseksi terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön tarvitaan ammattikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi muukin saattaja kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, kun henkilöstä on laadittu tarkkailulähete tai kun henkilö on kuljetettava toimintayksikköön tarkkailuläheteen laatimiseksi. (mielenterveyslaki (1116/1990) 31 § 1 mom.)		
Koska virka-apua pyytävä lääkäri ei ole terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin virkasuhteinen lääkäri, ei hänellä ole toimivaltaa pyytää virka-apua eikä tällöin poliisilla ole mahdollisuutta virka-avun antamiseen. Tämän vuoksi pyynnön tutkimiselle ei ole edellytyksiä.		
Pyytjä voi tutkimuksiin noutamista tai virka-apupyynnön tekemistä varten salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa todennäköisesti tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen edellytykset täyttävästä henkilöstä terveyskeskukselle tai muulle kunnalliselle päivystävälle terveydenhuollon yksikölle, jos hän pitää välttämättömänä tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen edellytysten arviointia. (mielenterveyslaki 9 b § 1 mom.)		
Virka-avusta tallennelun ilmoituksen numero ja tehtävätunnus 5650/S/2/22		
Asian ratkaisemista koskevat selvitykset	Asiassa hankitut selvitykset	
	☒ Virka-apupyyntö ☐ Täydennyspyyntö tai lisäselvityspyyntö ☐ Muu selvitys	
Virka-avun maksullisuus	Muu selvityksen keskeinen sisältö	
	Lalli	
Virka-avun maksullisuus		
Virka-apu on maksutonta		
Virka-avun maksullisuuden peruste		
Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n ja 8 §:n sekä sen perusteella annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan asetuksen mukaan poliisin antama virka-apu yksityiselle on poliisin maksullinen suorite. Virka-avun maksullisuus perustuu suoritteen omakustannusarvoon, joka on määritelty poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevassa asetuksessa poliisimiesten ja poliisijoukkojen osalta erikseen. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta.		
Poliisi lähettää virka-avun pyytäjälle virka-avusta aiheutuneista kustannuksista laskun virka-avun pyytäjän ilmoittamaan osoitteeseen. Laskussa on tarkemmat tiedot laskufettavasta virka-avusta.		
Päätöksentekijän tiedot	Päätöksentekijän nimi Kimi Kommani	Virka-asema komisario

Poliisi 2020
428.1278.02.001/LOUNAIS-SUOMEN POLIISILAITOS
Eerikinkatu 40-42, PL 51, 20101 TURKU
kirjaamo.lounais-suomi@polisi.fi
Puh. 0295 440 501, Faksi 0295 411 679

polisi.fi/lounais-suomi

Päätös virka-apupyyntöön

2 (2)

	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite kimi.kommari@poliisi.fi
Tiedoksi- antotodistus	☒ Tavallinen sähköinen tiedoksianto	
	Tiedoksi antajan nimi Satu Perälä	Virka-asema vanhempi konstaapeli
	Aika ja paikka Turku 24.3.2022	Tiedoksi saajan nimi Harri Hakkarainen
	Päätöksen postituspäivä	Postiosoite harri.hakkarainen@yksityiset.fi

Liitteet Valitusosoitus

SALASSA PIDETTÄVÄ

Julkl. (521/1999) 24.1 §:n 35 k
L () §:n k

Virka-apupyyntö poliisille

1 (2)

5650/s/3/22

Virka-apun pyytäjän tiedot	Virka-apua pyytävän nimi Maija Meikalainen	Virka tai tehtävä päivystävä psykiatrisen lääkäri
	Edustettu viranomaisena, jos pyydetään virka-apua viranomaiselle	
Pyydettyä virka-apun tiedot	Toimipiste Harjavallan sairaala	
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite tiedoksiantoa varten maja.meikalainen@harjavalta.fi
	Asiaan hoitavan henkilön yhteystiedot ja puhelinnumero (24/7), jos eri kuin pyytäjä 044 888 9999	
	Kohdepaikka, yhteystiedot ja puhelinnumero	
Pyydettyä virka-apun tiedot	Kohdehenkilön nimi Matti Virtanen	Kohdehenkilön henkilötunnus 200290-0011
	Kohdehenkilön yhteystiedot ja puhelinnumero, jos numero on tiedossa Kauppatie 4 B 2, Harjavalta	
	Kohdehenkilön sijainti ☒ Olinpaikasta ei ole tietoa ☐ Oleskelee kotiosoitteessa ☐ Oleskelee osoitteessa:	
	Muuta tietoa kohdepaikasta ja kohdehenkilöstä ☐ Kohdehenkilö on osoitteessa yksin ☐ Kohdehenkilö on kohteessa toisen kanssa, kenen: ☐ Onko osoitteeseen muita yhteystietoja, mitä:	
<div style="border: 2px solid red; padding: 5px; display: inline-block;"> SALASSA PIDETTÄVÄ Julkl. (621/1999) 24.1 §:n 25 k L () / () §:n k </div>		
Viranomaiselle annettavan virka-apun muut tiedot ja pyynnön perustelut ja milloin virka-apua tarvitaan (päivä ja kellonaika). Salassa pidettävät tiedot voidaan toimittaa erillisessä asiakirjassa. Potilas ollut ulkoilulla sairaalan pihalla, josta poistunut ilman lupaa. Potilas tahdonvastaisessa psykiatrisessa hoidossa. Hoitajakso voimassa 20.4.2022 saakka. Pyydetään virka-apua potilaan tavoittamiseksi ja palauttamiseksi takaisin Harjavallan sairaalaan osastolle 23.		
Selostus siitä, miksi virka-apua pyydetään viranomaisen oma toimivalta tai käytössä olevat keinot ovat riittämättömiä virkatehtävän hoitamiseksi ja mihin toimenpiteisiin viranomaisena on itse asiassa ryhtynyt tai aikoo ryhtyä. Salassa pidettävät tiedot voidaan toimittaa erillisessä asiakirjassa.		
Virka-apun perusteet	Säädosperuste	
	☒ Mieleniervesiaki (1116/1990) 31 § ☐ Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 187 § ☐ Vankeuslaki (767/2005) 1 luku 11 § ☐ Eläinsuojelulaki (247/1996) 50 § ☐ Poliisilaki (872/2011) 9 luku 1 § 1 momentti ☐ Terveydensuojelulaki (763/1994) 48 §	☐ Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta (469/1979) 11 § ☐ Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 22 § ☐ Tartuntatautilaki (1227/2016) 89 § ☐ Asevelvollisuuslaki (1438/2007) 23 § ja 125 § ☐ Siviilipalveluslaki (1146/2007) 103 § ☐ Muu säädosperuste, mikä:
Pyydettyä virka-aputoimet		
☒ Kuljetuksen avustaminen henkilön väkivaltaisuuksien tai muun syyn vuoksi, minkä: Potilas on väkivaltainen. ☐ Esiisnsuojelulain valvontatehtävä ☐ Tarkkailuun otetun tai hoitoon määrätyn palauttaminen takaisin sairaalaan poliisin avustamana ☐ Muu esteen poistaminen tai vastarinnan murtaminen ☐ Kärsällinen lastensuojelun tai sosiaalihuollon tarpeen selvittäminen ☐ Viranomaisista estetään suorittamasta laimukaista virka- tai valvontatehtävää, mikä? ☐ Muu virka-apu lastensuojeluviranomaiselle, mikä:		

5650/S/3/22

Virka-apupyyntö poliisille

2 (2)

	☐ Muu virka-apu, mikä:
Virka-avun laskutustiedot	<p>Virka-apua pyytäneen viranomaisen verkkolaskutusosoite</p> <p>Virka-avun maksullisuuden peruste</p> <p>Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n ja 8 §:n sekä sen perusteella annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan asetuksen mukaan poliisin antama virka-apu on poliisin maksullinen suorite erikseen säädetyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Virka-avun maksullisuus perustuu suoritteiden omakustannusarvoon, joka on määritelty poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevassa asetuksessa poliisimiesten ja poliisijoneuvojen osalta erikseen. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta.</p> <p>Poliisi lähettää virka-avun pyytäjälle virka-avusta aiheutuneista kustannuksista laskun virka-avun pyytäjän ilmoittamaan osoitteeseen. Laskussa on tarkemmat tiedot laskutettavasta virka-avusta.</p>

SALASSA PIDETTÄVÄ

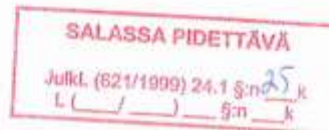
 Julkl. (621/1999) 24.1 §:n 25 k
 L. () / () §:n k

Päätös virka-apupyynnöön

1 (1)

Virka-avun pyytäjän tiedot	Virka-apua pyytävän nimi Maija Meikalainen	Virka tai tehtävä päivystävä psykiatrinen lääkäri
	Edustettu viranomainen, jos pyydetään virka-apua viranomaiselle	
	Toimipiste Harjavallan sairaala	
	Osoite	
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite tiedoksiantoa varten majja.meikalainen@harjavalta.fi
Asiaa hoitavan henkilön yhteystiedot ja puhelinnumero (24/7), jos eri kuin pyytäjä 044 888 9999		
Poliisin päätös ja perustelut virka-avusta	Poliisi on tutkinut virka-apupyynnön perusteet/ selvittänyt tutkittavaksi ottamisen edellytykset ja niiden perusteella	
	☐ poliisi ei anna virka-apua ☐ poliisi antaa virka-apua yksityisen/viranomaisen tekemän virka-apupyynnön mukaisesti ☒ poliisi antaa virka-apua viranomaisen tekemän virka-apupyynnön mukaisesti seuraavilla ehdoilla:	
	Poliisi turvaa ambulanssin kuljetuksen jos sairaankuljettajat eivät saa potilasta kyytiin tai jos potilas on aggressiivinen. Poliisi voi suorittaa asuntoon kotietsinnän henkilön tavoittamiseksi, jos ovea ei avata sairaankuljetukselle. Potilas on tahdonvastaisessa psykiatrisessa sairaanhoidossa. Poliisi etsintäkuuluttaa potilaan hoitojakson loppuun saakka (20.4.2022 asti).	
	☐ pyynnön tutkimiselle ei ole edellytyksiä (päätös tutkimatta jättämisestä)	
Päätöksen muut perustelut mielenterveyslaki (1116/1990) 31 § 2 mom. Virka-avusta tallennetun ilmoituksen numero ja tehtävätunnus 5650/S/3/22		
Asian ratkaisemista koskevat selvitykset	Asiassa hankitut selvitykset	
	☒ Virka-apupyynnö ☐ Täydennyspyynnö tai lisäselvityspyynnö ☐ Muu selvitys	
Muun selvityksen keskeinen sisältö Virtanen		
Virka-avun maksullisuus	Virka-avun maksullisuus	
	Virka-apu on maksutonta	
	Virka-avun maksullisuuden peruste	
Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n ja 8 §:n sekä sen perusteella annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan asetuksen mukaan poliisin antama virka-apu yksityiselle on poliisin maksullinen suorite. Virka-avun maksullisuus perustuu suoritteiden omakustannusarvoon, joka on määritelty poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevassa asetuksessa poliisimiesten ja poliisijoukkojen osalta erikseen. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta.		
Poliisi lähettää virka-avun pyytäjälle virka-avusta aiheutuneista kustannuksista laskun virka-avun pyytäjän ilmoittamaan osoitteeseen. Laskussa on tarkemmat tiedot laskutettavasta virka-avusta.		
Päätöksen- tekijän tiedot	Päätöksentekijän nimi	Virka-asema
	Kimi Komhari	komisario
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite kimi.kommari@poliisi.fi
Tiedoksi- antotodistus	☒ Tavallinen sähköinen tiedoksianto	
	Tiedoksi antajan nimi	Virka-asema
	Satu Perälä	vanhempi konstaapeli
	Aika ja paikka	Tiedoksi saajan nimi
	Turku 24.3.2022	Maija Meikalainen
Päätöksen postituspäivä	Postiosoite majja.meikalainen@harjavalta.fi	

Poliisi 2020
438.1279.02.001VLiitteet ValitusosoitusLOUNAIS-SUOMEN POLIISILAITOS
Eerikinkatu 40-42, PL 51, 20101 TURKU
Kirjaamo.lounais-suomi@poliisi.fi
Puh. 0295 440 501, Faksi 0295 411 579

poliisi.fi/lounais-suomi